

Katarzyna Niemczyk-Wiśniewska

# Stosunki polsko-mołdawskie w kontekście relacji z Węgrami i Turcją na przełomie XV i XVI wieku



UNIwersytet śląski  
WYDAWNICTWO



### **Katarzyna Niemczyk-Wiśniewska**

Studia na kierunku historia na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach (2003–2008) ukończyła, broniąc pracę magisterską pt. *Jan Pilecki – studium z dziejów możnowładztwa małopolskiego w Polsce późnośredniowiecznej*, napisaną pod kierunkiem prof. dr. hab. Idziego Panica. W 2008 r. podjęła studia doktoranckie na Uniwersytecie Śląskim oraz rozpoczęła pracę na stanowisku asystenta w Zakładzie Historii Średniowiecza Instytutu Historii UŚ. W czerwcu 2012 r. obroniła pracę doktorską poświęconą rodzinie Kamienieckich w XV–XVI w., napisaną pod kierunkiem prof. dr. hab. Jerzego Sperki, za którą otrzymała wyróżnienie w Konkursie im. Adama Heymowskiego. Od 2015 r. zatrudniona w Instytucie Historii UŚ na stanowisku adiunkta. Członkini Komisji Bałkanistyki przy Oddziale PAN w Poznaniu.

**Stosunki polsko-mołdawskie  
w kontekście relacji z Węgrami i Turcją  
na przełomie XV i XVI wieku**

Katarzyna Niemczyk-Wiśniewska

**Stosunki polsko-mołdawskie  
w kontekście relacji z Węgrami i Turcją  
na przełomie XV i XVI wieku**

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego • Katowice 2025

## RECENZJE

Ilona Czamańska

Lilia Zabolotnaia

# Spis treści

Wykaz skrótów . . . . .	7
Wstęp . . . . .	11
<b>Rozdział 1. Relacje polsko-mołdawskie za panowania Jana Olbrachta</b>	<b>19</b>
1.1. Polityczno-prawny status Mołdawii w dobie panowania Stefana Wielkiego (do 1492 roku) . . . . .	19
1.2. <i>Antemurale Christianitatis</i> – analiza ideologii przedmurza chrześcijaństwa kultywowanej przez humanistów . . . . .	38
1.3. Wpływ Kallimacha na poglądy polityczne Jana Olbrachta . . . . .	47
1.4. Zjazd w Lewoczy w kontekście polsko-węgierskiej polityki południowo-wschodniej . . . . .	54
1.5. Wyprawa Jana Olbrachta z roku 1497 . . . . .	64
1.5.1. Mołdawia w przededniu wyprawy króla polskiego . . . . .	64
1.5.2. Antymołdawska czy antytyrecka wyprawa Jana Olbrachta	70
<b>Rozdział 2. Stosunki polsko-mołdawskie w dobie rządów Aleksandra Jagiellończyka w Polsce oraz Stefana Wielkiego i Bogdana III Ślepego w Mołdawii</b>	<b>95</b>
2.1. Nierozwiązany problem Pokucia – zjazdy graniczne . . . . .	95
2.2. Mołdawia Bogdana III Ślepego w polityce Aleksandra Jagiellończyka	110
2.2.1. Problemy polityczno-wojskowo-gospodarcze doby Aleksandra	110
2.2.2. Sytuacja polityczna Mołdawii i plany matrymonialne Bogdana III Ślepego . . . . .	117
<b>Rozdział 3. Stosunki polsko-mołdawskie w czasach Zygmunta Starego . .</b>	<b>127</b>
3.1. Zygmunt Stary wobec Mołdawii w dobie rządów Bogdana Ślepego	127
3.1.1. Wojna o Pokucie w roku 1509: przyczyny, przebieg, skutki	128

3.1.2. Prywatne animozje między Chodeckimi a hospodarem mołdawskim jako przyczyny konfliktów przygranicznych w latach 1509–1517 . . . . .	136
3.2. Relacje polsko-mołdawskie po śmierci Bogdana III Ślepego – rządy Stefana Młodego i zaostrzenie relacji z Polską . . . . .	149
3.2.1. Konflikty przygraniczne . . . . .	149
3.2.2. Reakcje na zagrożenie tureckie . . . . .	155
3.2.3. Klęska węgierska pod Mohaczem i zmiana sytuacji polityczno-prawnej w Europie środkowo-wschodniej . . . . .	165
3.3. Mołdawia Piotra Raresza a Polska . . . . .	176
3.3.1. Okoliczności objęcia władzy przez Piotra Raresza . . . . .	176
3.3.2. Reakcja państw europejskich na wybór Piotra Raresza i jego polityka do 1530 roku . . . . .	179
3.3.3. Piotr Raresz wobec konfliktu Jana Zápolyi i Ferdynanda I Habsburga . . . . .	186
3.3.4. Polityczny i militarny spór polsko-mołdawski o Pokucie w latach 1530–1533 . . . . .	210
3.3.5. Upadek Piotra Raresza – ograniczenie samodzielności gospodarstwa . . . . .	240
Zakończenie . . . . .	261
Bibliografia . . . . .	267
– Źródła niedrukowane (wykorzystane) . . . . .	267
– Źródła drukowane . . . . .	273
– Literatura . . . . .	287
Indeks osób . . . . .	315
Summary . . . . .	323



## Wykaz skrótów

- AAleks** – *Akta Aleksandra króla polskiego, wielkiego księcia litewskiego (1501–1506)*, wyd. F. Papée, Kraków 1927.
- AGAD** – Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie.
- AGAD, AKW (Archiwum Koronne Warszawskie), dz.tur.** – Dokumenty Traktatowe Tureckie w Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie.
- AGAD, ASK** – Archiwum Skarbu Koronnego w Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie.
- AGAD, LL** – Libri Legationum w Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie.
- AGAD, MK** – Metryka Koronna w Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie.
- AGZ** – *Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z archiwum tzw. bernardyńskiego we Lwowie*, T. I–XIX, wyd. O. Pietruski, X. Liske, A. Prochaska, Lwów 1870–1906.
- AKH** – Archiwum Komisji Historycznej, Wydawnictwa Komisji Historycznej, Akademii Umiejetności w Krakowie, Kraków 1898.
- Akty** – *Akty odnosziaszczijesia k' istorii Zapadnoj Rossii*, T. 1: 1340–1504, sobrannyje i izdannnye Archeograficzeskogo Komissieju, Sankt Petersburg 1846.
- ATomic** – *Acta Tomiciana*, T. I–XVII, Poznań 1852–1966: T. I–VIII, wyd. T. Działyński; T. IX–XIII, wyd. Z. Celichowski; T. XIV–XVI, wyd. W. Pociecha; T. XVII, wyd. W. Pociecha, W. Urban, A. Wyczański.
- BCzar** – Biblioteka Książąt Czartoryskich w Krakowie.
- Bielski** – M. Bielski, *Kronika polska Marcina Bielskiego nowo przez Joachima Bielskiego syna jego wydana*, Kraków 1597.
- BJ** – Biblioteka Jagiellońska.
- BKórń** – Biblioteka Polskiej Akademii Nauk w Kórniku.
- Bonfini** – A. Bonfini, *Rerum Ungaricarum decades quatuor cum dimidia... per Joannem Sambucum*, Francofurti 1581.
- BOssol** – Narodowa Biblioteka Ossolineum we Wrocławiu.



- BPAN** – Biblioteka Polskiej Akademii Nauk w Krakowie.
- CE XV** – *Codex epistolaris saeculi decimi quinti*, T. I–III, wyd. A. Sokołowski, J. Szujski, A. Lewicki, Kraków 1876–1884.
- CIP** – *Corpus iuris Polonici medii aevi*, T. 3, *Annos 1506–1522*, ed. O. Balzer, *Sumptibus Academiae Litterarum, Cracoviae* 1906.
- Corfus** – *Documente privitoare la istoria Romaniei culese din arhivele polone. Secolul al XVI-lea*, ed. I. Corfus, Editura Academiei Republicii Socialiste Romania, București 1979.
- Decjusz** – *Jodoci Ludovici Decii De Sigismundi regis temporibus liber: 1521*, wyd. W. Czermak, Wydawnictwa Akademii Umiejętności w Krakowie, Kraków 1901.
- Dogiel** – *Codex diplomaticus regni Poloniae et Magni Ducatus Lithuaniae*, T. I–IV, wyd. M. Dogiel, Wilnae 1758–1764.
- Hurmuzaki** – E. Hurmuzaki, *Documente privitoare la istoria Românilor*, Vol. 1, p. 2: 1346–1450, Institutul de Istorie „Nicolae Iorga”, București 1890; E. Hurmuzaki, *Documente privitoare la istoria Românilor*, Vol. 2, p. 2: 1451–1510, Institutul de Istorie „Nicolae Iorga”, București 1891.
- Inventarium** – *Inventarium omnium et singulorum privilegiorum, litterarum, diplomatum, scripturarum et monumentorum, quaecunque in archivo Regni in Arce Cracoviensi continentur*, wyd. E. Rykaczewski, Lutetiae Parisiorum–Berolini–Posnaniae 1862.
- KDM** – *Kodeks dyplomatyczny Małopolski*, T. I–IV, wyd. F. Piekosiński, Kraków 1876–1882.
- KH** – Kwartalnik Historyczny.
- Kodeks zagrzebski** – *Materiały do dziejów dyplomacji polskiej z lat 1486–1516 (kodeks zagrzebski)*, opr. J. Garbaciak, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław–Warszawa–Kraków 1966.
- Kromer 1** – M. Kromer, *Martini Cromeri De origine et rebus gestis Polonorum libri XXX*, Basel 1558.
- Kromer 2** – M. Kromer, *Kronika Polska Marcina Kromera biskupa warmińskiego, ksiąg XXX dotąd w trzech językach a mianowicie w łacińskim, polskim i niemieckim* wydana język polski z łacińskiego przełożona przez Marcina z Błażowa Błażowskiego i wydana w Krakowie w drukarni M. Loba w 1611 r., wyd. Karola Pollaka, Sanok 1857.

- Kronika Bychowca** – T. Narbutt, *Pomniki do dziejów litewskich pod względem historycznym, dyplomatycznym, geograficznym i.t.p.*, wyd. R. Rafałowicz, Wilno 1846.
- Miechowita 1** – Maciej z Miechowa, *Chronica Polonorum*, per Hieronymum Vietorem, Craccouiæ 1519.
- Miechowita 2** – Maciej z Miechowa, *Chronica Polonoru[m]* [Na końcu:] (*Habes lector [...] 4 [słów] libros Chronicorum regni Poloniae a domino Miechoviensi editos [...]*), per Hieronymu[m] Vietore[m], Impressum Craccoui[a]e 1521, cap. LXXV.
- MRPS** – *Matricularum Regni Poloniae summaria, excussis codicibus, qui in Chartophylacio Maximo Varsoviensi asservantur*, T. I–IV, V/1, contexit indicesque adiecit T. Wierzbowski, Varsoviae 1905–1919; *Matricularum Regni Poloniae summaria, excussis codicibus, qui in Chartophylacio Maximo Varsoviensi asservantur. Acta vicecancellariorum, 1548–1572*, V/2, contexerunt J. Płocha, A. Rybarski, I. Sułkowska-Kurasiowa, PWN, Warszawa 1961.
- PH** – Przegląd Historyczny.
- PSB** – *Polski słownik biograficzny*, T. 1–54, Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk, Kraków–Warszawa 1935–2023.
- RH** – Roczniki Historyczne
- SH** – *Studia Historyczne*.
- SPPP2** – *Starodawne prawa polskiego pomniki*, T. 2, wyd. A. Helcel, drukarnia W. Jaworskiego, Kraków 1870.
- SRP** – *Scriptores rerum Polonicarum*, T. 1–22, Nakładem Akademii Umiejętności w Krakowie, Kraków 1872–1917.
- SRPr** – *Scriptores rerum Prussicarum*, Hrsg. T. Hirsch, M. Töppen, E. Strehlke, Verlag von S. Hirzel, Leipzig 1866.
- TG** – Teki Górskiego.
- TN** – Teki Naruszewicza w Bibliotece Czartoryskich.
- Uljanicki** – *Materaly dlia istorii vzairmych otnošenij Rossii, Polši, Moldavii, Valachii i Turcii v XIV–XVI w.*, wyd. V.A. Uljanicki, Moskva 1887.
- Urz.Beł.** – *Urzędnicy województwa bełskiego i ziemi chełmskiej XIV–XVIII wieku. Spisy*, opr. H. Gmiterek, R. Szczygiel, Biblioteka Kórnicka, Kórnik 1992.
- Urz.Krak.** – *Urzędnicy województwa krakowskiego XVI–XVIII wieku. Spisy*, opr. S. Cynarski, A. Falniowska-Gradowska, red. A. Gąsiorowski, Biblioteka Kórnicka, Kórnik 1990.

- Urz.Pod.** – *Urzędnicy województwa podolskiego X–XVIII wieku (powiaty czerwonoogródzki, kamieniecki, latyczowski). Spisy*, opr. K. Przyboś, Uniwersytet Jagielloński, Kraków 1994.
- Urz.Rus.** – *Urzędnicy województwa ruskiego XIV–XVIII wieku (ziemie halicka, lwowska, przemyska, sanocka). Spisy*, opr. K. Przyboś, PAN, Wrocław 1987.
- Urz.Sand.** – *Urzędnicy województwa sandomierskiego XVI–XVIII wieku. Spisy*, opr. K. Chłapowski, A. Falniowska-Gradowska, red. A. Gąsiorowski, Biblioteka Kórnicka, Kórnik 1993.
- Veress** – *Acta et epistole relationum Transylvaniae et Hungariaeque cum Moldavia et Valachia*, T. 1, ed. A. Veress, Kolozsvár Fontes rerum transylvanicarum, Kolozsvár 1914.
- Wapowski 1** – B. Wapowski, *Dzieje Korony Polskiej i Wielkiego Księstwa Litewskiego od roku 1380 do 1535*, T. 3, wyd. M. Malinowski, Wilno 1848.
- Wapowski 2** – B. Wapowski, *Kroniki Bernarda Wapowskiego część ostatnia, czasy podługoszwowe obejmująca (1480–1535)*, w: *Scriptores rerum Polonicarum*, T. 2, red. J. Szujski, Nakładem Akademii Umiejętności w Krakowie, Kraków 1874.

Relacje Królestwa Polskiego z Gospodarstwem Mołdawskim stanowią ważny fragment naszej historii, wymagający jednak szerszego opracowania, w szczególności obejmującego początek XVI wieku. To istotne zagadnienie historiograficzne w odniesieniu do XIV i XV stulecia było w latach 80. i 90. ubiegłego wieku przedmiotem badań Ilony Czamańskiej<sup>1</sup>, której przypisać należy wielkie zasługi w zwróceniu uwagi na problematykę tychże relacji oraz upowszechnianiu wiedzy w wymienionym zakresie. Od tego czasu temat nie był aktualizowany ani zgłębiany. Stosunki polsko-mołdawskie dotyczące późniejszego okresu (początków XVI wieku) nie doczekały się gruntownych badań, dlatego w niniejszej pracy postaram się wypełnić tę lukę w historiografii polskiej.

Autorzy dotychczasowych prac koncentrowali się na kwestiach militarnych (dzieła Zdzisława Spieralskiego i Marka Plewczyńskiego) bądź na konkretnych wydarzeniach w historii relacji obu państw, jak bitwa pod Koźminem, która stała się przedmiotem analiz historyków już w XIX wieku (Anatol Lewicki, Antoni Borzemski, Janusz Smołucha, Ovidiu Cristea, Olgierd Górka<sup>2</sup>), kampania

---

<sup>1</sup> I. Czamańska, *Mołdawia i Wołoszczyzna wobec Polski, Węgier i Turcji w XIV i XV wieku*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Poznań 1996; Eadem, *Mołdawia i Wołoszczyzna w stosunkach polsko-tureckich w XV–XVII wieku*, „Balcanica Posnaniensia. Acta et Studia” 1989, t. 4.

<sup>2</sup> A. Lewicki, *Król Jan Olbracht o klęsce bukowińskiej r. 1497*, KH 1893, t. 7; Z. Spieralski, *Po klęsce bukowińskiej 1497 r. Pierwsze najazdy Turków na Polskę*, „Studia i Materiały do Historii Wojskowości” 1963, t. 9, cz. 1; O. Górka, *Białogród i Kilia a wyprawa z 1497 r.*, w: *Sprawozdania z posiedzeń Towarzystwa Naukowego Warszawskiego*, Wydział II, Nauk antropologicznych, społecznych, historii i filozofii, 1932, t. 25; J. Smołucha, *Papiestwo a Polska w latach 1484–1526. Kontakty dyplomatyczne na tle zagrożenia tureckiego*, Towarzystwo Naukowe „Societas Vistulana”, Kraków 1999; Idem, *Kilka uwag na temat wyprawy czarnomorskiej Jana Olbrachta w 1497 r.*, SH 1997, t. 40, nr 3; O. Cristea, *A Strange Tale: King John Albert's Moldavian Campaign (1497) in Marino Sanudo's Diarii*, „Medieval and Early Modern Studies for Central and East Europe” 2013, vol. 5; K. Pietkiewicz, *Mołdawskie, Księstwo*, w: *Britannica. Edycja polska*, T. 27: *Mi-Mu*, red. W. Wolarski, Wydawnictwo Kurpisz, Poznań 2002; K. Pietkiewicz, *Polska*,

obertyńska<sup>3</sup> czy potyczki polsko-mołdawskie na Pokuciu (Lucjan Fac, Zdzisław Spieralski, Antoni Borzemski, Tadeusz Korzon, Piotr Bunar, Stanisław Sroka, Stanisław Herbst<sup>4</sup>). Dlatego podjęłam się kompleksowego opracowania tematu z wykorzystaniem materiałów proveniencji tureckiej, rumuńskiej i węgierskiej, dotąd nieznanych na gruncie polskiej historiografii. Dotychczasowe badania przedmiotu pozwalają mi także stwierdzić, że relacje polsko-węgierskie, polsko-litewskie i polsko-mołdawskie były traktowane jako odrębne zagadnienia, niezbędne jest natomiast szersze spojrzenie na problem i osadzenie tych ostatnich w kontekście międzynarodowym. Potrzeba dogłębnej analizy geopolitycznej w ujęciu stosunków polsko-mołdawskich wynika z faktu, iż Mołdawia w XV i XVI wieku była miejscem krzyżowania się wpływów i interesów Polski, Węgier, Turcji oraz Wielkiego Księstwa Moskiewskiego. Chcąc zatem właściwie zrozumieć i zinterpretować relacje Polski z Mołdawią, należy przeanalizować sytuację geopolityczną oraz polityczno-prawną każdej ze stron. W tym celu, obok wykorzystania źródeł i literatury polskiej, niezbędna jest gruntowna analiza źródeł oraz opracowań mołdawskich, rumuńskich, węgierskich, niemieckich (z uwagi na rolę Siedmiogrodu) oraz tureckich. Zagadnienie relacji Polski z Mołdawią na przełomie XV i XVI oraz w pierwszej połowie XVI wieku nie zostało dotąd wystarczająco zbadane. Zapewne jedną z przyczyn był fakt, iż przypadły one na przełom epok średniowiecznej i nowożytnej. Mediewiści często uznają ten okres już za epokę nowożytną, zaś nowożytnicy traktują go jako późne średniowiecze. Moim celem było jednak spojrzenie na relacje polsko-mołdawskie bez tworzenia podziałów na epoki, a jedynie w odniesieniu do wydarzeń istotnych z punktu widzenia obu państw.

---

w: *Polska – dzieje cywilizacji i narodu*, T. 3: *Monarchia Jagiellonów 1399–1586*, red. M. Derwich, Wydawnictwo Dolnośląskie, Wrocław 2003; A. Borzemski, *Siły zbrojne w wołoskiej wojnie Jana Olbrachta*, Napoleon V, Lwów 1928; Idem, *Sprawa pokucka za Aleksandra*, „Przegląd Powszechny” 1889, t. 24, z. 10.

<sup>3</sup> Z. Spieralski, *Kamapania obertyńska 1531*, Wydawnictwo MON, Warszawa 1962; M. Plewczyński, *Obertyn 1531*, Bellona, Warszawa 1994.

<sup>4</sup> T. Korzon, *Dzieje wojen i wojskowości w Polsce*, T. 1, Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, Lwów–Warszawa–Kraków 1923; A. Borzemski, *Sprawa pokucka za Aleksandra*, „Przegląd Powszechny” 1889, t. 24, z. 10; P. Bunar, S. Sroka, *Wojny, bitwy i potyczki w średniowiecznej Polsce*, Universitas, Kraków 1996; L. Fac, *Południowo-wschodni teatr działań wojennych w latach 1497–1509*, „Rocznik Przemyski” 2007, t. 43; S. Herbst, *Kleck 1506*, „Przegląd Historyczno-Wojskowy” 1934; S. Herbst, *Najazd tatarski w 1512 r.*, w: Idem, *Potrzeba historii, czyli o polskim stylu życia*, Cz. 3, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1978.

W niniejszej monografii korzystałam z opracowań polskich i w możliwie jak największym zakresie z obcojęzycznych. Niezwykle pomocne były dzieła Ilony Czamańskiej, Zdzisława Spieralskiego oraz Marka Plewczyńskiego. W opracowaniu tematu walk o Pokucie pomocne okazały się także artykuły z początków XX wieku autorstwa Antoniego Borzemskiego i Olgerda Górki. Posiłkowałam się też pracami Janusza Smołuchy, Dariusza Kołodziejczyka, Krzysztofa Pietkiewicza i Lucjana Faca<sup>5</sup>. Wykorzystałam literaturę rumuńską, ze szczególnym uwzględnieniem prac autorstwa Ovidiu Cristei, Liviu Pilata, Ștefana S. Gorovei, Radu Constantinescu, Viorela Panaite i Liviu Cîmpeanu<sup>6</sup>.

<sup>5</sup> Prace zostały wyszczególnione w bibliografii.

<sup>6</sup> L. Cîmpeanu, *Anul 1432: începutul conflictului dintre Ilie vodă și Ștefan vodă, fiii lui Alexandru cel Bun. Documente inedite din arhiva Ordinului Teuton*, „Studii si Materiale de Istorie Medie” 2015, vol. XXXIII; Idem, *Cruciadă împotriva lui Ștefan cel Mare. Codrii Cosminului 1497*, Editura Humanitas, București 2022; Idem, „Ein Rewsze mit namen Mucha...”. *Din relațiilor moldo-polone în 1486/1488–1491*, „Analele Putnei” 2015, vol. 11/2; O. Cristea, *Campania din 1484 în lumina unor noi izvoare venețiene*, în *Ștefan cel Mare și Sfânt. Atlet al credinței creștine*, Sfânta Mănăstire, Putna 2004; Idem, *Matthias Corvin et l'expédition de Bazeyid II contre la Moldavie (1484)*, „Revue Roumaine d'Histoire” 2003, vol. XLII, no. 1–4; Idem, *Pacea din 1486 și relațiile lui Ștefan cel Mare cu Imperiul Otoman în ultima parte a domniei*, „Revista de Istorie” 2004, vol. XV, no. 3–4; Idem, *A Second Front: Wallachia and the “Long War” against the Turks*, in: *Europe and the “Ottoman World”: Exchanges and Conflicts (16th–17th centuries)*, eds. R.G. Păun, G. Karman, Isis Press, Istanbul 2013; O. Cristea, *A Strange Tale: King John Albert's Moldavian Campaign (1497) in Marino Sanudo's Diarii*, „Medieval and Early Modern Studies for Central and East Europe” 2013, vol. 5, s. 117–134; Idem, *Ami de lami et ennemi de l'ennemi: la collaboration militaire moldo-ottomane pendant la règne d'Etienne le Grand*, „Medieval and Early Modern Studies for Central and Eastern Europe” 2011, vol. 3; O. Cristea, M. Coman, *O scrisoare pierdută. Ștefan cel Mare și boierii de margine ai Țării Românești*, „Analele Putnei” 2013, vol. 11, no. 1; O. Cristea, *Knocking at the Enemy's Gate: Gesture of Power of Bogdan III of Moldavia (1509)*, in: *Orient et Occident. Construction des identités en Europe médiévale*, ed. L. Diaconu, Editura Universității București, București 2014; O. Cristea, *O întâmplare din Tara Sfânta a secolului al XII-lea și legenda mamei lui Ștefan cel Mare*, „Analele Putnei” 2011, vol. 7/1; Idem, *The Friend of My Friend and the Enemy of My Enemy: Romanian Participation in Ottoman Campaigns*, in: *The European Tributary States of the Ottoman Empire in the Sixteenth–Seventeenth Centuries*, eds. G. Karman, L. Kunčević, Brill, Leiden 2013; O. Cristea, *The Quest for Maritime Supremacy in the Black Sea During the Later Middle Ages*, in: *The Balkans and Caucasus. Parallel Processes on the Opposite Sides of the Black Sea*, eds. I. Biliarsky, O. Cristea, A. Oroveanu, Cambridge Scholars Publishing, Cambridge 2012; Ș.S. Gorovei, *O controversă: „doamnele” lui Bogdan al III-lea*, „Studii și Materiale de Istorie Medie” 2009, vol. 27; Idem, *Titlurile lui Ștefan cel Mare. Tradiție diplomatică și vocabular politic*, „Studii și Materiale de Istorie Medie” 2005, vol. 23; Idem, *Contribuții pentru istoria domniei lui Bogdan al III-lea*, „Analele Putnei” 2008, vol. 1; Ș.S. Gorovei, M.M. Székely, *Documente regăsite dintr-o arhivă pierdută*, „Studii si Materiale de Istorie Medie” 2002, vol. 20; Idem, *Old Questions*,



Ponadto odwołałam się do opinii historyków tureckich<sup>7</sup>, niemieckich<sup>8</sup>, węgierskich i angielskich<sup>9</sup>.

---

*Old Cliches. New Approaches, New Results? The case of Moldavia*, in: *The Ottoman Conquest of the Balkans. Interpretations and Research Debates*, Hrsg. O.J. Schmitt, „Österreichische Akademie der Wissenschaften”, philosophisch-historische Klasse, Sitzungsberichte, 872. Band, Wien 2016; Ș.S. Gorovei, *Moldova în „Casa Păcii”. Pe marginea izvoarelor privind primul secol de relații moldo-otomane*, „Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie A.D. Xenopol” 1980, vol. XVII; Idem, *O Doamnă a Moldovei care nu a existat: Nastasia, soția lui Bogdan al III-lea*, „Analele Științifice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași. Istorie” 2008–2009, vol. LIV–LV; Idem, *Pacea moldo-otomană din 1486. Observații pe marginea unor texte*, în: *Ștefan cel Mare și Sfânt 1457–1504. Portret în istorie*, Sfânta Mănăstire, Putna 2004; Idem, *Petru Rareș: 1527–1538; 1541–1546*, Editura Militară, București 1982; Idem, *Documente de la Ștefan cel Mare. Observații pe marginea unor mențiuni vechi*, „Analele Putnei” 2010, vol. 6/2; Ș.S. Gorovei, M.M. Székely, *Princeps omni laude maior. O istorie o lui Ștefan cel Mare*, Sfânta Mănăstire, Putna 2005; Ș.S. Gorovei, *Mai 1498: Ștefan cel Mare și Polonia*, „Analele Putnei” 2014, vol. 10; Idem, *Maria Despina, doamna lui Radu cel Frumos*, „Analele Putnei” 2006, vol. 2; Idem, *Mușatinii*, Editura Albatros, București 1976 [przedruk: Editura Basarabia, Chișinău 1991]; Idem, *Trei „probleme” din biografia lui Ștefan cel Mare*, „Analele Putnei” 2010, vol. 6/1 i inne wyszczególnione w bibliografii.

<sup>7</sup> H. Inalcik, *The Ottoman Turks and the Crusades 1451–1522*, in: *A History of the Crusades*, Vol. 6, ed. K.M. Setton, University of Wisconsin Press, Wisconsin 1989; F. Merçan Özden, *Constructing a Self-Image in the Image of the Other*, in: *Practices of Coexistence: Constructions of the Other in Early Modern Perceptions*, eds. M.D. Birnbaum, M. Sebök, Central European University Press, Budapest 2017 i inne wyszczególnione w bibliografii.

<sup>8</sup> *Kirche – Staat – Nation. Eine Geschichte der katholischen Kirche in Siebenbürgen vom Mittelalter bis zum frühen 20. Jahrhundert*. Az Erdélyi Katholicizmus múltja és jelene, Hrsg. J. Bahlcke, K. Zach, IKGS Verlag, München 2007; G. Gündisch, *Vlad Tepes und die sächsischen Selbstverwaltungsgebiete Siebenbürgens*, „Revue Roumaine d'Histoire” 1969, vol. VIII; K.A. Huber, *Katholische Kirche und Kultur in Böhmen. Ausgewählte Abhandlungen*, Religions- und Kulturgeschichte in Ostmittel- und Südosteuropa, Band 5, Hrsg. J. Bahlcke, R. Grulich, Lit Verlag, Münster 2005; R. Möhlenkamp, *Die ältesten Siegel moldauischer Städte*, „Jahrbücher für Geschichte Osteuropas”, Neue Folge, Bd. 29/3, 1981 i inne wyszczególnione w bibliografii.

<sup>9</sup> P. Fodor, *Ottoman Policy toward Hungary, 1520–1541*, „Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae” 1991, vol. 45; Idem, *The Unbearable Weight of Empire*, Research Centre for Humanities, Hungarian Academy of Science, Budapest 2016; G. Pálffy, *Hungary between two empires 1526–1711*, Indiana University Press, Bloomington 2021; Idem, *The Habsburg Defense System in Hungary Against the Ottomans in Sixteenth Century: A Catalyst of Military Development in Central Europe*, in: *Warfare in Eastern Europe, 1500–1800*, ed. B.J. Davies, Brill, Leiden–Boston 2012; G. Pálffy, *The Kingdom of Hungary and the Habsburg Monarchy in the Sixteenth Century*, Columbia University Press, New York 2009; J. Kádár, *Szolnok-Doboka vármegye Monographiája*, Vol. 2: *A vármegye községeinek részletes története*, Dej 1900–1905; G. Káldy-Nagy, *A török állam hadseregének kialakulása I. Szulejmán korára*, in: F. Szakály, *Mohács. Tanulmányok a mohácsi csata 450. évfordulója alkalmából*, szerk. F. Szakály, Akadémiai



### Konstrukcja pracy

Relacje polsko-mołdawskie zostaną przedstawione w latach 1492–1538. Datę początkową wyznacza objęcie rządów w państwie polskim przez Jana Olbrachta, zaś końcową upadek hospodara mołdawskiego Piotra Raresza oraz zwiększenie podporządkowania politycznego Mołdawii wobec Turcji osmańskiej, co zlikwidowało konflikt mołdawsko-polski o Pokucie. Ponadto zdobycie przez Turków Budziaku skutkowało powstaniem bezpośredniej granicy z Imperium Osmańskim. Wyznaczenie takiej daty początkowej podyktowane było faktem, iż dzieje polsko-mołdawskie w XIV i XV wieku zostały w sposób wyczerpujący opisane przez Ilonę Czamańską, nie ma więc żadnego powodu do powielania ustalonych przez nią treści. Toteż w omówieniu panowania Jana Olbrachta najważniejsza była dla mnie wyprawa bukowińska i związany z nią zjazd w Lewoczy, wymagające w moim odczuciu uzupełnienia wiedzy o nowe fakty i źródła. Data końcowa to usunięcie z tronu mołdawskiego Piotra Raresza przez Sulejmana Wspaniałego. Raresz powróci wprawdzie na tron mołdawski w roku 1541, jednak już jako marionetka sułtana i, jak wspomniałam, zwiększy się podporządkowanie polityczne Mołdawii wobec Turcji. Zatem data 1538 oznacza koniec walk Polski z Hospodarstwem Mołdawskim o Pokucie. Celowo nie zakończyłam pracy na roku 1526, który w części państw Europy Środkowej (Węgry, Czechy) uznaje się za ostateczną datę zakończenia średniowiecza, ponieważ w relacjach polsko-mołdawskich nie stanowi on żadnej cezury i powodowałby urwanie treści. Pokucie, będące głównym przedmiotem konfliktu polsko-mołdawskiego, zostało bowiem odbite przez stronę polską w kampanii obertyńskiej dopiero w roku 1531, a i ona nie położyła kresu sporom. Zatem zakończenie pracy na 1526 czy nawet 1531 roku z punktu widzenia relacji polsko-mołdawskich nie znajdowało według mnie uzasadnienia.

Praca składa się z trzech rozdziałów. W pierwszym, stanowiącym wprowadzenie do tematu, przedstawiłam sytuację prawno-polityczną Hospodarstwa Mołdawskiego w dobie panowania Stefana Wielkiego. Ponadto – w celu

---

Kiadó, Budapest 1986; G. Káldy-Nagy, *Suleimans Angriff auf Europa*, „Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae” 1974, vol. 28, no. 2; L. Hopp, *Az „antemurale” es „conformitas” humanista eszméje a Magyar-lengyel hágyományban*, Balassi Kiadó, Budapest 1992; M. Ivanics, *The Military Co-operation of the Crimean Khanate with the Ottoman Empire in the Sixteenth and Seventeenth Centuries*, in: *The European Tributary States of the Ottoman Empire in the Sixteenth–Seventeenth Centuries*, eds. G. Karman, L. Kunčević, Brill, Leiden 2013; *Magyarország hadtörténete I. A kezdetektől 1526-ig*, Főszerk R. Hermann, L. Veszprémy, Zrínyi Kiadó, Budapest 2017 i inne wyszczególnione w bibliografii.

ukazania oddziałującej na postępowanie władców sfery światopoglądowej i ideologicznej w Europie drugiej połowy XV wieku – podkreśliłam wpływ humanistów na kształtowanie się w tym czasie ideologii „przedmurza chrześcijaństwa”, tak ważnej w polityce państw europejskich, wpływ tychże humanistów na wychowanie królewiczów i formowanie ich światopoglądów politycznych oraz rolę Kallimacha i innych nauczycieli w kształtowaniu zapatrywań politycznych Jana Olbrachta. W rozdziale tym omówiłam również mołdawską politykę polskiego króla, ze szczególnym uwzględnieniem wyprawy bukowińskiej w 1497 roku. Rozdział drugi poświęcony został mołdawskiej polityce Aleksandra Jagiellończyka – jego relacjom ze Stefanem Wielkim w końcowej fazie panowania mołdawskiego władcy oraz przede wszystkim z Bogdanem III Ślepym. W rozdziale trzecim, najobszerniejszym i stanowiącym najważniejszą część pracy, naświetliłam zawile relacje Zygmunta Starego najpierw z Bogdanem III, następnie ze Stefanem Młodym i wreszcie z Piotrem Rareszem. Ze względu na specyfikę czasów, w których Mołdawia znalazła się w centrum zainteresowania wielkich potęg: Polski, Turcji i Węgier, a sam hospodar przejawiał szerokie ambicje i plany polityczne i w celu ich osiągnięcia stosował politykę skłócania ze sobą swych wrogów oraz wykorzystywania nadarzających się szans, konieczne było odwoływanie się do szerszego tła politycznego, by zrozumieć przyczyny zajmowania takiego, a nie innego stanowiska zarówno przez hospodara, jak i przez króla polskiego we wzajemnych stosunkach.

Praca traktuje w znacznej mierze o średniowiecznej Mołdawii i Siedmiogrodzie, które dziś są częścią państwa rumuńskiego, dlatego zastosowałam właściwe dla czasów dzisiejszych nazewnictwo miejscowości w celu ich łatwiejszego zidentyfikowania. Szczególnie bowiem Siedmiogród jest pod względem nazewnictwa niejednorodny. W źródłach na określenie tej samej miejscowości pojawiają się nazwy węgierskie, niemieckie i rumuńskie. W celu ujednolicenia nazewnictwa i ułatwienia Czytelnikowi identyfikacji wymienianych miast i miejscowości w tekście zastosowałam przede wszystkim nazewnictwo rumuńskie bądź polskie, jeżeli miejscowości te są bardziej znane Czytelnikowi w języku polskim (np. Suczawa, Koźmin, Bukowina). Przy pierwszym wystąpieniu danej nazwy podawałam w nawiasach inne pojawiające się w źródłach określenia danej miejscowości.

### Baza źródłowa

Kwerenda ze względu na bardzo szeroki zakres źródeł objęła Polskę, Niemcy, Austrię, Węgry, Rumunię i Rosję. Kwerendę w Warszawie przeprowadziłam w pierwszej kolejności w Archiwum Głównych Akt Dawnych, posiadającym liczne, cenne dla mojej pracy archiwalia, takie jak Dokumenty Traktatowe Tureckie, Księga Poselstw, Metryka Koronna, Rachunki królewskie, Rejestry popisowe wojska koronnego, Rachunki z przychodów i wydatków na potrzeby wojska z lat 1472–1794 oraz inne dokumenty. Szczególnie wartościowe informacje znalazłam wśród Dokumentów Traktatowych Tureckich oraz *Libri Legationum*. W Bibliotece Narodowej znajdują się z kolei Teki Górskiego. Kwerenda w Krakowie objęła Bibliotekę Czartoryskich oraz Bibliotekę Jagiellońską i zaowocowała wykorzystaniem szczególnie przydatnych Tek Naruszewicza oraz kilku rękopisów. Do kolejnych źródeł dotarłam w archiwach we Wrocławiu, w Poznaniu, Gdańsku i Kórniku. Jednak prawdziwą kopalnią dokumentów, odnoszących się w szczególności do XVI-wiecznych relacji polsko-mołdawskich (tematu poruszanego głównie w rozdziale trzecim niniejszej pracy), okazał się Haus- Hof- und Staatsarchiv w Wiedniu. Znajduje się tam zdecydowana większość dokumentów dotyczących Mołdawii, księstw naddunajskich oraz tureckich i węgierskich z tego okresu. Przede wszystkim zbiory Poloniki (Polonica I 1 i I 3), Ungariki<sup>10</sup> (Ungarica 6/7–37/38) i Turciki (Turcica I 1, Konv. 3 i Turcica I 3, Konv. 2, 3, 4) stanowią nieocenione źródło wiedzy o tamtych czasach. Przejrzałam również pozostałe zbiory tamtejszego archiwum: Kriegsakten, Große Korrespondenz, Türkische Urkunden, znajdując ważne i ciekawe dokumenty. Z kolei wiedeński Kriegsarchiv posiada mapy z czasów oblężenia Wiednia przez Turków w roku 1529. Wiele wniosły także poszukiwania w archiwach rumuńskich. Źródła dyplomatyczne nie zachowały się, jednak znalezione dokumenty w archiwach w Braszowie, Sybinie i Bukareszcie pozwoliły na uzupełnienie i rozwinięcie wiedzy na temat stosunków Polski z Mołdawią, a przede wszystkim mołdawskiej polityki w Siedmiogrodzie. W Geheimes Staatsarchiv Preußischer Kulturbesitz Berlin znalazłam kilka dokumentów świadczących o pomocy udzielanej Piotrowi Rareszowi przez władcę Brandenburgii Joachima II. Kwerenda przeprowadzona w Norymberdze nie zaowocowała

<sup>10</sup> W tomach Ungarica 36, 37/38 występuje podwójna numeracja. Czasem wyszczególniona jest ta pierwsza, która jednak czasem znika i wówczas pojawia się druga, a czasem obie pojawiają się równolegle. W takich wypadkach zaznaczałam drugą numerację w nawiasie obok pierwszej.

znalezieniem dokumentów ze zjazdu w Lewoczy, które według XIX-wiecznych historyków (Friedrich Wagner) powinny się tam znajdować.

W celu ukazania relacji Mołdawii z Siedmiogrodem niezwykle owocna kwerenda miała miejsce na Uniwersytecie w Heidelbergu, w Siebenbürgen Institut z największym w Europie zbiorem źródeł dotyczących historii Siedmiogrodu.

\* \* \*

Niniejsza książka zwiędza moją ponaddziesięcioletnią pracę dotyczącą Gospodarstwa Mołdawskiego na przełomie XV i XVI wieku. Nie powstałaby ona, gdyby nie pomoc i życzliwość wielu osób, którym w tym miejscu chciałabym podziękować. W pierwszej kolejności pragnę złożyć podziękowania mojemu promotorowi i wieloletniemu mentorowi, Panu Profesorowi Jerzemu Sperce, za niezliczone cenne uwagi, wsparcie i nieustanną pomoc. Równie wielkie podziękowania kieruję w stronę recenzentów niniejszej pracy: mojej mentorki, Pani Profesor Ilony Czamańskiej, która przez lata wspierała mnie cennymi radami i wskazówkami, dzieląc się swą ogromną wiedzą dotyczącą Mołdawii i państw bałkańskich, oraz Pani Profesor Lilii Zabolotnai za merytoryczne wsparcie i ogromną życzliwość. Chciałabym podziękować również Panu Profesorowi Stanisławowi Sroce za cenne konsultacje i wskazówki dotyczące omawianych kwestii węgierskich oraz Panu Profesorowi Valentinovi Constantinowowi. Specjalne podziękowania składam także na ręce mojego przyjaciela Radu Bailau za niezliczone godziny, które poświęcił na nauczanie mnie języka rumuńskiego, oraz za pomoc w tłumaczeniach.

## Źródła niedrukowane (wykorzystane)

### Austria

#### Wiedeń

##### Haus- Hof- und Staatsarchiv in Wien:

Haus-, Hof- und Staatsarchiv -> Diplomatie und Außenpolitik vor 1848 (-1848) -> Staatenabteilungen (15.jh-1860):

- Kriegsakten 23, 5 – przejrzane
- StAbt: Grosse Korrespondenz: 25a Ferdinand I. sygn: Grosse Korrespondenz: Ferdinand I. 25a – przejrzane
- Ungarische Akten (sygn. Ungarica 1):
  - Ungarica 6/7, fas. 7, konv. A
  - Ungarica 9
  - Ungarica 12, konv. C
  - Ungarica 14, konv. A
  - Ungarica 28, konv. A, konv. D, konv. E, konv. F
  - Ungarica 29, konv. C
  - Ungarica 30, konv. B, konv. D
  - Ungarica 31, konv. B, konv. C
  - Ungarica 36, konv. B
  - Ungarica 37/38, fasc. 37, konv. A, konv. B
- StAbt: Türkei: sygn. AT-OeStA/HHStA StAbt Türkei I 1 (Turcica 1); AT-OeStA/HHStA StAbt Türkei I 2 (sygn. Turcica 2); AT-OeStA/HHStA StAbt Türkei I 3 (sygn. Turcica 3); AT-OeStA/HHStA StAbt Türkei I 4 (sygn. Turcica 4):
  - Turcica I 1, Konv. 3, nr 36, 38-59
  - Turcica I 3, Konv. 2: fol. 131-133, 163-163v, 164-164v, 195-196, 199-202v, 216v in

Konv. 3: Gesandtschaft von Hieronimus von Zara, fol. 1á66

Konv. 4: Cornelius Duplicius Schepper, fol. 1–34

- StAbt: Polen I: Polonica 1 (1257–1530): sygn. AT-OeStA/HHStA StAbt Polen I 1 (Polonica 1); AT-OeStA/HHStA StAbt Polen I 2 (Polonica 2); AT-OeStA/HHStA StAbt Polen I 3 (Polonica) 3:
  - Polonica I 1, fasc. 1
  - Polonica I 1
  - Polonica I 3, konv. 1
  - Polonica I 3, konv. 2
- Urkundenreihen, Siegelabguss- und Typarsammlungen, Staatsverträge Abschriften und Drucke: Türkische Urkunden 1 (1527.04.15–1567.04.30). sygn: UR, Türkische Urkunden 1:
  - Nr 2 sygn. AT-OeStA/HHStA UR TUK 2
  - Nr 3 sygn. AT-OeStA/HHStA UR TUK 3
  - Nr 4 sygn. sygn. AT-OeStA/HHStA UR TUK 4
  - Nr 5 sygn. AT-OeStA/HHStA UR TUK 5
  - Nr 6 Süleyman I. an Ferdinand I.: Antwort auf seinen Brief betreffend die Lage in Ungarn (1536.07 (ca.)) sygn. AT-OeStA/HHStA UR TUK 6
  - Nr 7 sygn. AT-OeStA/HHStA UR TUK 7

### **Kriegsarchiv:**

- Karten- und Plansammlung: Kriegsakten H-> H III Kriegs der Neuzeit (1492–1790) -> a Kriege Karls V, Türkenkriege, nr 2, 3, 3-1: sygn.: AT-OeStA/KA KPS KS H III a 2; AT-OeStA/KA KPS KS H III a, 3; AT-OeStA/KA KPS KS H III a, 3-1 (- obrona Wiednia przed Turkami w 1529)

## **Rumunia**

### **Bukareszt**

#### **Direcția Generală a Arhivelor Statului, Direcția Arhivelor Centrale București:**

- Colecția documente selectionate – Moldova 1424–1852, inventar 1254, nr 32–44
- Colecția “Documente Moldovenesti” pach. I–XVII, inventar 753, pach. VI, nr 1, 46; pach. XV, nr 1

- Colecția "Documente Moldovenesti" pach. XLII–CXV (1429–1929), inventar 1931, oferta 604/pach XLIII – nr 1; oferta 672/ pach. XVIV, nr 1; oferta 755/pach. LXII, nr 1; oferta 1656/pach. LXXXIV, nr 1,2; oferta 786/pach. LXXXIX, nr 1, 1a, 2
- Colecția "Documente istorice", pach. MDCXCVIII–MDCCX (1485–1899), inventar 3076, pach. MDCXCVIII, nr 56
- Colecția "Documente Transilvanene" 1253–1934, inventar 1853, pach I, nr 1

## Brasów

### Arhivele Naționale ale României Brașov:

- Arhive Brașov, Colecția de documente Fronius (1379–1721), vol. 1, nr 210 (sygn.: BV-F-00001-2-1-210), nr 212 (sygn.: BV-F-00001-2-1-212), nr 214 (sygn.: BV-F-00001-2-1-214), nr 217 (sygn.: BV-F-00001-2-1-217), nr 223 (sygn.: BV-F-00001-2-1-223)
- Arhive Brașov, Colecția de documente Schnell (1431–1733), vol. 2, nr 84 (sygn.: BV-F-00001-3-2-84)
- Arhive Brașov, Colecția de documente Schnell (1431–1733), vol. 3, nr 97 (sygn.: BV-F-00001-3-3-97), nr 100 (sygn.: BV-F-00001-3-3-100), nr 105 (sygn.: BV-F-00001-3-3-105), nr 108 (sygn.: BV-F-00001-3-3-108), nr 109 (sygn.: BV-F-00001-3-3-109), nr 115 (sygn.: BV-F-00001-3-3-115)
- Arhive Brașov, nr 19, Colecția documentelor privilegiale (1352.03.28-1913), nr 390 (sygn. BV-F-00001-1-390)
- Arhive Brașov, nr 17, Colecția documentelor privilegiale (1353.03.28-1913), nr 391 (sygn.: BV-F-00001-1-391)

## Sibiu

### Direcția Județeană Sibiu a Arhivelor Naționale ale României:

- Direcția Județeană Sibiu a Arhivelor Naționale ale României, Colecția de documente medievale, Serie U. II (Inventar 25), nr 557, 558, 561

## Węgry

### Budapeszt

#### Magyar Országos Levéltár:

- Oddział dokumentów średniowiecznych (Diplomatikai Levéltár), nr 24771 (sygn. HU-MNL-OL-Q 500-DL 24771)



## Niemcy

### Berlin

#### Geheimes Staatsarchiv Preußischer Kulturbesitz Berlin:

- Geheimes Staatsarchiv Preussischer Kulturbesitz, Berlin, Staatsarchiv Königsberg, Ordensbriefarchiv, (OBA) nr 6276 (sygn. XX. HA, OBA, Nr 6276)
- Urkunden VII. HA, A.01.03.01.05 Türkenkriege, sygn. VII. HA, Mark als Reichsstand Nr 124: 1 marzec 1542
- Urkunden VII. HA, A.01.03.01.05 Türkenkriege, sygn. VII. HA, Mark als Reichsstand Nr 125: 24 czerwiec 1542:
- Schuldensachen der Herrschaft, I. HA GR, Rep. 61, 03, sygn. I. HA GR, Rep. 61, Nr. 45 a Bd. 1; I. HA GR, Rep. 61, Nr. 45 b 1 Vol. II; I. HA GR, Rep. 61, Nr. 45 b 2 Vol. III; I. HA GR, Rep. 61, Nr. 45 b 3 Vol. IV; I. HA GR, Rep. 61, Nr. 45 b 4 Vol. V
- XX Hauptabteilung – Staatsarchiv Königsberg, Herzogliches Briefarchiv, XXHA, HBA, B 2, Kasten 360

#### Staatsarchiv Nürnberg – przejrzone

## Polska

### Warszawa

#### Archiwum Główne Akt Dawnych:

- Dokumenty pergaminowe, nr 5375, 5376, 5405, 5407, 5411, 5592, 5594, 5595, 5596, 5621, 7036, 7593
- Traktatowe dokumenty tureckie:
  - AGAD, AKW, dz.tur., karton: 66, teczka: 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 22, 24, 26, 27, 29, 30, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 40, 41, 44, 46, 48, 49, 54, 55, 56, 57, 59, 60; karton: 68, teczka: 61, 62, 63
- Metryka Koronna:
  - MK 17, 19, 20, 22, 30, 42, 44, 45, 47, 48, 49, 51, 52
- Księga Poselstw:
  - LL1, LL2, LL3, LL4, LL5, LL6, LL7, LL22
- Tzw. Metryka Litewska (AGAD, tzw. ML, sygn. 10. 6 / 6: *Zbiór kopii dokumentów z XVI i XVII wieku*)
- Sumariusz Metryki Litewskiej 1386–1751 (inwentarz zespołu PL, 1/5), T. 1, 2, 3
- Archiwum Skarbu Koronnego:

- AGAD, ASK, Oddział 1, Rachunki Królewskie, sygn. 20, k. 52, 95, 98; ASK, oddz. 1, sygn. 67, k. 70v
- AGAD, ASK, oddz. 85, Rejestry popisowe wojska koronnego (1474-1758), nr 5, 7 AGAD, ASK, oddz. 86, Rachunki z przychodów i wydatków na potrzeby wojska z lat 1472-1794, spisy, nr 6, k. 6-16, 16, 17v, 18-19, 21, 23v, 25-25v, 28v-29v, 32v, 42v, 45-46, 47v, 53, 58

### **Biblioteka Narodowa:**

- Teki Górskiego: TG nr [T. 12]: 1389, 1390, 1391, 1392, 1460, [T. 14]: 1692, 1697, [T. 15]: 1759, 1760, 1796, [T. 16]: 1913, 1923, [T. 17]: 2056, [T. 18]: 2243, 2244, [T. 19]: 2246, 2256, [T. 20]: 2517, [T. 21]: 2572, 2573, [T. 25]: 3078, [T. 26]: 3294, 3312, [T. 27]: 3544, [T. 28]: 3560, 3577

### **Kraków**

#### **Biblioteka Jagiellońska:**

- Dokumenty pergaminowe:
  - Perg. BJ, sygn.: Dypl. 336
- Rękopisy:
  - Acta Tomiciana: BJ rkps 6552 (T. 8), 6553 (T. 9), 6554 (T. 10), 6558 (T. 14), 6559 (T. 15), 6560 (T. 16), 6561 (T. 17)

#### **Biblioteka Czartoryskich:**

- Rękopisy nr: rkps 258 IV (Acta Tomiciana z l. 1536, 16), rkps 271 IV (Acta Tomiciana z l. 1532-1533, t. 14.), rkps 611 IV (Miscellanea turcica, t. 1, 1464-1672)
- Teki Naruszewicza:
 

TN 23, 24, 26, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 53, 54, 55, 56

#### **Biblioteka Naukowa Polskiej Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Nauk w Krakowie:**

- *Materiały do Kodeksu dyplomatycznego Małopolski*, T. V, teczka T, nr 119; *Materiały do Kodeksu dyplomatycznego Małopolski*, T. V, edycja elektroniczna, opr. W. Bukowski, F. Sikora, J. Wroniszewski, red. W. Bukowski, Kraków 2014
- BPAN, rkps 8663, fol. A 70-72

## Gdańsk

### Archiwum Państwowe w Gdańsku:

- dokumenty pergaminowe, sygn.: APG 300D53.21; APG 300D3.455; APG 300D3.469; APG 300D3.497; APG 300D4.516; APG 300D4.640; APG 300D4.597; APG 300D78.2; APG 300D4.595; APG 300D4.548; APG 300.29.350

## Wrocław

### Archiwum Państwowe we Wrocławiu:

- Transumpt w niedatowanym instrumencie notarialnym. Wr. Dokumenty miasta Wrocławia nr 6029, kopia z XVII w. nr 6030

### Biblioteka Zakładu im. Ossolińskich:

- Rękopisy:
- BOssol, rkps 3555/II, k. 29v-31v, 35v-36v, 50, 54v-55v, 56, 57v-62, 96v-97v, 121v-122v
  - BOssol, rkps 178/II, k. 9-10, 15, 18-19, 24, 25-26, 53v-54, 84-84v, 85-88v, 115, 116, 110-111, 112
  - BOssol, rkps 6138/II, k. 22v-23v, 24v-25, 29-32v, 38, 40v, 89-89v, 142, 143, 143v-1

## Kórnik

### Biblioteka Kórnicka Polskiej Akademii Nauk. Archiwum Działyńskich w Kórniku:

- Rękopis: Acta Tomiciana:
- rkps BK 00217 (Mf 5766)
  - rkps BK 00218 (Mf 490)
  - rkps BK 00207 (Mf 1213, 7117)

## Rosja

### Moskwa

### Российский государственный архив древних актов, Centralnyj Gosudarstwiennyj Archiw Driewnich Aktow:

- Metryka Litewska ([http://rgada.info/poisk/index.php?fund\\_number=389&fund\\_name=&list\\_number=&list\\_name=&Sk=30&B1=+++Найти+++](http://rgada.info/poisk/index.php?fund_number=389&fund_name=&list_number=&list_name=&Sk=30&B1=+++Найти+++))

## Źródła drukowane

- A Szekeley króniká (1529–1596)*, ed. S. Barábas, „Történelmi Tár” 1880, s. 633–648.
- Acta et epistole relationum Transylvaniae et Hungariaeque cum Moldavia et Valachia*, Vol. 1, ed. A. Veress, Kolozsvár 1914.
- Acta Tomiciana*, T. I–XVIII, Poznań, Kórnik 1852–1966; T. I–VIII, wyd. T. Działyński; T. IX–XIII, wyd. Z. Celichowski; T. XIV–XVI, wyd. W. Pociecha; T. XVII, wyd. W. Pociecha, W. Urban, A. Wyczański.
- Acte si fragmente cu privire la istoria românilor adunate din depozitele de manuscrise ale Apusului*, Vol. III, ed. N. Iorga, Bucureşti 1897.
- Akta Aleksandra króla polskiego, Wielkiego Księcia Litewskiego (1501–1506)*, wyd. F. Papée, Kraków 1927.
- Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z archiwum tzw. bernardyńskiego we Lwowie*, T. I–XIX, wyd. O. Pietruski, X. Liske, A. Prochaska, Lwów 1870–1906.
- Akta procesów o dobra skonfiskowane z powodu niesłużenia wyprawy z r. 1497*, w: *Materiały do dziejów pospolitego ruszenia z lat 1497 i 1509*, T. 9, oprac. S. Kutrzeba, Archiwum Komisji Historycznej, Wydawnictwa Komisji Historycznej Akademii Umiejętności w Krakowie, Kraków 1902.
- Akty odnosiaszczijesia k’ istorii Zapadnoj Rossii*, T. 1: 1340–1504, sobrannyje i izdannyye Archeograficzeskogo Komissieju, Sankt Petersburg 1846.
- Annales minorum seu trium ordinum a S. Francisco Institutorum auctore A.R.P. Luca Waddingo Hiberno*, t. XII, no. 198, Roma 1735.
- Archiva istorică a României*, ed. B. Petriceicu-Hăsdêu, vol. 1, pars. 1, nr 63, Imprimeria Statului, Bucuresti 1865.
- Bielski M., *Kronika polska Marcina Bielskiego nowo przez Joachima Bielskiego syna jego wydana*, Kraków 1597.
- Bogdan I., *Cronica lui Manases. Traducere medio-bulgară făcută pe la 1350*, Atelierele grafice Socec & Co, Bucureşti 1922.
- Bogdan I., *Cronice inedite atingătoare de istoria românilor*, Editura Librăriei Socecu & Comp., Bucureşti 1895.
- Bogdan I., *Despre cnejii români*, „Analele Academiei Romane. Memoriile. Secţiunii Istorice” 1903, t. XXVI, nr 2.
- Bogdan I., *Documente privitoare la relaţiile Tarii Româneşti cu Braşovul si cu tara ungureasca in sec. XV si XVI*, Vol. 1: 1413–1508, Institutul de Arte Grafice „Carol Göbl”, Bucureşti 1905.

- Bogdan I., *Documente și regeste privitoare la relațiile Țării Rumânești cu Brașovul și Ungaria în secolul XV și XVI*, Editura Librăriei Socec & Co, București 1902.
- Bogdan I., *Letopisețul lui Azarie*, Institutul de Arte Grafice „Carol Göbl”, București 1909.
- Bogdan I., *Luptele românilor cu Turcii. Cultura veche română*, Editura Librăriei Socecu & Comp., București 1898.
- Bogdan I., *Originea voievodatului la români*, Institutul de Arte Grafice „Carol Göbl”, București 1902.
- Bogdan I., *Vechile cronică moldovenești până la Ureche*, Institutul de Arte Grafice „Carol Göbl”, București 1891.
- Bonfini A., *Rerum Ungaricarum decades quatuor cum dimidia... per Joannem Sambucum*, Francofurti 1581.
- Brant S., *Varia carmina cum additione*, Basel 1498.
- Brodarics I., *Clades in Campo Mohacz*, in: *Historicum Opus*, Bd. II, ed. S. Schward, Basilea 1574.
- Călători străini despre Țările Romane, Vol. I, ed. M. Holban, București 1968.
- Callimachi Ph., *Ad Innocentium VIII de bello Turcis inferendo oratio*, rec., in linguam Pol. trad. I. Lichońska, PWN, Varsoviae 1964.
- Callimachi Ph., *De his quae a Venetis tentata sunt Persis ac Tartaris contra Turcos movendis*, oprac. A Kempfi, T. Kowalewski, tłum. M. Cytowska, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1962.
- Capellari Vivaro G.A., *Campidoglio Veneto*, vol. 2, Biblioteca nazionale Marciana, Venice 1774; <https://marciana.venezia.sbn.it/manoscritti/Dl/Cap2188.htm> [dostęp: 29.12.2023].
- Chronica Moldo-Germana*, în: *Cronicle slavo-române din sec. XV-XVI*, ed. P.P. Panaite-scu, publicat de Ion Bogdan, Editura Academiei Republicii Populare Romîne, București 1959.
- Chronica Moldo-Germana*, în: *Stefan cel Mare și Sfânt 1504-2004. Portret în Cronica*, Sfânta Mănăstire, Putna 2004.
- Chronica Moldo-Polona*, în: *Stefan cel Mare și Sfânt 1504-2004. Portret în Cronica*, Sfânta Mănăstire, Putna 2004.
- Cihodaru C., *Documenta Romaniae Historica, A. Moldova*, Vol. III: 1487-1504, Editura Academiei Republicii Socialiste Romania, București 1980.
- Cîmpeanu L., *Anul 1432: începutul conflictului dintre Ilie vodă și Ștefan vodă, fiii lui Alexandru cel Bun. Documente inedite din arhiva Ordinului Teuton*, „Studii și Materiale de Istorie Medie” 2015, vol. XXXIII.

- Cioranescu A., *Documente privitoare la istoria românilor culese din arhivele din Siman-  
cas*, Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului, Imprimeria Națională, București  
1940.
- Codex diplomaticus Hungariae ecclesiasticus ac civilis*, T. 8, 9, 10, ed. G. Fejer, Buda  
1837–1844.
- Codex diplomaticus regni Poloniae et Magni Ducatus Lithuaniae*, T. I–IV, wyd. M. Dogiel,  
Wilnae 1758–1764.
- Codex epistolaris saeculi decimi quinti*, T. I–III, wyd. A. Sokołowski, J. Szujski, A. Lewic-  
ki, Kraków 1894.
- Corpus iuris Polonici medii aevi*, Vol. 3: *Annos 1506–1522*, ed. O. Balzer, Sumptibus  
Academiae Litterarum, Cracoviae 1906.
- Costăchescu M., *Documentele moldovenești de la Bogdan voievod (1504–1517)*, Fundația  
Regele Carol I, București 1940.
- Costăchescu M., *Documentele moldovenesti înainte de Ștefan cel Mare*, Vol. 1: *Documen-  
te interne, Urice (ispisoace), surete, regește, traduceri, 1374–1437*, Viața Românească,  
București 1931.
- Costăchescu M., *Documente moldovenesti înainte de Ștefan cel Mare*, Vol. 2, Viața  
Românească, Iasi 1932.
- Costin M., *Cronica tarilor Moldovei si Munteniei 1677*, în: M. Costin, *Opere*, Tripografia  
Academiei Romane, Chisinau 1989.
- Costin N., *Letopisetul Țării Moldovei de la zidirea lumii până la 1601 si de la 1709 la 1701*,  
ed. C.A. Stoide, I. Lăzărescu, Junimea, Iasi 1976.
- Cronica lui Azarie*, în: *Cronicle slavo-române din sec. XV–XVI*, ed. P.P. Panaitescu, publicate  
de Ion Bogdan, Editura Academiei Republicii Populare Romîne, București 1959.
- Cronica lui Eftimie*, în: *Cronicle slavo-române din sec. XV–XVI*, ed. P.P. Panaitescu, publicate  
de Ion Bogdan, Editura Academiei Republicii Populare Romîne, București 1959.
- Cronica lui Macarie*, în: *Cronicle slavo-române din sec. XV–XVI*, ed. P.P. Panaitescu, pub-  
licate de Ion Bogdan, Editura Academiei Republicii Populare Romîne, București  
1959.
- Cronica lui Ștefan cel Mare*, ed. I.C. Chitimia, Editura Academiei Romane, București  
1942.
- Cronica moldo-polona de Nicolae Brzeski*, în: I. Bogdan, *Cronice inedite atingătoare de isto-  
ria românilor*, Editura Librăriei Socescu & Comp., București 1895.
- Cronica moldo-polona*, în: *Cronicle slavo-române din sec. XV–XVI*, ed. P.P. Panaitescu,  
publicate de Ion Bogdan, Editura Academiei Republicii Populare Romîne, București  
1959.

- Cronica moldo-rusa*, în: *Cronicle slavo-române din sec. XV–XVI*, ed. P.P. Panaitescu, publicat de Ion Bogdan, Editura Academiei Republicii Populare Romîne, București 1959.
- Cronica murala de la Suceava*, în: *Cronicle slavo-române din sec. XV–XVI*, ed. P.P. Panaitescu, publicat de Ion Bogdan, Editura Academiei Republicii Populare Romîne, București 1959.
- Cronica scurta a Moldovei*, în: *Cronicle slavo-române din sec. XV–XVI*, ed. P.P. Panaitescu, publicat de Ion Bogdan, Editura Academiei Republicii Populare Romîne, București 1959.
- Cronica serbo-moldoveneasca dela Neamț*, în: I. Bogdan, *Cronice inedite atingătoare de istoria românilor*, Editura Librăriei Socecu & Comp., București 1895.
- Cronica sirbo-moldoveneasca*, în: *Cronicle slavo-române din sec. XV–XVI*, ed. P.P. Panaitescu, publicat de Ion Bogdan, Editura Academiei Republicii Populare Romîne, București 1959.
- Cronici turcesti privind Tarile Romane. Extrase*, Vol. 1: *sec. XV-mijlocul, sec. XVII*, eds. M. Gubolu, M. Mehmet, Editura Academiei Republicii Socialiste Romania, București 1966.
- Cronicle slavo-române din sec. XV–XVI*, ed. P.P. Panaitescu, publicat de Ion Bogdan, Editura Republicii Populare Române, București 1959.
- De Crieva L. Tuberon, *Pamiętniki o czasach moich*, tłum., wstęp i przypisy P. Wróbel, J. Bonarek, Towarzystwo Wydawnicze „Historia Iagellonica”, Kraków 2016.
- Decjusz, *Jodoci Ludovici Decii De Sigismundi regis temporibus liber: 1521*, wyd. W. Czermak, Wydawnictwa Akademii Umiejętności w Krakowie, Kraków 1901.
- Die altosmanische Chronik des Asikpasazade, auf Grund mehrerer neuentdeckter Handschriften von neuem herausgegeben von Friedrich Giese*, Hrsg. F. Giese, wyd. Harrassowitz Verlag, Leipzig 1929.
- Die Korrespondenz Ferdinands I. Familienkorrespondenz*, Bd. 5: 1535–1536, Hrsg. B. Hofinger, Ch. Laferl, J. Moser-Kroiss, N. Tschugmell, Böhlau Verlag, Wien–Köln–Weimar 2015.
- Die Schreiben Sueleymans des Prächtigen an Karl V., Ferdinand I. und Maximilian II. Aus dem Haus- Hof- und Staatsarchiv zu Wien. Transkriptionen und Übersetzungen*, Hrsg. A.C. Schaendlinger, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien 1983.
- Długosz J., *Joannis Długossii [...] Historiae Polonicae libri XII*, T. V, Cracoviae 1878.



- Documenta Romaniae Historica. A. Moldova*, Vol. 2: 1449–1486, ed. L. Șimanschi, G. Ignat, N. Ciocan, D. Agache, Editura Academiei Republicii Socialiste Romania, București 1976.
- Documenta Romaniae Historica. Seria D. Relații între Țările Române*, Vol. 1: 1222–1456, ed. S. Pascu, Editura Academiei Republicii Socialiste Romania, București 1977.
- Documentele lui Ștefan cel Mare*, Vol. 2, ed. I. Bogdan, Comisia istorica a Romaniei, București 1913; <https://search.worldcat.org/title/documentele-lui-stefan-cel-mare-publ-de-ioan-bogdan/oclc/66207456> [dostęp: 20.10.2023].
- Documente privind istoria României. Veacul XIV, XV. A. Moldova*, Vol. I: 1384–1475, ed. M. Roller, Academia Republicii Socialiste România, București 1954.
- Documente privitoare la istoria Ardealului, Moldovei și Țării-Românești. Acte și Scrisori 1527–1572*, Vol. 2, ed. A. Veress, Cartea Romanesca, București 1929.
- Documente privitoare la istoria Romaniei culese din arhivele polone. Secolul al XVI-lea*, ed. I. Corfus, Editura Academiei Republicii Socialiste Romania, București 1979.
- Documente turcesti privind istoria Romaniei*, Vol. I: 1455–1774, ed. M.A. Mehmed, Editura Academiei Republicii Socialiste Romania, București 1976.
- Dokumenty polskie z archiwów dawnego Królestwa Węgier*, T. 4, oprac. S. Sroka, Towarzystwo Naukowe „Societas Vistulana”, Kraków 2006.
- Dokumenty polskie z archiwów dawnego Królestwa Węgier*, T. 5, oprac. S. Sroka, Towarzystwo Naukowe „Societas Vistulana”, Kraków 2012.
- Epistolae Matthiae Corvini, regis Ungariae, ad pontifices, imperatores, reges, principes, aliosque illustres viros. Dum in alma, ac regio-principali Universitate Soc. Jesu Claudiopolitana Joannes Hajdo et Michael Kunn auditoribus oblatae*, Academicis Soc. Jesu, Cassoviae 1743; [https://books.google.pl/books?id=d2dHAAAAYAAJ&printsec=frontcover&source=gbbs\\_atb&redir\\_esc=y#v=onepage&q&f=false](https://books.google.pl/books?id=d2dHAAAAYAAJ&printsec=frontcover&source=gbbs_atb&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false) [dostęp: 3.10.2023].
- Fontes rerum polonicarum e tabulario Reipublicae Venetae*, vol. 2, wyd. A. Cieszkowski, Poznań 1902.
- Geschichte der Regierung Ferdinand des Ersten: aus gedruckten und ungedruckten Quellen*, Bd. II, Hrsg. F.B. Bucholtz, Schaumburg, Wien 1831.
- Geschichte der Regierung Ferdinand des Ersten: aus gedruckten und ungedruckten Quellen*, Bd. III, Hrsg. F.B. Bucholtz, Schaumburg, Wien 1832.
- Geschichte der Regierung Ferdinand des Ersten: aus gedruckten und ungedruckten Quellen*, Bd. IV, Hrsg. F.B. Bucholtz, Schaumburg, Wien 1833.
- Giurescu C.C., Giurescu D.C., *Istoria Românilor*, Vol. 2, Fundatia Regala Pentru Literatura si Arta, București 1976.

- Giurescu C.C., Giurescu D.C., *Scurtă istorie a românilor, pentru tineret îndeosebi*, Editura Științifică și Enciclopedică, București 1977.
- Gorovei Ș.S., *Documente de la Ștefan cel Mare. Observații pe marginea unor mențiuni vechi*, „Analele Putnei” 2010, vol. 2.
- Gorovei Ș.S., Székely M.M., *Documente regăsite dintr-o arhivă pierdută*, “Studii și Materiale de Istorie Medie” 2002, vol. 20.
- Hammer-Purgstall J.F. von, *Geschichte des osmanischen Reiches: Vom Regierungsantritte Suleiman des Ersten bis zum Tode Selim's II. 1520–1574*, Bd. 3, C.A. Hartleben's Verlage, Wien 1828.
- Hammer-Purgstall J. von, *Histoire de l'Empire Ottoman*, T. 5, Paris 1835.
- Helmrath J., *Enea Silvio Piccolomini – Vater des modernen Europagedankens?*, in: *Europa und die Europäer. Quellen und Essays zur modernen europäischen Geschichte. Festschrift für Hartmut Kaelble zum 65. Geburtstag*, Hrsg. R. Hohls, Verlag Steiner, Stuttgart 2005.
- Historia arcana legationis nomine Johannis regis Hungariae ad Solimanum Turcorum imperatorem susceptae, id est Mathias Bel* [przez H. Łaskiego], in: M. Bel, *Adparatus ad historiam Hungariae, sive Collectio miscella monumentorum, ineditorum partim, partim editorum sed fugientium*, Joannis Pauli Royer, Posonii 1735.
- Historien von Hieronymus Ostermayer (1520–1561)*, in: *Quellen zur Geschichte der Stadt Brassó*. hg. auf Kosten der Stadt Brassó von dem mit der Herausgabe betrauten Ausschuss, 5. Bd., Heinrich Zeidner, Druck von A. Gust, Brassó 1909.
- Hurmuzaki E., *Documente privitoare la istoria Românilor*, Vol. 1, p. 1: 1346–1450, Institutul de Istorie „Nicolae Iorga”, București 1890.
- Hurmuzaki E., *Documente privitoare la istoria Românilor*, Vol. 2, p. 2: 1451–1510, Institutul de Istorie „Nicolae Iorga”, București 1891.
- Hustinskaja lietopis*, in: *Scriptores rerum Polonicarum*, T. 2, Nakładem Akademii Umiejętności w Krakowie, Kraków 1874.
- I Diarii di Marino Sanudo*, T. 1, a cura di F. Stefani, G. Berchet, N. Barozzi, Venezia 1879.
- Invataturile lui Neagoe Basarab caire fiul sau Teodosie (versiunea slava)*, în: *Cronicile slavo-române din sec. XV–XVI*, ed. P.P. Panaitescu, publicate de Ion Bogdan, Editura Republicii Populare Române, București 1959.
- Inventarium omnium et singulorum privilegiorum, litterarum, diplomatum, scripturarum et monumentorum, quaecunque in archivo Regni in Arce Cracoviensi continentur*, wyd. E. Rykaczewski, Lutetiae Parisiorum–Berolini–Posnaniae 1862.

- Iorga N., *Actul lui Mohammed al. II-lea pentru negustorii din Cetatea Alba (1456)*, „Revista Istorică” 1924, X, nr 4–6.
- Iorga N., *Acte si fragment ecu privire la istoria romanilor*, Vol. 3, Institutul de Istorie Nicolae Iorga, București 1897.
- Iorga N., *Documente Ruminesti din Archivele Bistritei*, Partea 2, Institutul de Istorie Nicolae Iorga, București 1900.
- Iorga N., *Studii și documente cu privire la istoria românilor*, vol. XVI, Atelierele Grafice Socec & Comp., București 1909.
- Istoria lumii în date*, ed. A. Oțetea, H.C. Matei, Editura enciclopedică română, București 1972.
- Istoriile domnilor Tarii Romanesti de Radu Popescu*, în: *Cronicari munteni*, Vol. 1, ed. M. Gregorian, Editura pentru Literatura, București 1961.
- Istoria Romanilor din Dacia Traiana*, Vol. 4, ed. A.D. Xenopol, Editura Cartea Romanesca, București 1929.
- Jana Kuspinijana starosty wiedeńskiego dziennik zjazdu cesarza Maksymiliana i trzech królów: węgierskiego, czeskiego i polskiego w mieście Wiedniu dnia 17 lipca w roku po Chrystusie 1515 odbytego, w: *Zbiór pamiątek do dziejów polskich*, T. 1, wyd. W.S. de Broel Plater, Warszawa 1858.
- Jana Ostroroga żywot i pismo o naprawie Rzeczypospolitej. Studium z literatury politycznej XV wieku, wyd. A. Pawiński, Warszawa 1884.
- Kałużniacki E., *Dokumenta mołdawskie i multańskie z archiwum miasta Lwowa*, w: *Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z archiwum tzw. bernardyńskiego we Lwowie*, T. VII, wyd. O. Pietruski, X. Liske, A. Prochaska, Lwów 1878.
- Katalog dokumentów i listów królów polskich z Archiwum Państwowego w Gdańsku (do 1492 roku)*, oprac. S. Szybkowski, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2016.
- Katalog dokumentów pergaminowych Biblioteki Czartoryskich w Krakowie*, Cz. 1: *Dokumenty z lat (1148–1506)*, oprac. W. Szelińska, J. Tomaszewicz, Muzeum Narodowe w Krakowie, Kraków 1975.
- Katalog dokumentów pergaminowych Biblioteki Polskiej Akademii Nauk w Krakowie*, Cz. 1: *Dokumenty z lat (1113–1571)*, oprac. K. Dziwik, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, Wrocław–Warszawa–Kraków 1966.
- Katalog dokumentów tureckich. Dokumenty do dziejów Polski i krajów ościennych w latach 1455–1672*, w: *Katalog rękopisów orientalnych ze zbiorów polskich*, T. 1, cz. 1, oprac. Z. Abrahamowicz, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1959.

- Katalog zbioru dokumentów pergaminowych Biblioteki Jagiellońskiej*, T. 1, oprac. K. Na-  
białek, W. Świeboda, M. Zdanek, Towarzystwo Naukowe „Societas Vistulana”,  
Kraków 2014.
- Kodeks dyplomatyczny Małopolski*, T. I–IV, wyd. F. Piekosiński, Akademia Umiejętności,  
Kraków 1876–1882.
- Kodeks dyplomatyczny miasta Krakowa*, Cz. 1–4, wyd. F. Piekosiński, Akademia Umie-  
jętności, Kraków 1879–1882.
- Kemalpaşazâde, Tevârih-i Al-i Osman*, ed. F. Giese, Edebiyat Fakultesi Basimevi, Istan-  
bul 1992.
- Kissling H.J., *Die anonyme altosmanische Chronik über Sultan Bajezid II*, in: Idem, *Disser-  
tationes orientales et balcanicae collectae II, Sultan Bajezid II und der Westen*, Leibniz-  
Institut für Ost- und Südosteuropaforschung, München 1988.
- Kissling H.J., *Eine anonyme altosmanische Chronik über Sultan Bajezid II*, in: Idem,  
*Dissertationes orientales et balcanicae collectae II, Sultan Bajezid II und der Westen*,  
Leibniz-Institut für Ost- und Südosteuropaforschung, München 1988.
- Kissling H.J., *Einige Bemerkungen zur Eroberung Kilia's und Aqkerman's durch die Türken  
(1484)*, in: Idem, *Dissertationes orientales et balcanicae collectae II, Sultan Bajezid II  
und der Westen*, Leibniz-Institut für Ost- und Südosteuropaforschung, München  
1988.
- Kivami, *Fetihname-I Sultan Mehmed*, ed. F. Babinger, Editors Maarif Basimevi, Istan-  
bul 1955.
- Kodja H., *Beda'I Ul-Veka'I*, în: *Cronici turceşti privind Țările Române. Extrase*, Vol. 1:  
*Sec. XV– mijlocul sec. XVII*, eds. M. Gubolu, M. Mehmet, Editura Academiei Repub-  
licii Socialiste Romania, Bucureşti 1966.
- Kraelitz F., *Osmanische Urkunden in türkischer Sprache aus der zweiten Hälfte des  
15. Jahrhunderts. Ein Beitrag zur osmanischen Diplomatie*, Bd. 3, In Kommission  
bei Alfred Hölder, Wien 1921.
- Kreutel R.F., Beğ O., *Der fromme Sultan Bayezid. Die Geschichte seiner Herrschaft  
(1481–1512) nach den altosmanischen Chroniken des Oruc und des Annonymus Hanival-  
danus, „Osmanische Geschichtsschreiber“*, Bd. 9, Verlag Styria, Graz–Wien–Köln  
1978.
- Kromer M., *Kronika Polska Marcina Kromera biskupa warmińskiego, ksiąg XXX dotąd  
w trzech językach a mianowicie w łacińskim, polskim i niemieckim wydana język polski  
z łacińskiego przełożona przez Marcina z Błażowa Błażowskiego i wydana w Krakowie  
w drukarni M. Loba w 1611 r.*, wyd. Karola Pollaka, Sanok 1857.
- Kromer M., *Martini Cromeri De origine et rebus gestis Polonorum libri XXX*, Basel 1558.

- Kronika czasów Stefana Wielkiego Mołdawskiego, (1457–1499)*, oprac. i wyd. O. Górka, Polska Akademia Umiejętności, Kraków 1931.
- Kronika od r. 1507 do 1541 spisana [z rękopisu 1549 r.]*, w: *Biblioteka starożytna pisarzy polskich*, T. 6, wyd. K.W. Wojcicki, Warszawa 1854.
- Letopisețul Anonim al Moldovei*, în: *Cronicile slavo-române din sec. XV–XVI*, ed. P.P. Panaiteșcu, publicat de Ion Bogdan, Editura Republicii Populare Române, București 1959.
- Letopisețul Anonim al Moldovei*, în: *Stefan cel Mare și Sfânt 1504–2004. Portret în Cronica*, Sfânta Mănăstire, Putna 2004.
- Letopisețul de la Bistrița 1359–1506*, în: *Cronice inedite atingătoare de Istoria Românilor*, ed. I. Bogdan, Editura Librăriei Socec & Comp., București 1895.
- Letopisețul de la Bistrița și cel de la Slatina*, în: I. Bogdan, *Cronice inedite atingătoare de istoria românilor*, Editura Librăriei Socec & Comp., București 1895.
- Letopisețul de la Bistrița și cronica lui Ureche*, în: I. Bogdan, *Cronice inedite atingătoare de istoria românilor*, Editura Librăriei Socec & Comp., București 1895.
- Letopisețul de la Bistrița și cronica moldopolon*, în: I. Bogdan, *Cronice inedite atingătoare de istoria românilor*, Editura Librăriei Socec & Comp., București 1895.
- Letopisețul moldovenesc*, în: I. Bogdan, *Cronice inedite atingătoare de istoria românilor*, Editura Librăriei Socec & Comp., București 1895.
- Letopisețul de la Putna I*, în: *Cronicile slavo-române din sec. XV–XVI*, ed. P.P. Panaiteșcu, publicat de Ion Bogdan, Editura Academiei Republicii Populare Române, București 1959.
- Letopisețul de la Putna I*, în: *Stefan cel Mare și Sfânt 1504–2004. Portret în Cronica*, Sfânta Mănăstire, Putna 2004.
- Letopisețul de la Putna II*, în: *Cronicile slavo-române din sec. XV–XVI*, ed. P.P. Panaiteșcu, publicat de Ion Bogdan, Editura Academiei Republicii Populare Române, București 1959.
- Letopisețul de la Putna II*, în: *Stefan cel Mare și Sfânt 1504–2004. Portret în Cronica*, Sfânta Mănăstire, Putna 2004.
- Letopisețul Țării Moldovei*, în: *Stefan cel Mare și Sfânt 1504–2004. Portret în Cronica*, Sfânta Mănăstire, Putna 2004.
- Letopisețul Țării Românești și a Țării Moldovei*, în: *Cronicile slavo-române din sec. XV–XVI*, ed. P.P. Panaiteșcu, publicat de Ion Bogdan, Editura Republicii Populare Române, București 1959.
- Letopisețul Țării Românești și a Țării Moldovei*, în: *Stefan cel Mare și Sfânt 1504–2004. Portret în Cronica*, Sfânta Mănăstire, Putna 2004.

- Liber geneleos illustris Familie Schidlovicie 1531*, w: J. Kieszkowski, *Kanclerz Krzysztof Szydłowiecki*, cz. III, Nakładem Księgarni J. K. Żupańskiego, Poznań 1912, s. 755–770.
- Liborius Naker Tagebuch über den Kriegszug des Hochmeisters Johann v. Tiefen gegen die Türken im J. 1497*, in: *Scriptores rerum Prussicarum*, Bd? Hrsg. T. Hirsch, M. Töppen, E. Strehlke, Verlag von S. Hirzel, Leipzig 1866.
- Lietuvos Metrika (1426–1506)*, knyga 5, parengėjas E. Banionis, Vilnius 1993.
- Listy i akta Piotra Myszkowskiego*, T. 8, Archiwum Komisji Historycznej, Wydawnictwa Komisji Historycznej, Akademii Umiejętności w Krakowie, Kraków 1898.
- Ludovici Cervari Tuberonis: Commentarii de temporibus suis*, in: *Scriptores rerum Polonicarum*, T. 2, ed. J. Szujski, Nakładem Akademii Umiejętności w Krakowie, Kraków 1874.
- Maciej z Miechowa, *Chronica Polonorum*[m] [Na końcu:] (*Habes lector [...] 4 [słów.] libros Chronicorum regni Poloniae a domino Miechoviensi editos [...]*), per Hieronymu[m] Vietore[m], Impressum Craccoui[a]e 1521.
- Maciej z Miechowa, *Chronica Polonorum*, per Hieronymum Vietorem, Craccouiæ 1519.
- Materialy dlia istorii vzairmych otnošenij Rossii, Polši, Moldavii, Valachii i Turcii v XIV–XVI w.* [Материалы для истории взаимных отношений России, Польши, Молдавии, Валахии и Турции в XIV–XVI вв.], wyd. V.A. Uljanicki, Moskva 1887.
- Materiały do dziejów dyplomacji polskiej z lat 1486–1516 (kodeks zagrzebski)*, oprac. J. Garbaciak, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław–Warszawa–Kraków 1966.
- Matrakci N., *Fetihname-i Kara-Bogdan*, (fotocopie dupa manuscrisul original turc, Istanbul Muzeui Topkapi Sarayi, nr 1284), în: *Cronici turcesti privind Tarile Romane. Extrase*, Vol. 1: sec. XV–mijlocul sec. XVII, eds. M. Gubolu, M. Mehmet, Editura Academiei Republicii Socialiste Romania, Bucureşti 1966.
- Matricularum Regni Poloniae summaria, excussis codicibus, qui in Chartophylacio Maximo Varsoviensi asservantur*, T. I–IV, V/1, contexuit indicesque adiecit T. Wierzbowski Varsoviae 1905–1919.
- Matricularum Regni Poloniae summaria, excussis codicibus, qui in Chartophylacio Maximo Varsoviensi asservantur. Acta vicecancellariorum, 1548–1572*, V/2, contexerunt J. Płocha, A. Rybarski, I. Sułkowska-Kurasiowa, PWN, Warszawa 1961.
- Monumenta Habsburgica regni Croatiae, Dalmatiae, Slavoniae / Habsburški Spomenici Kraljevine Hrvatske Dalamacije i Slavonije*, T. 1: 1526–1530, ed. E. Laszowski, Tisak Dioničke Tiskare, Zagreb 1914.
- Monumenta Habsburgica regni Croatiae, Dalmatiae, Slavoniae / Habsburški Spomenici Kraljevine Hrvatske Dalamacije i Slavonije*, T. 2: 1530–1540, ed. E. Laszowski, Tisak Dioničke Tiskare, Zagreb 1916.

- Monumenta Hungariae Historica, Acta Extera IV*, Budapest 1874–1876, k. 1–3.
- Monumenta Hungariae Historica, Scriptores I*, in: *Magyar történelmi emlékek*, közli G. Wenzel, Akadémia Történelmi Bizottmánya, Pest 1857.
- Monumenta Hungariae Historica, Scriptores II*, „Călători străini despre țările române” 1968, vol. 1.
- Monumenta medii aevi historica res gestas Poloniae illustrantia*, T. 11: *Index auctorum saeculi XV ad res publicas Poloniae spectantium*, ed. A. Lewicki, Wydawnictwo Komisji Historycznej Polskiej Akademii Umiejętności, Kraków 1888.
- Monumenta Poloniae Historica*, T. 3, oprac. Lwowska Komisja Historyczna Akademii Umiejętności, nakł. Akademii Umiejętności, Lwów 1878.
- Monumenta Poloniae Vaticana*, Vol. I: *Acta Camerae Apostolicae 1207–1344*, ed. J. Ptaśnik, Wydawnictwa Komisji Historycznej Akademii Umiejętności w Krakowie, Cracoviae 1913.
- Muhammad ibn al-Hasan ach-Chaibani, *Le grand Livre de la Conduite de l'Etat (Kitab as-Siyar al-Kabir). Commente par as-Sarakhsi*, traduit par M. Hamidullah, T. 4/17, Éditions Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara 1991.
- Narbutt T., *Pomniki do dziejów litewskich pod względem historycznym, dyplomatycznym, geograficznym i.t.p.*, wyd. R. Rafałowicz, Wilno 1846.
- Neculce I., *Letopisețul Țării Moldovei*, ed. I. Rotaru, București 1959.
- Nesri M., *Kitab-i Cihan-nüma: Nesri Tarihi*, Vol. 2, eds. F. Resit Unat, M.A. Köymen, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1987.
- Nicolaescu, *Documente slavo-române cu privire la relațiile Țării Românești și Moldovei cu Ardealul în sec. XV și XVI*, Lipo Tipografia L. Motzatzeanu, București 1905.
- Noi documente turcești privind Țările Române și înalta Poartă (1526–1602)*, ed. M. Maxim, Editura Istros, Brăila 2008.
- O wychowaniu królewicza*, w: *Wybór pism pedagogicznych Polski doby odrodzenia*, oprac. J. Skoczek, Zakład im. Ossolińskich, Wrocław 1956.
- Oratio habita in Imperiali Conventu Die Tertia Aprilis MDXXI*, in: *Deutsche Reichstagakten unter Kaiser Karl V*, Bd. II, F.A. Perthes, Gotha 1896; <https://archive.org/details/deutschereichsto7kommgoog/page/883/mode/2up> [dostęp: 16.08.2023].
- Osmanische Beamtschreiben und Privatbriefe der Zeit Suleyman des Prächtigen aus dem Haus- Hof – und Staatsarchiv Wien*, ed. G. Prochazka-Eist, Claudia Roemer, Wien 2007.
- Osmanlı İmparatorluğu ile Lehistan (Polonya) arasındaki münasebetlerle ilgili tarihi belgeler / Historical Documents Concerning Relations Between the Ottoman Empire and Lehistan (Poland)*, ed. N. Anafarta, Bilmen Basımevi, İstanbul 1970.



- Österreichische Staatsverträge, Fürstentum Siebenbürgen 1526–1590, Hrsg. R. Gross, A. Holzhausen, Wien 1911.
- Pecevi I., „Tarith”, în: *Cronici turcesti privind Tarile Romane. Extrase*, Vol. 1: sec. XV-mijlocul sec. XVII, eds. M. Gubolu, M. Mehmet, Editura Academiei Republicii Socialiste Romania, București 1966.
- Philelphus F., *Epistole Francisci Philelfi nuper luna acriori castigatae cum quibusdam orationibus videlicet divi Ambrosii vignati sabaudie legati Alanique aurige de bello gallico: cum aliis eiusdemque epistola de miseria curialium et de egressu Karolis regis*, Paris ca. 1505; [https://reader.digitale-sammlungen.de/de/fs1/object/display/bsb10159045\\_00001.html?zoom=0.6000000000000001](https://reader.digitale-sammlungen.de/de/fs1/object/display/bsb10159045_00001.html?zoom=0.6000000000000001) [dostęp: 20.10.2023].
- Piccolomini A.S., *The Commentaries of Pius II*, Vol. 2, transl. F.A. Gragg, Department of History of Smith College, Northampton 1940.
- Piccolomini A.S., *Historia de Ratisponensi dieta*, in: *Scriptores rerum Prussicarum*, Bd. 4, Hrsg. T. Hirsch, M. Töppen, E. Strehlke, Verlag von S. Hirzel, Leipzig 1870.
- Piccolomini A.S., *P.M. olim Aeneae Sylvii Piccolominei Senensis Orationes politicae, et ecclesiasticae*, Pars 1, Lucae 1755.
- Pistorius J., *Polonicae Historiae Corpus hoc est, Polonicarum rerum Latini recentiores & veteres scriptores, quotquot extant, uno volumine comprehaensi omnes, & in aliquot distributi Tomos*, Bd. 2, Basileae 1582.
- Psovskie Letopisi, Vol. II, ed. A.N. Nasnova, Moskwa 1955.
- Pułaski K., *Kronika polskich rodów szlacheckich Podola, Wołynia i Ukrainy. Monografie i wzmianki*, T. 1, Feliks West, Warszawa 1911.
- Quellen zur Geschichte der Stadt Brassó*, hg. auf Kosten der Stadt Brassó von dem mit der Herausgabe betrauten Ausschuss, Bd. 5, Heinrich Zeidner, Druck von A. Gust, Brassó 1909.
- Rady Kallimachowe, w: M. Wiszniewski, *Historia literatury polskiej*, T. 3, nakł. autora, Kraków 1841.
- Razboieni. Cinci sute de ani de la Campania din 1476. Monografie si culegere de texte, ed. M. Neagoe, Editura București, București 1977.
- Reicherstorffer G., *Chronographia Moldovei*, „Călători străini despre țările române” 1968, vol. 1.
- Relațiile istorice dintre popoarele U.R.S.S si Romania in veacurile XV-inceputul celui de al XVIII-lea*, Vol. 1, Editura Stiinta, Moscova 1965.
- Relazione dell' Impero Ottomano riferita in senato dal segretario Daniello de' Ludovisi*, in: *Relazioni degli ambasciatori veneti al senato durante il secolo decimosesto*, Serie III, Vol. 1, ed. E. Albèri, Societa Editrice Fiorentina, Firenze 1840, s. 1–32.

- Repertoriul monumentelor si obiectelor de arta din timpul lui Stefan cel Mare*, ed. M. Berza, D. Nastase, Editura Academiei Republicii Populare Romîne, Bucureşti 1958.
- Romanin S., *Storia documentata di Venezia*, T. 5, dalla tipografia di Pietro Naratovich, Venezia 1856.
- Sbornik Imperatorskago Russkago Istoričeskago Obščestva* [Сборникъ Императорскаго Русскаго Историческаго Общества], T. 35, ed. S. Bielokurow, St. Petersburg 1882.
- Sbornik Imperatorskago Russkago Istoričeskago Obščestva* [Сборникъ Императорскаго Русскаго Историческаго Общества], T. 41, s. 156; <http://elib.shpl.ru/ru/nodes/10317-t-41-1884> [dostęp: 20.11.2023].
- Sbornik Imperatorskago Russkago Istoričeskago Obščestva* [Сборникъ Императорскаго Русскаго Историческаго Общества], s. 156; <http://elib.shpl.ru/ru/nodes/10317-t-41-1884> [dostęp: 20.11.2023].
- Schuller F., *Urkundliche Beiträge zur Geschichte Siebenbürgens von der Schlacht bei Mohacs bis zum Frieden von Grosswardein 1526–1538 aus dem Kaiserlichen und Königlichen Haus- Hof- und Staatsarchiv in Wien*, „Archiv des Vereins für Siebenbürgische Landeskunde” 1894, Bd. 26.
- Scriptores rerum Polonicarum*, T. 1–22, Nakładem Akademii Umiejętności w Krakowie, Kraków 1872–1917.
- Scriptores rerum Prussicarum*, Bd. 4, Hrsg. T. Hirsch, M. Töppen, E. Strehlke, Verlag von S. Hirzel, Leipzig 1870.
- Starodawne prawa polskiego pomniki*, T. 2, wyd. A. Helcel, drukarnia W. Jaworskiego, Kraków 1870.
- Stefan cel Mare si Sfânt 1504–2004. Portret în Cronica*, Sfânta Monastrie, Putna 2004.
- Stelmach R., *Katalog średniowiecznych dokumentów przechowywanych w Archiwum Państwowym we Wrocławiu*, Wydawnictwo i Agencja Informacyjna WAW Grzegorz Wawocznny, Racibórz 2014.
- Strykowski M., *Kronika polska, litewska, żmudzka i wszystkiej Rusi*, nakład Gustawa Leona Glucksberga, Warszawa 1846.
- Sulaiman des gesetzgebers (Kanūni) tagebuch auf seinem feldzuge nach Wein im jahre 93 D.H.j. 1529 n. Chr. zum ersten male im türkischen*, Hrsg. W.F.A. Behrnauer, Karl Gerold's Sohn, Wien 1858; <https://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=njp.32101077793394&seq=20> [dostęp: 29.12.2024].
- Suprasl'skaâ rukopis': sodержašaâ novgorodskuû i kievskuû sokrašennyâ letopisi*, ed. M.A. Obolenskij, Moskva 1836.
- Thurocz J. de, *Chronica Hungarorum*, Buda 1483 (reprint 1990).

- Tocilescu G.G., *534 documente istorice slavo-române din Țara Românească și Moldova privitoare la legăturile cu Ardealul*, Libraria Cartea Romaneasca, București 1931.
- Traktat „*De institutione regii pueri*”, wyd. Ch. Gastgeber, P. Oliński, Towarzystwo Naukowe, Toruń 2016.
- Tuberon De Crieva L., *Pamiętniki o czasach moich*, tłum., wstęp i przypisy P. Wróbel, J. Bonarek, Towarzystwo Wydawnicze Historia Iagiellonica, Kraków 2016.
- Účty dvora prince Zikmunda Jagellonského, vévody hlohovského a opavského, nejvyššího hejtmana Slezska a Lužic, z let (1493) 1500–1507. *Kritická edice pramene*, ed. P. Kozák, Slezské Zemské Muzeum, Opava 2014.
- Ureche G., *Letopisețul Țării Moldovei*, ediția a II-a, ed. de P.P. Panaitescu, Editura de Stat Pentru Literatura și Artă, București 1958.
- Urkunden, Briefe und Aktenstücke zur Geschichte Maximilians I. und seiner Zeit, Hrsg. J. Chmel, Literarischer Verein, Stuttgart 1845.
- Urkunden und Aktenstücke zur Geschichte der Verhältnisse zwischen Österreich, Ungarn und der Pforte im XVI. und XVII. Jahrhundert: Aus Archiven und Bibliotheken: Gesandtschaft König Ferdinands I. an Sultan Suleiman I. 1534, Bd. I–III, Hrsg. A. von Gévay, Schaumburger, Wien 1839.
- Urkundenbuch zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen, Vol. VI: 1458–1473, Hrsg. G. Gündisch, H. Gündisch, K. G. Gündisch, G. Nussbächer, Editura Academiei Republicii Socialiste Romania, București 1981.
- Urkundenbuch zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen, Vol. VII: 1474–1486, Hrsg. G. Gündisch, H. Gündisch, K. G. Gündisch, G. Nussbächer, Editura Academiei Republicii Socialiste Romania, București 1991.
- Urkunden zur Geschichte des Aktenstücke Bundes (1488–1533), Bd. 1, Hrsg. K. Klüpfel, Literarischer Verein, Stuttgart 1846.
- Valle F. della, *Breve narrazione della grandezza, virtù, valore, et della infelice morte dell' Illmo Sigr Conte Alouise Gritti*, ed. I. Nagy, “Történelmi Társulat” 1857.
- Venetianische Depeschen vom Kaiserhofe, Vol. 1, Hrsg. I. Stich, G. Turba, In Commission bei F. Tempsky, Wien 1889.
- Vetera monumenta Poloniae et Lithuaniae gentiumque finitimarum historiam illustrantia maximam partem nondum edita ex tabularis Vaticanis deprompta collecta ac serie chronologica disposita, T. 1, Ab Honorio PP. III. usque ad Gregorium PP. XII. 1217–1409, ed. A. Theiner, Romae 1860.
- Viaggi fatti da Vinetia, alla Tana, in Persia, in India, et in Costantinopoli: con la descrittione particolare di Città, Luoghi, siti, costumi et della Porta del gran Turco: et di tutte le

- Intrate, spese, et modo di governo suo, et della ultima imprepa contra portoghesi*, Aldo Manuzio 1, Vinegia 1545.
- Viața lui Vlad Țepeș (*Povestire despre Dracula voievod*), in: *Cronicle slavo-române din sec. XV-XVI*, ed. P.P. Panaitescu, publicate de Ion Bogdan, Editura Republicii Populare Române, București 1959.
- Wapowski B., *Dzieje Korony Polskiej i Wielkiego Księstwa Litewskiego od roku 1380 do 1535*, T. 3, wyd. M. Malinowski, Wilno 1848.
- Wapowski B., *Kroniki Bernarda Wapowskiego część ostatnia, czasy podługoszowe obejmująca (1480–1535)*, w: *Scriptores rerum Polonicarum*, T. 2, red. J. Szujski, Nakładem Akademii Umiejętności w Krakowie, Kraków 1874.
- Wulgata, Księga Izajasza 26:1; Lamentacje Jeremiasza 2:8; <http://www.sacredbible.org/vulgate1822/index.htm>).
- Zacharia S., *Descriptio duorum certaminum, que Serenissimi et Illustrissimi Sigismundi Regis Poloniae milites cum Petro Ion Palatino Moldaviae et cum eius exercitibus, Deo Optimo Maximo adiutore, habuerunt*, Cracoviae 1531.
- Zadeh K.P., *Histoire de la Campagne de Mohacz de Suleiman*, la traduction française et des notes, M. Pavet de Courteille, Paris 1859; [https://books.google.pl/books?id=zrM-AAAACAAJ&printsec=frontcover&hl=pl&source=gbs\\_ge\\_summary\\_r&cad=0#v=onepage&q&f=false](https://books.google.pl/books?id=zrM-AAAACAAJ&printsec=frontcover&hl=pl&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false) [dostęp: 8.09.2023].
- Zeno Apostolo, *Dissertationi Vossiane*, T. 2, Venezia 1753.

## Literatura

- Acton H., *The Pazzi Conspiracy: The Plot against Medici*, Thames and Hudson, London 1979.
- Ágoston G., *Ottoman and Habsburg Military Affairs in the Age of Süleyman the Magnificent*, in: *The Battle for Central Europe*, ed. P. Fodor, Brill, Leiden–New York 2019, s. 287–307.
- Ágoston G., *The Last Muslim Conquest*, Princeton University Press, New Jersey 2021.
- Andreescu Ș., *Cronica lui Tursun bei despre Stefan cel Mare. O noua talmacire*, „Analele Putnei” 2011, vol. 7/1, s. 21–28.
- Andreescu Ș., *Cu privier la ultima fază a raporturilor dintre Moldova și Genova*, în: Idem, *Din istoria Mării Negre (Genovezi, români și tătari în spațiul pontic în secolele XIV–XVII)*, Editura Enciclopedică, București 2001, s. 201–218.

- Andreescu Ș., *Data epistolei lui Uzun Hasan catre Stefan cel Mare. Noi contributii*, „Analele Putnei” 2009, vol. 5/1, s. 17–26.
- Anievas A., Nişancioğlu K., *How the West Came to Rule (The Ottoman–Habsburg Rivalry over the Long Sixteenth Century)*, Pluto Press, London 2015.
- Baczkowski K., *Działalność polsko-węgierskiej dyplomacji w Rzeszy niemieckiej w latach 1498–1500 oraz Jagiellonów z Francją*, „Studia Historyczne” 1977, t. 20, z. 4, s. 517–540.
- Baczkowski K., *Gli stati dell’unione Jagiellonica nel XV–XVI secolo, antemurale Christianitatis o il ponte tra Oriente ed Occidente*, „Itinerari di Ricerca Storica” 2002, vol. 16, s. 51–57.
- Baczkowski K., *Kongres wiedeński 1515 roku*, Napoleon V, Oświęcim 2015.
- Baczkowski K., *Kto był posłem Władysława II pod Suczawą w 1497 r.?*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Historyczne” 1997, z. 123, s. 151–153.
- Baczkowski K., *Rozembarski Mikołaj*, w: *Polski słownik biograficzny*, T. 32, Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk, Kraków–Warszawa 1989–1991.
- Baczkowski K., *Stosunki polsko-węgierskie w pierwszych latach panowania Zygmunta Starego 1507–1510*, w: *Cracovia–Polonia–Europa. Studia z dziejów średniowiecza ofiarowane Jerzemu Wyrozumskiemu w sześćdziesiątą piątą rocznicę urodzin i czterdziestolecie pracy naukowej*, red. Idem, Wydawnictwo i Drukarnia Secesja, Kraków 1995, s. 563–580.
- Baczkowski K., *Wiener Fürstentag – 1515. Erfolg oder Niederlage für die polnische Diplomatie?*, in: *Das Wiener Fürstentreffen von 1515. Beitrag zur Geschichte der Habsburgisch-Jagiellonischen Doppelvermählung*, Hrsg. B. Dybaś, I. Tringli, Research Center for the Humanities, Hungarian Academy of Sciences, Budapest 2019, s. 33–50.
- Bak M., *Hungary and Crusading in the Fifteenth Century*, in: *Crusading in the Fifteenth Century. Message and Impact*, ed. N. Housley, Palgrave Macmillan, Basingstoke–New York 2004, s. 116–127.
- Banionis E., *Diplomatic Relations Between the Grand Duchy of Lithuania and the Duchy of Moldavia (1492–1501)*, „Analele Putnei” 2010, vol. 6/2, s. 7–24.
- Bárány A., *Matthias’ European Diplomacy in the 1480s*, in: *Matthias and his Legacy*, eds. A. Bárány, A. Györkös, University of Debrecen, Department of History, Debrecen 2009, s. 363–392.
- Bárány A., *War, Crown and Society in the Eyes of a Papal Legate: Cardinal Campeggio in Hungary (1524–25)*, in: *The Image of States, Nations and Religions in Medieval and Early Modern Central and East Central Europe*, eds. A. Bárány, B. Réka, B.A. Bacsá, Hungarian Academy of Sciences – University of Debrecen, Debrecen 2018, s. 126–167.

- Barycz H., *Jan Baruchowski (Boruchowski)*, w: *Polski słownik biograficzny*, T. 2, Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk, Kraków-Warszawa 1936.
- Baumgärtner W.A., *Eine Welt im Aufbruch. Die Siebenbürger Sachsen in Spätmittelalter*, Schiller Verlag, Hermentstadt 2008.
- Baumgärtner W.A., *Im Zeichen des Halbmondes. Siebenbürgen in der Zeit der Türkenkriege (bis 1526)*, Schiller Verlag, Hermentstadt 2009.
- Bazilevich K.V., *Vnešnjaja politika russkogo centralizovannogo gosudarstva: vtoraja polovina XV veka* [Внешняя политика русского централизованного государства: вторая половина XV века], Izdat. Moskovskogo Univ., Moskva 1952.
- Beldiceanu N., *La Moldavie ottomane à la fin du XIV<sup>e</sup> siècle et au début du XVI<sup>e</sup> siècle*, „Revue des Études Islamiques” 1969, vol. 2.
- Berend N., *At the Gate of Christendom: Jews, Muslims and “Pagans” in Medieval Hungary, c. 1000-c. 1300*, Cambridge University Press, Cambridge 2001.
- Berza M., *Cultura moldoveneasca in timpul lui Stefan cel Mare*, Editura Academiei, București 1964.
- Besala J., *Zygmunt Stary i Bona Sforza*, Zysk i S-ka, Poznań 2012.
- Binder L., Göllner C., Göllner E., Gündisch G., Gündisch K., Haldner A., Klusch H., Kroner M., *Geschichte der Deutschen auf dem Gebiete Rumäniens. Erster Band 12., Jahrhundert bis 1848*, Kriterion Verlag, București 1979.
- Biskup M., *Polish Diplomacy During the Angevin and Jagiellonian Era (1370-1572)*, in: *The History of Polish Diplomacy X-XX*, ed. G. Labuda, W. Michowicz, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2002.
- Blumenstok A., *Plany reform skarbowo-wojskowych w pierwszej połowie panowania Zygmunta Starego*, „Przewodnik Naukowy i Literacki” 1888, R. 16, cz. 5.
- Bobrzyński M., *Dzieje Polski w zarysie*, T. 2, Gebethner i Wolff, Kraków 1927.
- Bobrzyński M., *Sejmy polskie za Olbrachta i Aleksandra*, w: Idem, *Szkice i studia historyczne*, T. 1, Krakowska Spółka Wydawnicza, Kraków 1922, s. 184-257.
- Bogdan D.P., *Pomelnicul Mănăstirii Bistrița*, Fundatia Regele Carol, București 1941.
- Bogdan I., *Vlad Tepes si naratiunile germane si rusesti asupra lui*, Socecu, București 1896.
- Bojko K., *Początki stosunków dyplomatycznych Wielkiego Księstwa Moskiewskiego z Rzeszą Niemiecką (1486-1493)*, „Studia Historyczne” 1995, R. 149/2, s. 147-161.
- Boldyrew A., *Piechota zaciężna w Polsce w I połowie XVI wieku*, Wydawnictwo Neriton, Warszawa 2011.
- Borzemski A., *Kronika Miechowity. Rozbiór krytyczny*, Akademia Umiejętności, Kraków 1890.

- Borzemski A., *Siły zbrojne w wołoskiej wojnie Jana Olbrachta*, Napoleon V, Lwów 1928.
- Borzemski A., *Sprawa pokucka za Aleksandra*, „Przegląd Powszechny” 1889, t. 24, z. 10.
- Bostel F., *Ustawa wojenna sejmu lubelskiego 1506*, „Przewodnik Naukowy i Literacki” 1888, cz. 1, s. 60–82.
- Bostel F., *Zakaz Miechowity*, nakł. aut., Lwów 1884.
- Breban V., *Dicționar general al limbii române*, Vol. I, Editura Enciclopedică, București 1992.
- Buc Ph., *Dangereux rituel. De l'histoire médiévale aux sciences sociales*, Presses Universitaires de France – PUF, Paris 2003.
- Buc Ph., *The Dangers of Ritual: Between Early Medieval Texts and Social Scientific Theory*, Princeton University Press, Princeton 2002.
- Buc Ph., *Noch einmal 918 – 919: Of the Ritualized Demise of Kings and of Political Rituals in General*, in: *Zeichen, Rituale, Werte: Internationales Kolloquium des Sonderforschungsbereichs 496 an der Westfälischen Wilhelms-Universität Münster*, Hrsg. G. Althoff, C. Witthöft, Rhema Verlag, Münster 2004, s. 151–178.
- Bujak F., *Kallimach i znajomość państwa tureckiego w Polsce około początku XVI wieku*, „Rozprawy Akademii Umiejętności. Wydział Historyczno-Filologiczny” Seria II, 1901, t. 15.
- Bunar P., Sroka S., *Wojny, bitwy i potyczki w średniowiecznej Polsce*, Universitas, Kraków 1996.
- Călători străini despre Țările Române, vol. I, ed. M. Holban, Editura Stiintifica, București 1968.
- Capesius B., *Der Hermannstädter Humanist Georg Reicherstorffer*, „Forschungen zur Volks- und Landeskunde” 1967, Bd. 10.
- Caro J., *Geschichte Polens*, Bd. 5/2: 1481–1506, Friedrich Andreas Berthes, Hamburg 1888.
- Cihodaru C., *Pretendenți la tronul Moldovei între anii 1504 și 1538*, „Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie A. D. Xenopol din Iași” 1977, vol. XIV, s. 103–122.
- Cîmpeanu L., *Anul 1432: începutul conflictului dintre Ilie voda și Stefan voda, fiii lui Alexandru cel Bun*, „Studii și Materiale de Istorie Medie”, vol. XXXIII, 2015.
- Cîmpeanu L., *Cruciada împotriva lui Stefan cel Mare. Codrii Cosminului 1497*, Humanitas, București 2022.
- Cîmpeanu L., „*Ein Rewsze mit namen Mucha...*”. *Din relațiilor moldo-polone în 1486/1488–1491*, „Analele Putnei” 2015, vol. 11/2, s. 25–40.
- Ciocâltan V., *Între sultan și împărat: Vlad Dracul la 1438*, „Revista de istorie XXIX” 1976, nr 11, s. 1767–1790.



- Clot A., *Sulejman Wspaniały i jego wspaniałe stulecie*, tłum. G. Majcher, Wydawnictwo Akademickie Dialog, Warszawa 2017.
- Constantinescu R., *Moldova și Transilvania în vremea lui Petru Rareș. Relații politice și militare (1527–1546)*, Direcția Generală a Arhivelor Statului din Republica Socialistă România, București 1978.
- Contested Frontiers in the Balkans. Habsburg and Ottoman Rivalries in Eastern Europe*, ed. I. Marin, I.B. Tauris, London–New York 2013.
- Cristea O., *Ami de lami et ennemi de l'ennemi: la collaboration militaire moldo-ottomane pendant la regne d'Etienne le Grand*, "Medieval and Early Modern Studies for Central and Eastern Europe" 2011, vol. 3, s. 87–103.
- Cristea O., *Campania din 1484 în lumina unor noi izvoare venețiene*, in *Ștefan cel Mare și Sfânt. Atlet al credinței creștine*, Sfânta Mănăstire, Putna 2004, s. 187–274.
- Cristea O., *The Friend of My Friend and the Enemy of My Enemy: Romanian Participation in Ottoman Campaigns*, in: *The European Tributary States of the Ottoman Empire in the Sixteenth–Seventeenth Centuries*, eds. G. Karman, L. Kunčević, Brill, Leiden 2013, s. 253–274.
- Cristea O., *Knocking at the Enemy's Gate: Gesture of Power of Bogdan III of Moldavia (1509)*, in: *Orient et Occident. Construction des identités en Europe médiévale*, ed. L. Diaconu, Editura Universității București, București 2014.
- Cristea O., *Matthias Corvin et l'expédition de Bazeyid II contre la Moldavie (1484)*, "Revue Roumaine d'Histoire" 2003, vol. XLII, no. 1–4, s. 81–88.
- Cristea O., *O întâmplare din Tara Sfânta a secolului al XII-lea și legenda mamei lui Ștefan cel Mare*, „Analele Putnei” 2011, vol. 7/1, s. 319–332.
- Cristea O., *Pacea din 1486 și relațiile lui Ștefan cel Mare cu Imperiul Otoman în ultima parte a domniei*, „Revista de Istorie” 2004, vol. XV, no. 3–4, s. 277–286.
- Cristea O., *The Quest for Maritime Supremacy in the Black Sea During the Later Middle Ages*, in: *The Balkans and Caucasus. Parallel Processes on the Opposite Sides of the Black Sea*, ed. I. Biliarsky, O. Cristea, A. Oroveanu, Cambridge Scholars Publishing, Cambridge 2012, s. 29–38.
- Cristea O., *A Second Front: Wallachia and the “Long War” against the Turks*, in: *Europe and the “Ottoman World”: Exchanges and Conflicts (16th–17th centuries)*, eds. R.G. Păun, G. Karman, Isis Press, Istanbul 2013.
- Cristea O., *A Strange Tale: King John Alberts Moldavian Campaign (1497) in Marino Sanudo's Diari*, "Medieval and Early Modern Studies for Central and East Europe" 2013, vol. 5, s. 117–134.

- Cristea O., Coman M., *O scrisoare pierdută. Stefan cel Mare si boierii de margine ai Țării Românești*, „Analele Putnei” 2013, vol. 11, no. 1, s. 23–51.
- Crusading in the Fifteenth Century. Message and Impact*, ed. N. Housley, Palgrave Macmillan, Basingstoke–New York 2004.
- Cytowska M., *Obraz Polski w poezji polsko-lacińskiej XVI wieku*, „Odrodzenie i Reformacja Polsce” 1993, R. 37, s. 59–68.
- Czamańska I., *Letopisețul de la Bistrița*, in: *Encyclopedia of the Medieval Chronicle*, Vol. 2, Brill, Leiden–Boston 2010.
- Czamańska I., *Letopisețul de la Putna I*, in: *Encyclopedia of the Medieval Chronicle*, Vol. 2, Brill, Leiden–Boston 2010.
- Czamańska I., *Letopisețul de la Putna II*, in: *Encyclopedia of the Medieval Chronicle*, Vol. 2, Brill, Leiden–Boston 2010.
- Czamańska I., *Mołdawia i Wołoszczyzna wobec Polski, Węgier i Turcji w XIV i XV wieku*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Poznań 1996.
- Czamańska I., *Mołdawia i Wołoszczyzna w stosunkach polsko-tureckich w XV–XVII wieku*, „Balcanica Posnaniensia. Acta et Studia” 1989, t. 4, s. 301–312.
- Czamańska I., *Poland and Turkey in the 1st Half of the 16th Century – Turning Points*, in: *Fight against the Turk in Central Europe in the first Half of the 16th Century*, ed. I. Zombori, METEM, Budapest 2004.
- Daniłowicz I., *Skarbiec dyplomatów papieskich, cesarskich, królewskich, książęcych, uchwał narodowych, postanowień różnych władz i urzędów, posługujących do krytycznego wyjaśnienia dziejów Litwy, Rusi litewskiej i ościennych im krajów*, T. 2, wyd. Jan Sidorowicz, Wilno 1862.
- Das Wiener Fürstentreffen von 1515. Beiträge zur Geschichte der Habsburgisch-Jagiellonischen Doppelvermählung*, Hrsg. B. Dybaś, I. Tringli, Research Centre for the Humanities, Hungarian Academy of Sciences, Budapest 2019.
- Decei A., Aloisio Gritti au service de Soliman le Magnifique d'après des documents turcs inédits (1533–1534), „Anatolia Moderna – Yeni Anadolu” 1992, t. 3, s. 10–60; [https://www.persee.fr/issue/anatm\\_1297-8094\\_1992\\_num\\_3\\_1](https://www.persee.fr/issue/anatm_1297-8094_1992_num_3_1) [dostęp: 29.10.2023].
- Decei A., Aloisio Gritti în slujba sultanului Soliman Kanunî, după unele documente turcești inedite (1533–1534), „Studii si Materiale de Istorie Medie” 1974, vol. 7, s. 101–160.
- Decei A., *Tratatul de pace- sulhname- incheiat intre sultanul Mehmed al. II-lea si Stefan cel Mare la 1479*, „Revista Istorica Romana” 1945, vol. 15, s. 465–494.
- Deletant D., *Moldavia Between Hungary and Poland, 1347–1412*, “The Slavonic and East European Review” 1986, vol. 64, s. 189–211.

- Deletant D., *Slavonic Letters in Moldavia, Wallachia and Transylvania From the Tenth to the Seventeenth Centuries*, "The Slavonic and East European Review" 1980, vol. 58(1), s. 1–21.
- Demel J., *Historia Rumunii*, Ossolineum, Wrocław-Warszawa-Gdańsk-Łódź 1986.
- Diaconescu M., *Contribuții la datarea donației Ciceului și Cetății de Baltă lui Ștefan cel Mare*, „Analele Putnei” 2013, vol. 9, z. 1, s. 91–112.
- Dijmarescu I.D., *Ștefan cel Mare și Daniil Sihastrul. O nouă perspectivă*, „Analele Putnei” 2009, vol. 5, s. 157–170.
- Dragnev E., *Primul ciclu cunoscut al arhanghelului Mihail din pictura murală a Moldovei medievale*, „Analele Putnei” 2006, vol. 2, no. 1–2, s. 111–127.
- Dujčev I., *La conquete turque et la prise de Constantinople dans la literature slave de l'epoque*, în: Idem, *Medioevo bizantino-slavo*, Vol. 3, *Storia e Letteratura*, Roma 1971, s. 333–489.
- Dworzaczek W., *Hetman Jan Tarnowski. Z dziejów możnowładztwa małopolskiego*, Instytut Wydawniczy PAX, Warszawa 1985.
- Dziubiński A., *Stosunki dyplomatyczne polsko-tureckie w latach 1500–1572 w kontekście międzynarodowym*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2005.
- Edwards J., *Reconquista and Crusade in Fifteenth-Century Spain*, in: *Crusading in the Fifteenth Century. Message and Impact*, ed. N. Housley, Palgrave Macmillan, Basingstoke–New York 2004, s. 163–181.
- Fac L., *Południowo-wschodni teatr działań wojennych w latach 1497–1509*, „Rocznik Przemyski” 2007, t. 43, s. 53–86.
- Faruqi S., *The Ottoman Empire and the Word Around It*, I.B. Tauris, London–New York 2004.
- Fernández Álvarez M., *Cesarz Karol V*, tłum. J. Antkowiak, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 2003.
- Fessler I.A., Klein E., *Geschichte von Ungarn*, Salzwasser-Verlag, Leipzig 1874.
- Finkel L., *Elekcja Zygmunta I. Sprawy dynastii jagiellońskiej i Unii polsko-litewskiej*, Akademia Umiejętności, Kraków 1910.
- Finkel L., *Zjazd Jagiellonów w Lewoczy*, „Kwartalnik Historyczny” 1914, R. 28, s. 317–350.
- Firea E., *Ștefan cel Mare și cultul sfinților locali. Ipoteze de lucru și limitari documentare*, „Analele Putnei” 2011, vol. 7/1, s. 351–368.
- Fischer E., *Koźmin, ein Beitrag zur Geschichte des polnisch-moldauischen Konflikts 1497*, Jahrbuch Bukowinen Landesmuseums, Berlin 1903.
- Fodor P., *Ottoman policy toward Hungary, 1520–1541*, „Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae” 1991, vol. 45, s. 271–345.

- Fodor P., *The Unbearable Weight of Empire*, Research Centre for Humanities, Hungarian Academy of Science, Budapest 2016.
- Foronda y Aguilera M. de, *Estancias y Viajes del Emperador Carol V*, Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes, Alicante 1914.
- Garbacik J., *Kallimach jako dyplomata i polityk*, „Rozprawy Wydziału Historyczno-Filozoficznego PAU”, Seria II, 1948, t. 46, nr 4, s. 282–290.
- Garbacik J., *Kallimach Filip Buonaccorsi*, w: *Polski słownik biograficzny*, T. 11, Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk, Kraków–Warszawa 1964–1965.
- Gemil T., *În fața impactului Otoman*, în: Petru Rareș, ed. L. Șimanschi, Editura Academiei, București 1978, s. 136–151.
- Gemil T., *Raporturile romano-otomane în vremea lui Mircea cel Mare*, în: *Marele Mircea Voievod*, ed. I. Patroiu, Editura Academiei Române, București 1987, s. 330–364.
- Gemil T., *Romanians and Ottomans in the XIVth to the XVIth Centuries*, transl. by R. Bejan, P. Sanders, Editura Enciclopedică, Bucharest 2009.
- Gemil T., *Românii și otomanii în secolele XIV–XVI*, Editura Academiei Române, București 1991.
- Gerlach J., *Chłopi w obronie Rzeczypospolitej. Studium o piechocie wybranieckiej*, Spółdzielnia Wydawnicza „Wies”, Lwów 1939.
- Gerlach J., *Pospolite ruszenie i obrona za Zygmunta I*, w: *Księga pamiątkowa ku czci Władysława Abrahama*, T. 2, Gubrynowicz i Syn, Lwów 1931, s. 401–408.
- Giurescu C.C., *Istoria românilor*, Vol. II/1, Editura Științifică, București 1940.
- Giurescu C.C., Giurescu D.C., *Istoria românilor din cele mai vechi timpuri și până astăzi*, Editura Albatros, București 1975.
- Goellner C., *Turcica III. Die Türkefrage in der öffentlichen Meinung Europas im 16. Jhr*, Valentin Koerner, București–Baden-Baden 1978.
- Goldschneider M., *Glanz und Verderb der Polnischen Republik*, Teil 1, Verlag von Carl Herrmann, Wien 1919.
- Gonta A., *Urkundliche Aufschlüsse über die Münzen und Zahlungsmittel der Moldau im Handelsverkehr mit ihren Nachbarländern im 14. und 15. Jahrhundert*, „Südostdeutsche Forschungen” 1968, vol. 27, s. 51–82.
- Gorovei Ș.S., *Contribuții pentru istoria domniei lui Bogdan al III-lea*, „Analele Putnei” 2008, vol. 1, s. 279–294.
- Gorovei Ș.S., *Documente de la Ștefan cel Mare. Observatii pe marginea unor mentiuni vechi*, „Analele Putnei” 2010, vol. 6/2, s. 81–88.
- Gorovei Ș.S., *Mai 1498: Ștefan cel Mare și Polonia*, „Analele Putnei” 2014, vol. 2, s. 401–414.

- Gorovei Ș.S., *Maria Despina, doamna lui Radu cel Frumos*, „Analele Putnei” 2006, vol. 1, s. 145–152.
- Gorovei Ș.S., *Moldova în „Casa Păcii”. Pe marginea izvoarelor privind primul secol de relații moldo-otomane*, „Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie A.D. Xenopol” 1980, vol. XVII, s. 629–667.
- Gorovei Ș.S., *Mușatinii*, Editura Albatros, București 1976 [przedruk: Editura Basarabia, Chișinău 1991].
- Gorovei Ș.S., *O controversă: „doamnele” lui Bogdan al III-lea*, „Studii și Materiale de Istorie Medie” 2009, vol. 27, s. 315–324.
- Gorovei Ș.S., *O Doamnă a Moldovei care nu a existat: Nastasia, soția lui Bogdan al III-lea*, „Analele Științifice ale Universității »Alexandru Ioan Cuza« din Iași. Istorie” 2008–2009, vol. LIV–LV, s. 41.
- Gorovei Ș.S., *Pacea moldo-otomană din 1486. Observații pe marginea unor texte*, în: *Ștefan cel Mare și Sfânt 1457–1504. Portret în istorie*, Sfânta Mănăstire, Putna 2004, s. 807–821.
- Gorovei Ș.S., *Petru Rareș: 1527–1538; 1541–1546*, Editura Militară, București 1982.
- Gorovei Ș.S., *Titlurile lui Ștefan cel Mare. Tradiție diplomatică și vocabular politic*, „Studii și Materiale de Istorie Medie” 2005, vol. 23, s. 41–78.
- Gorovei Ș.S., *Trei „probleme” din biografia lui Ștefan cel Mare*, „Analele Putnei” 2010, vol. 6/1, s. 239–252.
- Gorovei Ș.S., Székely M.M., *Documente regăsite dintr-o arhivă pierdută*, „Studii și Materiale de Istorie Medie” 2002, vol. 20.
- Gorovei Ș.S., Székely M.M., *Old Questions, Old Cliches. New Approaches, New Results? The Case of Moldavia*, in: *The Ottoman conquest of the Balkans. Interpretations and Research Debates*, Hrsg. O.J. Schmitt, „Österreichische Akademie der Wissenschaften“, philosophisch-historische Klasse, Sitzungsberichte, 872. Band, Wien 2016, s. 209–242.
- Gorovei Ș.S., Székely M.M., *Princeps omni laude maior. O istorie o lui Ștefan cel Mare*, Sfânta Mănăstire, Putna 2005.
- Górka O., *Białogród i Kilia a wyprawa z 1497 r.*, „Sprawozdania z Posiedzeń Towarzystwa Naukowego Warszawskiego” 1932, t. 25, s. 1–22.
- Górka O., *Nieznaný život Bajezida II źródłem dla wyprawy czarnomorskiej i najazdów Turków za Jana Olbrachta*, „Kwartalnik Historyczny” 1938, R. 52, z. 3, s. 405–409.
- Górska K., *Przyczynek do krytyki rejestrów poborowych z XVI wieku*, „Studia Źródłoznawcze” 1957, t. 1, s. 184–189.
- Grabar A., *Les croisades de l'Europe Orientale dans l'art*, in: *Idem, L'art de la fin de l'Antiquité et du Moyen Âge*, T. 1, Collège de France, Paris 1968, s. 19–27.

- Grigoraș N., *Instituții feudale din Moldova*, Vol. 1, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București 1971.
- Gündisch G., *Vlad Tepes und die sächsischen Selbstverwaltungsgebiete Siebenbürgens*, „Revue Roumaine d'Histoire” 1969, vol. VIII, 6, s. 65–76.
- Hadler S., *Europe's Other? The Turks and Shifting Borders of Memory*, “European Review of History” 2017, vol. 24, issue 4, s. 507–526.
- Hahn K., *Pospolite ruszenie wedle uchwał sejmikowych ruskich od XVI do XVII wieku*, nakładem redakcji, Lwów 1928.
- Hazai G., *Türkenbild und Christenbild durch die Jahrhunderte*, „Acta Historiae Academiae Scientiarum Hungaricae” 1987, vol. 33, s. 169–175.
- Herbst S., *Kleck 1506*, „Przegląd Historyczno-Wojskowy” 1934, t. 7, z. 1, s. 21–38.
- Herbst S., *Najazd tatarski w 1512 r.*, w: Idem, *Potrzeba historii, czyli o polskim stylu życia*, Cz. 3, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1978, s. 218–226.
- Hirschberg A., *Hieronim Łaski*, Seyfarth i Czajkowski, Lwów 1888.
- Historia dyplomacji polskiej*, T. 1: *Połowa X w.–1572*, red. M. Biskup, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1980.
- Historia Turchesca (1300–1514)*, ed. I. Ursu, Academia Române, București 1909.
- Höcker Ch., *Metzler Lexikon antiker Architektur: Sachen und Begriffe*, J.B. Metzler Verlag, Stuttgart 2004.
- Hopp L., *Az “antemurale” es “conformitas” humanista eszméje a Magyar-lengyel hagyományban*, Balassi Kiadó, Budapest 1992.
- Housley N., *Crusading and the Ottoman Threat, 1453–1505*, Oxford University Press, Oxford 2012.
- Housley N., *The Later Crusades 1274–1580: From Lyons to Alcazar*, Oxford University Press, Oxford 1992.
- Inalcik H., *The Ottoman Turks and the Crusades 1451–1522*, in: *A History of the Crusades*, Vol. 6, ed. K.M. Setton, University of Wisconsin Press, Wisconsin 1989, s. 311–353.
- Iorga N., *Geschichte des osmanischen Reiches*, Bd. 2, F.A. Perthes, Gotha 1909.
- Iorga N., *Inscripții din bisericele României*, Vol. I, Institutul de Arte și Grafice și Editura Minerva, București 1905, s. 54, nr 117.
- Iorga N., *Istoria lui Ștefan cel Mare*, Columna, București 1985.
- Iorga N., *Istoria românilor*, Vol. IV: *Cavalerii*, București 1937.
- Iorga N., *Studii istorice asupra Chiliei și Cetății-Albe*, Institutul de Arte Grafice „Carol Göbl”, București 1899.
- Iorga N., *Studii și documente cu privire la istoria românilor*, Vol. XVI, Institutul de Istorie Nicolae Iorga, București 1909.

- Istoria românilor din Dacia Traiană*, vol. II, ed. A.D. Xenopol, Editura Științifică și Enciclopedică, București 1986.
- Istoria românilor din Dacia Traiană*, vol. IV: *Epoca lui Ștefan cel Mare (1457–1546)*, ed. A.D. Xenopol, Librăriei Scoalelor, București 1914.
- Ivanics M., *The Military Co-operation of the Crimean Khanate with the Ottoman Empire in the Sixteenth and Seventeenth Centuries*, in: *The European Tributary States of the Ottoman Empire in the Sixteenth–Seventeenth Centuries*, eds. G. Karman, L. Kunčević, Brill, Leiden 2013, s. 275–299.
- Jabłonowski A., *Sprawy wołoskie za Jagiellonów. Akta i listy*, Gebethner i Wolff, Warszawa 1878, s. 1–157.
- Kádár J., *Szolnok-Doboka vármegye Monographiája. A vármegye községeknek részletes története*, Vol. 2: *A vármegye községeknek részletes története*, Dej 1900–1905.
- Káldy-Nagy G., *A török állam hadseregének kialakulása I. Szulejmán korára*, in: *Mohács. Tanulmányok a mohácsi csata 450. évfordulója alkalmából*, szerk. F. Szakály, Akadémiai Kiadó, Budapest 1986, s. 163–195.
- Káldy-Nagy G., *Suleimans Angriff auf Europa*, „Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae” 1974, vol. 28, no. 2, s. 163–212.
- Kamieniecki W., *Pobyty króla Jana Zapolyi w Polsce*, „Przegląd Historyczny” 1907, t. 5.
- Kamiński J., *Otto z Chodcza, wojewoda krakowski. Próba monografii historycznej*, nakł. Funduszu Nauk., Złoczów 1911.
- Kirche – Staat – Nation. *Eine Geschichte der katholischen Kirche in Siebenbürgen vom Mittelalter bis zum frühen 20. Jahrhundert* [Az Erdélyi Katholicizmus múltja és jelene], Hrsg. J. Bahlcke, K. Zach, IKGS Verlag, München 2007.
- Knoll P.W., *Poland as a Antemurale Christianitatis in the Late Middle Ages*, “The Catholic Historical Review” 1974, vol. 60, no. 3, s. 381–401.
- Knolles R., *The Turkish History, from the Original of That Nation, to the Growth of the Ottoman Empire: With the Lives and Conquests of Their Princes and Emperors*, London 1687.
- Kolankowski L., *Dzieje Wielkiego Księstwa Litewskiego za Jagiellonów*, T. 1: 1377–1499, Kasa im. Mianowskiego, Warszawa 1930.
- Kolankowski L., *Polska Jagiellonów. Dzieje polityczne*, Gubrynowicz i Syn, Lwów 1936.
- Kolankowski L., *Roty koronne na Rusi i Podolu 1492–1572 r.*, „Ziemia Czerwieńska. Rocznik Oddziału Polskiego Towarzystwa Historycznego we Lwowie” 1935, R. 1, z. 1, s. 141–175.
- Kołodziejczyk D., *Ottoman-Polish Diplomatic Relations (15th–18th century). An Annotated Edition of ‘Ahdnames and Other Documents*, Brill, Leiden–Boston–Köln 2000.



- Kołodziejczyk D., *The Crimean Khanate and Poland-Lithuania. International Diplomacy on the European Periphery (15th–18th century). A Study of Peace Treaties Followed by Annotated Documents*, Brill, Boston–Leiden 2011.
- Konarski K., *Polska jako przedmurze Europy wobec Wschodu*, Wydawnictwo M. Arcta, Warszawa 1918.
- Koneczny F., *Sprawy z Mengli-Girejem 1473–1504*, „Ateneum Wileńskie” 1927, t. 4, z. 13.
- Konopczyński W., *Dzieje Polski nowożytnej*, T. 1, Gebethner i Wolff, Kraków 1936.
- Korzon T., *Dzieje wojen i wojskowości w Polsce*, T. 1, Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, Lwów–Warszawa–Kraków 1923.
- Kovacs P.E., *Hungary, the Ottomans and the Holy See (1437–1490)*, in: *Thousand Years of Christianity in Hungary [Hungariae Christianae Millenium]*, Hungarian Catholic Episcopal Conference, Budapest 2001.
- Kowalska Z., *Mikołaja Rozembarskiego traktat z roku 1499 o pochodzeniu Tatarów*, Nakładem Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 1993.
- Kozak E.A., *Die Inschriften aus der Bukovina. Epigraphische Beiträge zur Quellenkunde der Landes- und Kirchengeschichte*, I. Teil: *Steininschriften*, Wien 1903.
- Kraushar A., *Z dziejów pospolitego ruszenia w dawnej Polsce (quatuor quintum)*, Drukarnia i Litografia „Jan Cotty”, Warszawa 1928.
- Kretschmayr H., *Ludovico Gritti. Eine Monographie*, „Archiv für österreichische Geschichte” 1896, Bd. 83/1.
- Krukowski J., *Jan Długosz jako wychowawca synów Kazimierza Jagiellończyka*, „Rozprawy z Dziejów Oświaty” 1980, t. 23, s. 3–35.
- Krukowski J., *O lekturze królewiczów – uczniów Jana Długosza*, w: *Jan Długosz. W pięćsetną rocznicę śmierci*, red. F. Kiryk, Stacja Naukowa Polskiego Towarzystwa Historycznego (Instytut Mazurski), Olsztyn 1983, s. 65–74.
- Krzyżaniakowa J., *Polska – ‘antemurale christianitatis’ – polityczne i ideologiczne podstawy kształtowania się idei*, w: *Docendo Discimus. Studia historyczne ofiarowane Profesorowi Zbigniewowi Wielgoszowi w siedemdziesiątą rocznicę urodzin*, red. K. Kaczmarek, J. Nikodem, Instytut Historii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Poznań 2000, s. 295–315.
- Kujawski W., *Krzysztof z Kurozwęk jako wielki kanclerz koronny i biskup wrocławski*, Akademia Teologii Katolickiej, Warszawa 1987.
- Katholische Kirche und Kultur in Böhmen. Ausgewählte Abhandlungen*, Hrsg. J. Bahlcke, K.A. Huber, R. Grulich, LIT Verlag, Münster 2005.
- Lapedatu A., *Mihnea cel Rău și ungurii 1508–1510*, „Anuarul Institutului de Istorie Națională” 1921–1922, vol. I, s. 46–76.

- Lefter L.V., „Boierii nostri credinciosi”. Conexiuni genealogice in sfatul domnesc al lui Ștefan cel Mare, „Analele Putnei” 2010, vol. VI/1, s. 253–282.
- Lefter L.V., *Despre solidaritati si descendentate la boierii lui Ștefan cel Mare. Câteva precizari*, „Analele Putnei” 2011, vol. 7/1, s. 369–376.
- Lefter L.V., *Neamuri și înrudiți la boierii lui Ștefan cel Mare*, „Studii si Materiale de Istorie Medie” 2009, vol. 27, s. 111–144.
- Leniek J., *Król Jan Zapolya w Tarnowie*, „Kwartalnik Historyczny” 1893, t. 7, s. 624–627.
- Les traditions apocalyptiques au tournant de la chute de Constantinople*, ed. B. Lellouch, St. Yerasimos, L'Harmattan, Paris–Montreal 1999.
- Lewicki A., *Król Jan Olbracht o kłesze bukowińskiej r. 1497*, „Kwartalnik Historyczny” 1893, t. 7, s. 1–16.
- Liske X., *Cudzoziemcy w Polsce*, Gubrynowicz i Schmidt, Lwów 1876.
- Lubczyński M., Pielas J., *Szydłowiecki Jakub*, w: *Polski słownik biograficzny*, T. 49, Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk, Kraków–Warszawa 2013–2014, s. 547.
- Lubczyński M., Pielas J., *Szydłowiecki Krzysztof*, w: *Polski słownik biograficzny*, T. 49, Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk, Kraków–Warszawa 2013–2014, s. 553.
- Lubczyński M., Pielas J., *Szydłowiecki Stanisław*, w: *Polski słownik biograficzny*, T. 49, Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk, Kraków–Warszawa 2013–2014, s. 578.
- Lubomirski T.J., *Trzy rozdziały z historii skarbowości w Polsce*, Kraków 1868.
- Lukas S., *O rzekomej wyprawie na Turka z r. 1497. O rzekomej wyprawie na Turka w r. 1497. Przyczynek do dziejów Jana Olbrachta i do ocenienia kroniki Bernarda Wapowskiego*, Lwów 1879, s. 1–19.
- Łątka J.S., *Sulejman II Wspaniały i jego czasy*, Wydawnictwo Bellona, Warszawa 2004.
- Łempicki S., *Renesans i humanizm w Polsce. Materiały do studiów*, Czytelnik, Warszawa 1951.
- Magyarország hadtörténete I. A kezdetektől 1526-ig*, Főszerk R. Hermann, L. Veszprémy, Zrínyi Kiadó, Budapest 2017.
- Mako M.L., *Mathias Corvinus and the Religious Orders in Transilvania*, in: *Matthias and His Legacy*, eds. A. Bárány, A. Györkös, University of Debrecen, Department of History, Debrecen 2009.
- Maleon B.P., *Observatii privind dobândirea puterii princiare în Moldova epocii stefaniene*, „Analele Putnei” 2011, vol. 7/1, s. 7–20.
- Maleon B.P., *Raporturile dintre puterea politica si autoritatea ecleziastica în Moldova lui Ștefan cel Mare. Între traditia ortodoxa si specificul local*, „Analele Putnei” 2009, vol. 5/1, s. 5–16.

- Malowist M., *Kaffa – kolonia genueńska na Krymie i problem wschodni w latach 1453–1475*, Towarzystwo Miłośników Historii, Warszawa 1947.
- Manolescu R., *Comertul Tari Rominesti si Moldovei cu Braşovul (sec. 14–16)*, Editura Stiintifica, Bucureşti 1965.
- Marinescu I., *Bogdan III cel Orb 1504–1517*, Institutul de Arte Grafice „Carol Göbl”, Bucureşti 1910.
- Marvin L.V., *Man Famous in Combat and Battle: Common Soldiers and the Siege of Bruges*, „Journal of Medieval History” 1998, vol. 24, s. 243–258.
- Merriman R.B., *Sulejman Wspaniały*, tłum. M. Młynarz, Napoleon V, Oświęcim 2016.
- Metes S., *Mosiile domnilor si boierilor din Tarile Romane in Ardeal si Ungaria*, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, Sibiu 1936.
- Millar-Heggie B., *Sanctity, Savagery and Saracens in Capistranus: Fifteenth Century Christian-Ottoman Relations*, „Al Mosaq” 2002, vol. 14/2, s. 113–121.
- Minea I., *Principatele romane si politicaorientala a imparatului Sigismund*, Tipografia Convorbiri Literare, Bucureşti 1919.
- Mitea D.M., *Matthias Corvinus’ Role in the Political Relations Between Hungary, Wallachia and Moldavia. Romanian Perspectives and Images*, in: *Matthias and his Legacy*, eds. A. Bárány, A. Györkös, University of Debrecen, Department of History, Debrecen 2009, s. 463–468.
- Möhlenkamp R., *Die ältesten Siegel moldauischer Städte*, „Jahrbücher für Geschichte Osteuropas. Neue Folge” 1981, Bd. 29/3, s. 337–365.
- Morka M., *Sztuka dworu Zygmunta I Starego. Treści polityczne i propagandowe*, Argraf, Warszawa 2006.
- Mosbach A., *Przyczynki do dziejów polskich z Archiwum Miasta Wrocławia*, Towarzystwo Przyjaciół Nauk Poznańskiego, Poznań 1860.
- Mur M., *Die Ostpolitik Kaiser Maximilians I. in den Jahren 1506–1519* [PhD Thesis], Graz 1977.
- Murno D.C., *The Speech of Pope Urban II at Clermont 1095*, „American Historica Review” 1906, vol. 11, s. 231–242.
- Nabiałek K., *Szydlowiecki Mikołaj*, w: *Polski słownik biograficzny*, T. 49, Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk, Kraków–Warszawa 2013–2014, s. 553.
- Nagy I., *Erasmus a jeho apel na vedenie vojny proti Osmanom*, in: *Turek na obzore. Z pramenov k uhorsko-osmanským vzťahom*, eds. P. Maliniak, I. Nagy, Towarzystwo Słowaków w Polsce, Kraków 2013.

- Nanajvýš prospešná úvaha o vyhlásení vojny. Turkom pri príležitosti výkladu 28. Žalmu, in: *Turek na obzore. Z pramenov k uhorsko-osmanským vzťahom*, eds. P. Maliniak, I. Nagy, Towarzystwo Słowaków w Polsce, Kraków 2013.
- Nandri G., *A Philological Analysis of "Dracula" and Romanian Place Names and Masculine Personal Names in -a/-ea*, "Slavonic and East European Review" 1959, vol. 37, no. 89, s. 371–378.
- Narbutt T., *Pomniki do dziejów litewskich pod względem historycznym, dyplomatycznym, geograficznym itp.*, Wilno 1846.
- Neculce I., *Letopisețul Țării Moldovei și O samă de cuvinte*, ed. I. Iordan, Editura Științifică, București 1959.
- Neumann T., *Dienstleister der Dynastie. Die neue Aristokratie von König Wladislaw II. und der Wiener Fuerstentag*, in: *Das Wiener Fürstentreffen von 1515. Beiträge zur Geschichte der Habsburgisch-Jagiellonischen Doppelvermählung*, Hrsg. B. Dybaś, I. Tringli, Research Center for the Humanities, Hungarian Academy of Sciences, Budapest 2019, s. 161–188.
- Nicolaou-Konnari A., *Diplomatics and Historiography: The Use of Documents in the Chronicle of Leontios Makhairas*, in: *Diplomatics in the Eastern Mediterranean 1000–1500: Aspect of Cross-cultural Communication*, eds. A.D. Beihammer, M.G. Parani, C.D. Schabel, The Medieval Mediterranean, Brill, Leiden–Boston 2008, s. 293–323.
- Niemczyk K., *A few remarks about Bogdan the One-Eyed's matrimonial policies in the context of the conflict between Poland and Moldova in 1509*, "Medieval Studies / Studia z Dziejów Średniowiecza" 2018, vol. 22, s. 154.
- Niemczyk K., *Antemurale Christianitatis? Propaganda antytyrecka a wyprawa Jana Olbrachta z 1497 r. w świetle źródeł*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Historyczne” 2019, nr 1, s. 43–61.
- Niemczyk K., *Chodeccy a wyprawa moldawska z 1509 roku*, „Balcanica Posnaniensia. Acta et Studia” 2017, t. 24, s. 35.
- Niemczyk K., *Difficult relations between the family of Chodecz and Bogdan III the One-eyed*, „Codrul Cosminului” 2018, vol. 24/1, s. 100.
- Niemczyk K., *Ideologia „przedmurza chrześcijaństwa” jako przykład propagandy w walce z Imperium Osmańskim*, „Średniowiecze Polskie i Powszechne” 2022, t. 14 (18), s. 200–215.
- Niemczyk K., *Kamienieccy herbu Pilawa. Z dziejów kariery i awansu szlachty polskiej do 1535/1536 roku*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2016.

- Niemczyk K., *Kamieniecki Geschlecht und seine Beziehungen zu Moldau am Ende des 15. und zu Beginn des 16. Jahrhunderts. Ein Überblick*, „Codrul Cosminului” 2014, vol. 20/ 2, s. 297–320.
- Niemczyk K., *Kilka uwag do genezy i początków hetmaństwa w Polsce*, „Średniowiecze Polskie i Powszechne” 2014, t. 6 (10), s. 319–333.
- Niemczyk K., *Moldau in polnische und ungarische Politik. Das Treffen in Levoca 1494*, „Codrul Cosminului” 2015, vol. 21/1, s. 101–114.
- Niemczyk K., *Mołdawia w polityce dwóch Jagiellonów: króla polskiego Jana Olbrachta i króla Węgier Władysława (do roku 1501)*, w: *Wielowiekowe bogactwo polsko-rumuńskich związków historycznych i kulturowych*, red. H. Walczak, Związek Polaków w Rumunii, Suczawa 2014, s. 54–67.
- Niemczyk K., *Postać hospodara mołdawskiego Piotra Raresza we współczesnej mu korespondencji dyplomatycznej*, „Balcanica Posnaniensia. Acta et Studia” 2020, t. 27, s. 57–68.
- Niemczyk K., *Problem Pokucia, spornego terytorium polsko-mołdawskiego w końcu XV i początku XVI wieku*, „Studia Historyczne” 2014, nr 52, z. 2, s. 155–174.
- Niemczyk K., *Przyczynek do relacji polsko-mołdawskich w XVI w.: geneza konfliktu z 1506*, w: *Polska i Rumunia wspólnie – obok – blisko*, red. H. Walczak, wyd. Związek Polaków w Rumunii, Suczawa 2015, s. 15–22.
- Niemczyk K., *Red Ruthenia and the Risk of Moldovan and Tatar Attacks at the Breakthrough of the 15th and 16th Century*, in: *Dialogul civilizatiilor. Interferente istorice se culturale [Dialogue of Civilizations. Historical and Cultural Interferences]*, ed. L. Zabolotnaja, Editura Cartdidact, Chisinau 2015, s. 86–103.
- Niemczyk K., *Wojskowa emanacja władzy królewskiej w osobie hetmana na przełomie XV i XVI wieku*, w: *Władza a społeczeństwo*, red. A. Bryłka, T. Kałuski, M. Korbaś, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2016, s. 150–161.
- Niemczyk K., *Z dziejów walki Petru Rareșa o Siedmiogród*, „Balcanica Posnaniensia. Acta et Studia” 2022, t. 29, s. 131–144.
- Niemczyk K., *W kręgu rywalizacji. Z dziejów Siedmiogrodu po bitwie pod Mohaczem*, „Średniowiecze Polskie i Powszechne” 2020 (t. 12), s. 245–260.
- Niemczyk-Wisniewska K., *Petru Rareș i Ludovicus Gritti. Historia trudnych relacji między hospodarem mołdawskim, a tureckim szpiegiem na Węgrzech*, w: *Silesia – Polonia – Europa. Studia historyczne dedykowane profesorowi Idziewu Panicowi*, red. J. Sperka, Wydawnictwo Cum Laude, Katowice 2019, s. 331–348.
- Nistor J., *Die auswärtigen Handelsbeziehungen der Moldau im 14., 15. und 16. Jahrhundert*, F.A. Perthes, Gotha 1911.

- Nistor J., *Die Moldauischen Ansprüche auf Pokutien*, A. Hölder, Wien 1910 [in: Archiv für österreichischen Geschichte, Bd. 101,1].
- Nistor I., *Handel und Wandel in der Moldau bis zum Ende des 16. Jhr.*, K.K. Universitätsbuchhandlung H. Pardini, Czernowitz 1912.
- Nowakowska N., *Królewski kardynał. Studium kariery Fryderyka Jagiellończyka (1468–1503)*, Towarzystwo Naukowe „Societas Vistulana”, Kraków 2011.
- Nowakowska N., *Poland and the Crusade in the Reign of King Jan Olbracht 1492–1501*, in: *Crusading in the Fifteenth Century. Message and Impact*, ed. N. Housley, Palgrave Macmillan, Basingstoke–New York 2004, s. 128–147.
- Ochmański J., *Organizacja obrony w Wielkim Księstwie Litewskim przed napadami Tatarów krymskich w XV–XVI w.*, „Studia i Materiały do Historii Wojskowości” 1960, t. 5, s. 349–398.
- Oliński P., *Autorytet króla w traktacie De institutione regii pueri*, „Przegląd Zachodniopomorski” 2016, R. XXXI (LX), z. 1, s. 219–231.
- Özden Merçan F., *Constructing a Self-Image in the Image of the Other*, in: *Practices of Coexistence: Constructions of the Other in Early Modern Perceptions*, eds. M.D. Birnbaum, M. Sebők, Central European University Press, Budapest 2017, s. 71–102.
- Pach Z.P., *Von der Schlacht bei Mohacs bis zur Rückeroberung Budas*, „Acta Historica. Revue de l'Academie des Sciences de Hongrie” 1987, vol. 33, s. 129–149.
- Pajewski J., *Stosunki polsko-węgierskie i niebezpieczeństwo tureckie w latach 1516–1526*, Towarzystwo Naukowe Warszawskie, Warszawa 1930.
- Pálffy G., *Hungary Between Two Empires 1526–1711*, Indiana University Press, Bloomington 2021.
- Pálffy G., *The Habsburg Defense System in Hungary against the Ottomans in Sixteenth Century: A Catalyst of Military Development in Central Europe*, in: *Warfare in Eastern Europe, 1500–1800*, ed. B.J. Davies, Brill, Leiden–Boston 2012, s. 35–61.
- Pálffy G., *The Kingdom of Hungary and the Habsburg Monarchy in the Sixteen Century*, Columbia University Press, New York 2009.
- Panaite V., *Pace, razboi si comert in Islam. Tarile romane si dreptul ottoman al popoarelor. Secolele XV–XVII*, Polirom, Bucharest 1997.
- Panaite V., *The Legal and Political Status of Wallachia and Moldavia in Relation to the Ottoman Porte*, in: *The European Tributary States of the Ottoman Empire in the Sixteenth–Seventeenth Centuries*, eds. G. Karman, L. Kunčević, Brill, Leiden 2013, s. 9–42.
- Panaite V., *The Ottoman Law of War and Peace. The Ottoman Empire and Tribute Payers*, Brill, New York 2000.

- Panaiteescu P.P., *Contributii la istoria lui Stefan cel Mare*, Monitorul Oficial și Imprime-  
riile Statului, Imprimeria Națională, București 1934.
- Panaiteescu P.P., *Legăturile moldo-polone în sec. al XV-lea și problema Chilieii*, „Romano-  
slavica” 1958, III, s. 95–115.
- Panaiteescu P.P., *Mircea cel Batran*, Editura Corint, București 1944.
- Panaiteescu P.P., *Pe marginea folosirii izvoarelor cu privire la supunerea Moldovei la tributul  
turcesc (Vaslui, 1456)*, „Studii. Revistă de istorie și filosofie” 1952, 5, no. 3, s. 187–198.
- Papacostea S., *De la Colomeea la Codrul Cosminului (Poziția internațională a Moldovei la  
sfârșitul secolului al XV-lea)*, în: *Ștefan cel Mare și Sfânt 1457–1504. Portret în istorie*,  
Sfânta Mănăstire, Putna 2004.
- Papacostea S., *Evul mediu românesc. Realități politice și curente spiritual*, Corint, Bucu-  
rești 2001.
- Papacostea S., *La Moldavie, état tributaire de l' empire ottoman au XV siècle: le cadre  
international des rapports établis en 1455–1456*, „Revue Roumaine d'Histoire” 1974,  
vol. XIII, s. 445–461.
- Papacostea S., *Moldova, stat tributary al Imperiului Otoman în secolul al XV-lea: cadrul  
international al raporturilor stabilite în 1455–1456*, în: Idem, *Evul Mediu românesc.  
Realități politice și curente spiritual*, Corint, București 2001.
- Papacostea S., *Politica externă a lui Ștefan cel Mare: opțiunea polonă (1459–1472)*, „Analele  
Putnei” 2008, vol. IV/1, s. 83–96.
- Papacostea S., *Ștefan cel Mare domn al Moldovei 1457–1504*, Editura Enciclopedică,  
București 2003.
- Papacostea S., *Studii de istorie românească. Economie și societate (secolele XIII–XVIII)*,  
Editura Istros, Brăila 2009.
- Papée F., *Aleksander Jagiellończyk*, Universitas, Kraków 2006.
- Papée F., *Jan Olbracht*, Universitas, Kraków 2006.
- Papée F., *Zagadnienia Olbrachtowej wyprawy z r. 1497*, „Kwartalnik Historyczny” 1933,  
t. 47, s. 25–26.
- Papp S., *Stephen the Great, Matthias Corvinus and the Ottoman Empire (1475–1478)*, în:  
*Church Union and Crusading in the Fourteenth and Fifteenth Centuries*, ed. Ch. Gast-  
geber, Center for Transylvanian Studies, Cluj-Napoca 2009, s. 107–122.
- Paradais C., *Comori ale spiritualității românești la Putna*, Mitropoliei Moldovei și Su-  
cevei, Iași 1988.
- Pârvan V., *Studii de istorie medievală și modernă*, ed. L. Nastasă, Editura Științifică și  
Enciclopedică, Iași 1990.



- Păun R.G., *Enemies Within: Networks of Influence and the Military Revolts against the Ottoman Power (Moldavia and Wallachia, Sixteenth–Seventeenth Centuries)*, in: *The European Tributary States of the Ottoman Empire in the Sixteenth–Seventeenth Centuries*, eds. G. Karman, L. Kunčević, Brill, Leiden 2013, s. 209–252.
- Păun R.G., *Pomenirea lui Stefan cel Mare la Manastirea Hilandar de la Muntele Athos. Marturii, ipoteze, întrebări*, „Analele Putnei” 2011, vol. 7/1, s. 333–350.
- Păun R.G., *The Ottoman Empire and its Tributaries as Seen through Foreign Eyes: Venetian Sixteenth-Century*, in: *Europe and the “Ottoman World”: Exchanges and Conflicts (16th–17th centuries)*, eds. R.G. Păun, G. Karman, Isis Press, Istanbul 2013, s. 195–238.
- Pekacz J.T., *“Antemurale” of Europe; From the History of National Megalomania in Poland, “History of European Ideas”* 1995, vol. 20, no. 1–3, s. 419–424.
- Perjés G., *Upadek średniowiecznego Królestwa Węgier: Mohacz 1526 – Buda 1541*, tłum. D. Maliszewski, Napoleon V, Oświęcim 2019.
- Piekosiński F., *Laudum wojnickie ziemi krakowskiej z r. 1503*, Nakładem Akademii Umiejętności, Kraków 1897.
- Pienaru N., *Izvoare otomane privind Moldova lui Stefan cel Mare*, „Analele Putnei” 2009, vol. 5/1, s. 27–38.
- Pietkiewicz K., *Mołdawskie, Księstwo*, w: *Britannica. Edycja polska*, T. 27: Mi-Mu, red. W. Wolarski, Wydawnictwo Kurpisz, Poznań 2002.
- Pietkiewicz K., *Wielkie Księstwo Litewskie pod rządami Aleksandra Jagiellończyka. Studia nad dziejami państwa i społeczeństwa na przełomie XV i XVI wieku*, Napoleon V, Oświęcim 2014.
- Pilat L., *Between Ottoman Empire and Latin Christendom: Moldavia as Frontier Society in the Late Middle Ages*, in: *Europe and the “Ottoman World”: Exchanges and Conflicts (16th–17th centuries)*, eds. R.G. Păun, G. Karman, Isis Press, Istanbul 2013.
- Pilat L., *Dynastic Conflicts, Alliances and the Ottoman Imperial Policy in the Northern Black Sea (1489–1499)*, in: *From Pax Mongolica to Pax Ottomanica. War, Religion and Trade in the Northwestern Black Sea Region (14th–16th Centuries)*, eds. O. Cristea, L. Pilat, Brill, Leiden–Boston 2020.
- Pilat L., *Între Roma și Bizanț. Societate și putere în Moldova (sec. XIV–XVI)*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași 2008.
- Pilat L., *Redemptor Noster. Moldova si Republica Christiana la 1476–1477*, „Analele Putnei” 2006, vol. 2, no. 1–2, s. 137–144.
- Pilat L., *Ștefan cel Mare, Mesih Pașa, „răscoala” lui Mucha și preliminariile războiului moldo-polon*, „Analele Putnei” 2019, vol. 15, no. 1, s. 69–88.

- Pilat L., *Stephan the Great Between Crusade and the "Defense of Orthodox Faith" (1499–1502)*, "Medieval and Early Modern Studies for Central and Eastern Europe" 2012, vol. 4, s. 147–163.
- Pilat L., *The 1487 Crusade: A Turning Point in the Moldavian-Polish Relations*, „Medieval and Early Modern Studies for Eastern and Central Europe” 2010, vol. 2, s. 123–136.
- Pippidi A., *1475: atacul ottoman asupra Cetati Albe*, „Analele Putnei” 2011, vol. 7/1, s. 29–36.
- Pippidi A., *O solie din Moldova la Veneția, in Ștefan cel Mare și Sfânt. Atlet al credinței creștine*, Sfânta Mănăstire, Putna 2004.
- Pippidi A., *Taking Possession of Wallachia: Facts and Interpretations*, in: *The Ottoman Conquest of the Balkans. Interpretations and Research Debates*, Hrsg. O.J. Schmitt, „Österreichische Akademie der Wissenschaften“, philosophisch-historische Klasse, Sitzungsberichte, 872. Band, Wien 2016.
- Pippidi A., *Traditia politica bizantina in tarile romane in secolele XIV–XVIII*, Corint, Bucharest 1983.
- Pippidi A., *Visions of the Ottoman World in Renaissance Europe*, Hurst Publishers, London 2012.
- Plewczyński M., *Armia koronna 1506–1572. Zagadnienia struktury narodowościowej*, Wojskowy Instytut Historyczny, Warszawa 1991.
- Plewczyński M., *Mikołaj Kamieniecki herbu Pilawa (1460–1515)*, w: *Hetmani Rzeczypospolitej Obojga Narodów*, red. R. Jankowski, Bellona, Warszawa 1995.
- Plewczyński M., *Naczelne dowództwo armii koronnej w latach 1501–1572*, „Studia i Materiały do Historii Wojskowości w Polsce” 1992, t. 34, s. 35–66.
- Plewczyński M., *Obertyn 1531*, Bellona, Warszawa 1994.
- Plewczyński M., *Wojny i wojskowość polska XVI wieku*, T. 1: *Lata 1500–1548*, Napoleon V, Oświęcim 2017.
- Plewczyński M., *Wojny Jagiellonów z wschodnimi i południowymi sąsiadami Królestwa Polskiego w XV wieku*, Napoleon V, Oświęcim 2014.
- Pociecha W., *Chodecki Otto*, w: *Polski słownik biograficzny*, T. 3, Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk, Kraków–Warszawa 1937, s. 352.
- Pociecha W., *Chodecki Stanisław*, w: *Polski słownik biograficzny*, T. 3, Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk, Kraków–Warszawa 1937, s. 353.
- Pociecha W., *Królowa Bona (1494–1557). Czasy i ludzie odrodzenia*, T. 2, Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Poznań 1949.

- Polska. *Dzieje cywilizacji i narodu. Monarchia Jagiellonów 1399–1586*, Wydawnictwo Dolnośląskie, Wrocław 2003.
- Popescu R., *Istoriile domnilor Țării Rumânești*, în: *Cronicari munteni*, Vol. 2, ed. M. Gregorian, Editura Minerva, București 1984.
- Popescu R., *Istoriile domnilor Țării Românești*, ed. C. Grecescu, Editura Științifică, București 1963.
- Porumb M., *Stefan cel Mare și Transilvania: legături culturale și artistice moldo-transilvane în sec. XV–XVI*, Institutul Cultural Roman, Cluj-Napoca 2004.
- Prochaska A., *Uwagi krytyczne o klęsce Warneńskiej*, Rozprawy Akademii Umiejętności, Wydział Historyczno-Filozoficzny 1900, t. 39.
- Przybyliński R., *Hetman wielki koronny Mikołaj Mielecki (ok. 1549–1585)*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2003.
- Ptaśnik J., *Kultura włoska wieków średnich w Polsce*, Instytut Wydawniczy „Biblioteka Polska”, Warszawa 1922.
- Pulido-Rull A., *A Pronouncement of Alliance: an Anonymous Illuminated Venetian Manuscript for Sultan Süleyman*, „Muqarnas online” 2012, vol. 29/1, s. 101–150.
- Pułaski K., *Stosunki z Mendli Girejem chanem Tatarów Perekopskich (1469–1515). Akta i Listy*, Gebethner i Wolff, Kraków–Warszawa 1881.
- Pułaski K., *Wojna Zygmunta I z Bohdanem, wojewodą mołdawskim w 1509 r.*, w: Idem, *Szkice i poszukiwania historyczne*, T. I, Wł.L. Anczyc i Sp., Kraków 1887, s. 105–124.
- Quirini-Popławska D., *Próby nawiązania antyturskiego porozumienia genueńsko-polsko-tatarskiego w latach 1480–1481*, w: *Historia vero testis temporum. Księga jubileuszowa poświęcona profesorowi Krzysztofowi Baczkowskiemu w 70. rocznicę urodzin*, red. J. Smołucha, A. Waśko, T. Graff, P.F. Nowakowski, Towarzystwo Naukowe „Societas Vistulana”, Kraków 2008, s. 179–199.
- Rady Kallimachowe, w: M. Wiszniewski, *Historia literatury polskiej*, T. 3, nakł. autora, Kraków 1841.
- Razboieni. *Cinci sute de ani de la Campania din 1476. Monografie și culegere de texte*, ed. M. Neagoe, Editura București, București 1977.
- Rácz G., *Die Türkenpolitik Matthias Corvinus*, „Acta Historica Academiae Scientiarum Hungaricae” 1986, vol. 32, no. 1/2, s. 3–50.
- Rehm U., *Westliche Reaktionen auf die Eroberung Konstantinopels im Bild*, in: *Sultan Mehmet II: Eroberer Konstantinopels*, Hrsg. N. Asutay-Effenberger, U. Rehm, Vandenhoeck & Ruprecht, Köln 2009, s. 161–176.
- Relatiile istorice dintre popoarele U.R.S.S. și România în veacurile XV–inceputul celui de al XVIII-lea*, Vol. 1, Știința, Moscova 1965.

- Réthelyi O., *Jagiellonian-Habsburg Marriage Policy and Cultural Transfer. The Question of Households and Court Ordinances*, in: *Das Wiener Fürstentreffen von 1515, Beitrag zur Geschichte der Habsburgisch-Jagiellonischen Doppelvermählung*, Hrsg. B. Dybaś, I. Tringli, Research Center for the Humanities, Hungarian Academy of Sciences, Budapest 2019, s. 349–368.
- Rezachevici C., *Descendența nelegitimă a lui Vlad Țepeș: Mihneștii și mitropolia bucureșteană de la Radu Vodă*, „Arhiva Genealogică” 2000, vol. 7 (12), z. 1–4, s. 229–238.
- Rezachevici C., *Dracea armașul din Mănești, soțul mamei lui Mihnea cel Rău, fiul nelegitim al lui Vlad Țepeș, și moștenirea lăsată de el Mihneștilor*, „Argessis” 2005, XIV, s. 315–331.
- Rezachevici C., Căpățina D., *Campania lui Ștefan cel Mare din 1497 împotriva regelui Ioan Albert. Bătălia din Codrul Cosminului*, „File din istoria militară a poporului român” 1975, vol. 3, s. 38–70.
- Rosetti R., *Stephen the Great of Moldavia and the Turkish Invasion (1457–1504)*, “The Slavonic Review” 1927, vol. 6, s. 86–103.
- Rozov V., *Ukrains'ki gramoti*, T. 1, Kyiv 1928.
- Rusu A.A., *Ștefan cel Mare și Transilvania*, „Analele Putnei” 2005, vol. 1, no. 2, s. 91–122.
- Schuller J.K., *Georg Reicherstorffer und seine Zeit. Ein Beitrag zur Geschichte von Siebenbürgen in den Jahren 1527–1536*, Wien 1859.
- Schwoebel R., *The Shadow of the Crescent: The Renaissance Image of the Turk (1453–1517)*, B. de Graaf, St. Martin's Press, Nieuwkoop–New York 1967.
- Sękowski J., *Collectanea z dziejopisów tureckich rzeczy do historii polskiej służących. Z dodatkiem objaśnień potrzebnych i krytycznych uwag*, T. 1, nakładem Zawadzkiego i Węckiego uprzywilejowych drukarzy i księgarzy Dworu Królestwa Polskiego, Warszawa 1824.
- Senkowski J., *Materiały archiwalne do historii organizacji polskiej siły zbrojnej w drugiej połowie XV wieku przechowywane w Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie. „Studia i Materiały do Historii Sztuki Wojennej”* 1954, t. 1, s. 497–521.
- Setton K.M., *The Papacy and the Levant (1204–1571)*, Vol. 2, The American Philosophical Society, Philadelphia 1978.
- Șimanschi L., *Inchinarea de la Vaslui 5 Junie 1456*, „Anuarul Institutului de Istorie și Archeologie A.D. Xenopol” 1981, vol. 18, s. 613–637.
- Șimanschi L., *Petru Rareș*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București 1978.
- Șimanschi L., Agache D., *Moldova între anii 1469 și 1473: program de guvernare și conjuncturi politice*, „Anuarul Institutului de Istorie A.D. Xenopol” 1998, vol. 35, s. 1–18.

- Șimanschi L., Agache D., *Un deceniu de ostilitate moldo-ungară, 1460–1469*, în: *Stefan cel Mare și Sfânt 1457–1504. Portret în istorie*, Sfânta Mănăstire, Putna 2004.
- Simionescu Ș., *Țările române și începutul politicii răsăritene antiotomane a Imperiului habsburgic (1526–1594)*, „Revista la Istorie” 1975, t. 28, no. 8, s. 1197–1214.
- Simon A., *Annus mirabilis 1387: King Sigismund, the Ottomans and the Orthodox Christians in the late 1380's and Early 1390s*, in: *Emperor Sigismund and the Orthodox World*, eds. E. Mitsiou, M. Popovic, J. Preiser-Kapeller, A. Simon, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaftlern, Vienna 2010, s. 127–152.
- Simon A., *Bisericile Turcului: Valahii lui Spandounes și geneza mitropoliilor Tarii Românești și Moldovei*, „Studia Universitatis Babes-Bolyai: Series Theologiae Orthodoxae” 2010, vol. 17, s. 91–97.
- Simon A., *Fata de la nemți”. Bogdan III, Maximilian I și o căsătorie din 1513*, „Anuarul Școlii Doctorale. Istorie. Civilizație. Cultură” 2006, vol. II, s. 103–118.
- Simon A., *The Hungarian Means of the Relations Between the Habsburgs and Moldavia at the End of the 15th Century*, „Annuario dell'Istituto Romeno di Cultura e Ricerca Umanistica di Venezia” 2006, t. VIII, s. 259–296.
- Simon A., *The Ottoman-Hungarian Crisis of 1484: Diplomacy and Warfare in Matthias Corvinus' Local and Regional Politics*, in: *Matthias and his Legacy*, eds. A. Bárány, A. Györköös, University of Debrecen, Department of History, Debrecen 2009, s. 405–436.
- Simon A., *The Western Impact of Eastern Events: The Crusader Consequences of the Fall of Caffa in the Light of New Italian Sources*, „Revue Roumaine d'Histoire” 2011, vol. XVII, s. 369–382.
- Simon Z., *The Trade of Hungary with Wallachia and Moldavia During the Reign of Matthias Corvinus*, in: *Matthias and his Legacy*, eds. A. Bárány, A. Györköös, University of Debrecen, Department of History, Debrecen 2009, s. 243–262.
- Skoczek J., *Legenda Kallimacha w Polsce*, Towarzystwo Naukowe, Lwów 1939.
- Skoczek J., *Wychowanie Jagiellonów*, Gubrynowicz i Syn, Lwów 1932.
- Smolucha J., *Kilka uwag na temat wyprawy czarnomorskiej Jana Olbrachta w 1497 r.*, „Studia Historyczne” 1997, t. 40, nr 3, s. 413–421.
- Smolucha J., *Między Warną a Mohaczem: zagrożenie tureckie w Polsce w świetle wybranych traktatów*, „Studia Historyczne” 1995, t. 38, nr 4, s. 459–479.
- Smolucha J., *Papiestwo a Polska w latach 1484–1526. Kontakty dyplomatyczne na tle zagrożenia tureckiego*, Towarzystwo Naukowe „Societas Vistulana”, Kraków 1999.
- Sörös P., *Frangepán Ferenc kalocsai érsek, egri püspök*, „Századok” 1917, 51, s. 429–471.
- Spieralski Z., *Awantury moldawskie*, Wiedza Powszechna, Poznań 1967.

- Spieralski Z., *Geneza i początki hetmaństwa w Polsce*, „Studia i Materiały do Historii Wojskowości w Polsce” 1960, t. 5, s. 259–348.
- Spieralski Z., *Kamapania obertyńska 1531*, Wydawnictwo MON, Warszawa 1962.
- Spieralski Z., *Po klęsce bukowińskiej 1497 r. Pierwsze najazdy Turków na Polskę*, „Studia i Materiały do Historii Wojskowości” 1963, t. 9, cz. 1, s. 45–58.
- Spieralski Z., *Z dziejów wojen polsko-mołdawskich. Sprawa pokucka do wstąpienia na tron Zygmunta I*, „Studia i Materiały do Historii Wojskowości” 1965, t. 11, cz. 2, s. 62–121.
- Srodecki P., *Antemurale Christianitatis. Zur Genese der Bollwerksrhetotik im oestlichen Mitteleuropa an der Schwelle vom Mittelalter zur Fruehen Neuzeit*, Matthiesen Verlag, Husum 2015.
- Srodecki P., *Porta della Christianita. Das Motiv der Glaubenverteidigung in den Donaufurstentumern unter Vlad III. Und Stephan III.*, in: *Vlad der Pfähler – Dracula. Tyrann oder Volkstribun?*, Hrsg. T.M. Bohn, R. Einax, S. Rohdewald, Harrassowitz Verlag 2017, s. 21–35.
- Stachoń B., *Polityka Polski wobec Turcji i akcji antytureckiej w wieku XV do utraty Kilii i Białogrodu*, Towarzystwo Naukowe, Lwów 1930.
- Starowolski S., *Wojownicy sarmaccy*, Wydawnictwo MON, Warszawa 1978.
- Ștefan cel Mare și Sfânt 1457–1504. *Portret în Cronică*, Sfânta Mănăstire, Putna 2004.
- Ștefan cel Mare și Sfânt 1457–1504. *Portret în istorie*, Sfânta Mănăstire, Putna 2004.
- Ștefănescu P., *Lumea văzută de medici*, Editura Medicala, București 1991.
- Ștefănescu S., *Situatia politica din centrul, rasaritul si sud-estul Europei la sfarsitul secolului al XIV-lea si inceputul secolului al XV-lea. Rolul Tarii Romanesti*, in: *Marele Mircea Voievod*, ed. Patroiu, Editura Academiei, București 1987, s. 40–52.
- Stephenson P., *The Legend of Basil the Bulgar-Slayer*, Cambridge University Press, Cambridge 2003.
- Stoicescu N., *Curteni și slujitori. Contribuții la istoria armatei romane*, Editura Militara, București 1968.
- Stoicescu N., *Statul domnesc și marii dregători din Tara Romanesca și Moldova (sec. XIV–XVII)*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București 1970.
- Stoicescu N., *Vlad Țepeș*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București 1976.
- Strack G., *The Sermon of Urban II in Clermont and Tradition of Papal Oratory*, “Medieval Sermon Studies” 2012, vol. 56, s. 30–45.

- Sulaiman des gesetzgebers (*Kanūni*) tagebuch auf seinem feldzuge nach Wein im jahre 93 D.H.j. 1529 n. Chr. zum ersten male im türkischen, Hrsg. W.F.A. Behrnauer, Wien 1856, s. 16–17; <https://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=njp32101077793394&seq=20> [dostęp: 29.12.2024].
- Szakály F., *Lodovico Gritti in Hungary 1529–1534. A historical insight into the beginnings of turco-habsburgian rivalry*, Academiai Kiado, Budapest 1995.
- Szalay L., *Magyarország története*, IV. kötet, Lauffer Vilmos, Pest 1865.
- Székely M.M., „*Acesti pani au murit in razboi*”, „*Analele Putnei*” 2006, vol. 2, no. 1–2, s. 127–136.
- Székely M.M., „*Ștefan cel Mare și cultul Sfintei Cruci*”, „*Analele Putnei*” 2005, vol. 1, no. 1, s. 17–34.
- Székely M.M., Gorovei Ș.S., *Calugarirea lui Ștefan cel Mare. De la temeiurile ipotezei la realitatea istorică*, „*Analele Putnei*” 2005, vol. 1, no. 1, s. 93–100.
- Székely M.M., Gorovei Ș.S., *Maria Asanina Paleologhina. O printesa bizantina pe tronul Moldovei*, Sfânta Mănăstire, Putna 2006.
- Szelińska W., *Biblioteki profesorów Uniwersytetu Krakowskiego w XV wieku i początkach XVI wieku*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław–Warszawa–Kraków 1966.
- Szulc T., *Uchwały podatkowe ze szlacheckich dóbr ziemskich za pierwszych Jagiellonów (1386–1501)*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 1991.
- Szybkowski S., *Migracje zamożnej szlachty i możnowładztwa z Kujaw i ziemi dobrzyńskiej na koronną Ruś w XV w.*, w: *Via viatores quaerit. Mobilność społeczna w dziejach krajów Grupy Wyszehradzkiej*, Wydawnictwo Naukowe Akademii Pomorskiej w Słupsku, Słupsk 2016.
- Tarnowski S., *Żywot i śmierć Jana Tarnowskiego kasztelana krakowskiego i hetmana wielkiego koronnego*, nakład i druk Karola Pollaka, Sanok 1855.
- Tazbir J., *Od antemurale do przedmurza. Dzieje terminu*, „*Odrodzenie i Reformacja w Polsce*” 1984, t. 29.
- Te Brake P. Wayne, *Religious War and Religious Peace in Early Modern Europe*, Cambridge University Press, Cambridge 2017.
- Teleki J., *A Hunyadiak kora Magyarországon*, Vol. 10, Emich Gusztáv Könyvnyomdája, Pest 1854.
- Tibor N., *A gróf és a herceg magánháborúja*, „*Századok*” 2014, 148(2), s. 387–426.
- Tiron T.-R., *Despre „soarele de amiaza” din stema lui Ștefan cel Mare*, „*Analele Putnei*” 2009, vol. 5/1, s. 51–74.



- Tracy J.D., *Balkan Wars. Habsburg Croatia, Ottoman Bosnia, and Venetian Dalmatia 1499–1617*, Rowman & Littlefield Publishers, Lanham–Boulder–New York–London 2016.
- Trawka R., *Kmitowie. Studium kariery politycznej i społecznej w późnośredniowiecznej Polsce*, Towarzystwo Naukowe „Societas Vistulana”, Kraków 2005.
- Tringli I., *Der Weg des ungarischen Hofes zur Doppelheirat 1515*, in: *Das Wiener Fürstentreffen von 1515, Beitrag zur Geschichte der Habsburgisch-Jagiellonischen Doppelvermählung*, Hrsg. B. Dybaś, I. Tringli, Research Center for the Humanities, Hungarian Academy of Sciences, Budapest 2019, s. 235–260.
- Turdeanu E., Tappe E.D., *Centres of Literary Activity in Moldavia, 1504–1552*, “The Slavonic and East European Review” 1955, vol. 34, no. 82, s. 1–21.
- Ubicini A., *La question des principautés devant l'Europe*, Paris 1858.
- Ulewicz T., *Przełom humanistyczny w Polsce i jego sprawca. W pięćsetlecie zgonu Filipa Kallimacha*, „Ruch Literacki” 1997, R. 38, z. 2, s. 159–171.
- Ulmann H., *Kaiser Maximilian I auf urkundlicher Grundlage dargestellt*. Bd. 2, Verlag von J.G. Cotta, Stuttgart 1891.
- Ulmann H., *Kaiser Maximilian I. Das Reich, Österreich, und Europa an der Wende zu Neuzeit*, Bd. 2, Oldenbourg Verlag, München 1975.
- Ursu I., *Fixarea datei unui document referitor la legațiunea lui G. Reicherstorffer la Petru Rareș*, „Convorbiri literare” 1906, vol. 40.
- Ursu I., *Bătăliile dela Gwozdziec si Obertyn*, „Analele Academiei Române. Memoriile. Secțiunii istorice” 1913, vol. XXXV, s. 429–441.
- Ursu I., *Die auswärtige Politik des Peter Rareș, Fürst von Moldau (1527–1538)*, Carl Konegen, Wien 1908.
- Ursu I., *Die auswärtige Politik des Woywoden der Moldau Peter Rares: erste Regierung 1527–1538*, Inaugural-Dissertation zur Erlangung der Doktorwürde genehmigt von der Philosophischen Fakultät der Friedrich-Wilhelms-Universität zu Berlin, 1907.
- Ursu I., *Petru Rareș*, Tipografia Convorbiri Literare, București 1923.
- Ursu I., *Ștefan cel Mare*, Institutul De Arte Grafice „Antonescu”, București 1925.
- Urzędnicy województwa białskiego i ziemi chełmskiej XIV–XVIII wieku. Spisy*, opr. H. Gmiterek, R. Szczygieł, Biblioteka Kórnicka, Kórnik 1992.
- Urzędnicy województwa krakowskiego XVI–XVIII wieku. Spisy*, opr. S. Cynarski, A. Falińska-Gradowska, red. A. Gąsiorowski, Biblioteka Kórnicka, Kórnik 1990.
- Urzędnicy województwa podolskiego XV–XVIII wieku (powiaty czerwonoogródzki, kamieniecki, latyczowski). Spisy*, opr. K. Przyboś, Uniwersytet Jagielloński, Kraków 1994.

- Urzednicy województwa ruskiego XIV–XVIII wieku (ziemie halicka, lwowska, przemyska, sanocka). Spisy, opr. K. Przyboś, PAN, Wrocław 1987.
- Urzednicy województwa sandomierskiego XVI–XVIII wieku. Spisy, opr. K. Chłapowski, A. Falniowska-Gradowska, red. A. Gąsiorowski, Biblioteka Kórnicka, Kórnik 1993.
- Vatin N., *The Hospitallers at Rhodes and the Ottoman Turks 1480–1522*, in: *Crusading in the Fifteenth Century. Message and Impact*, ed. N. Housley, Palgrave Macmillan, Basingstoke–New York 2004, s. 148–162.
- Vogel W., *Des Ritters Ludwig von Eybs Aufzeichnungen über das kaiserliche Landgericht des Burggrafs Nürnberg*, Hrsg. Idem, Deichert Verlag, Erlangen 1867.
- Wagner E., *Geschichte der Siebenbürger Sachsen*, Wort und Welt Verlag, Innsbruck 1990.
- Wagner F., *Der Schwäbische Bund und die fränkischen Hohenzollern*, „Forschungen zur deutschen Geschichte“ 1882, Bd. 22, s. 259–328.
- Walter I., *Der Prachtige: Lorenzo Medici und seine Zeit*, C.H.Beck, München 2003.
- Weintraub W., *Renaissance Poland and Antemurale Christianitatis*, „Harvard Ukrainian Studies“ 1979–1980, vol. 8–9, no. 2, s. 920–930.
- Wenrich W., *Geschichte Vorbedingungen zur moldauischen Lebensherrschaft an der Bistritz*, „Archiv des Vereins für Siebenbürgische Landeskunde“ 1863, Bd. 2, s. 63–106.
- Wiesflecker H., *Kaiser Maximilian I. Das Reich, Österreich, und Europa an der Wende zu Neuzeit*, Bd. 2: *Reichsreform und Kaiserpolitik 1493–1500. Entmachtung des Königs im Reich und Europa*, Verlag für Geschichte und Politik, Wien 1975.
- Wiesiołowski J., *Ambroży Pampowski – starosta Jagiellonów*, Ossolineum, Wrocław 1976.
- Wilamowski M., *Magnate Territories in Red Ruthenia in the Fourteenth and Fifteenth Centuries*, in: *On the Frontier of the Latin Europe: Integration and Segregation in Red Ruthenia 1350–1600*, eds. T. Wuensch, A. Janeczek, Wydawnictwo Triglaw, Warszawa 2004, s. 81–118.
- Wittstock H., *Die Stellung von Bistritz im Thronstreite zwischen Ferdinand I. und Johann Zapolya und sein Verhältnis zu Peter, Fürsten der Moldau*, Bistritz, J.E. Filtsch, 1860.
- Wojciechowski Z., *Zygmunt Stary (1506–1548)*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1979.
- Wrede M., *Das Reich und seine Feinde. Politische Feindbilder in der reichspatriotischen Publizistik zwischen Westfälischem Frieden und Siebenjährigem Krieg*, Vandenhoeck & Ruprecht, Mainz 2004.

- Wyczański A., *Francja wobec państw jagiellońskich w latach 1515–1529*, Zakład Fundacji Ossolińskich, Wrocław 1954.
- Wyczański A., *Z dziejów reform skarbowo-wojskowych za Zygmunta I. Próby relucji pospolitego ruszenia*, „Przegląd Historyczny” 1952, t. 43, s. 287–304.
- Zach K., *Konfessionelle Pluralität, Stände und Nation. Ausgewählte Abhandlungen zur südosteuropäischen Religions- und Gesellschaftsgeschichte*, Hrsg. J. Bahlcke, K. Gündisch, LIT Verlag, Münster 2004.
- Zachariadou E.A., *Ottoman Diplomacy and the Danube Frontier (1420–1424)*, “Harvard Ukrainian Studies” 1983, vol. 7, s. 680–690.
- Zarębski I., *Humanistyczna lektura Długosza: Antonio Panormita Beccadelli (w sporze o Długosza argument nowy)*, „Biuletyn Biblioteki Jagiellońskiej” 1965, t. 17, s. 5–21.
- Zarębski I., *Najwcześniejszy humanistyczny polski traktat pedagogiczny (około 1467)*, w: *Dziesięciolecie WSP w Krakowie 1946–1956*, red. W. Danek, PWN, Kraków 1957, s. 158–178.
- Zarębski I., *Z dziejów recepcji humanizmu w Polsce. Pierwszy w literaturze polskiej traktat pedagogiczny*, w: *Studia z dziejów kultury polskiej*, red. H. Barycz, J. Hulewicz, Gebethner i Wolff, Warszawa 1947.
- Zarys dziejów wojskowości polskiej do roku 1864, T. 1, red. J. Sikorski, MON, Warszawa 1965.
- Zimorowicz B., *Historia miasta Lwowa, Królestwa Galicyi i Lodomeryi stolicy: z opisaniem dokładnem okolic i potrójnego oblężenia*, wycisnięto krotłami Józefa Schnaydera, Lwów 1835.
- Zivier E., *Die zwei letzten Jagiellonen*, Kessinger, Gotha 1915.
- Zyglewski Z., *Polityczna i aktotwórcza działalność kanclerza Krzesława z Kurozwęk i podkanclerzego Grzegorza z Lubrańca w latach 1484–1495*, Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego, Bydgoszcz 2007.

# Indeks osób

## A

Ajas Pasza, wielki wezyr 243, 250, 258  
 Albrecht Bawarski, książę Bawarii 57, 60  
 Aleksander Dobry, hospodar mołdawski 24  
 Aleksander II, hospodar mołdawski 25  
 Aleksander Aldia, hospodar wołoski 25  
 Aleksander Jagiellończyk, król Polski 67, 68, 76, 95, 101, 108, 109, 110, 112, 113, 117, 121, 139, 265  
 Arbore Łukasz (Luka), portar suczawski 92, 99, 104, 109, 118, 125, 149, 150, 161  
 Aron Piotr, hospodar mołdawski 21, 23, 25, 26, 27, 150, 177

## B

Bajezid II, sułtan turecki 34, 40, 55, 68, 79, 96, 156  
 Balbus Hieronim 157  
 Bali-bej Malkocz-oglu, basza Sylistrii 89  
 Báńffy (Pamphy) Balthasar 180, 248, 255  
 Barnowski (Barnovschi) Tomasz, perkułab czerniowiecki 221, 222  
 Baruchowski (Boruchowski) Jan 48  
 Barula (Borula) Andrei 66  
 Barynowski Iwan 124

Basarab III Stary, hospodar wołoski 30  
 Basarab Neagoe, hospodar wołoski 118, 159, 164, 165, 177  
 Batthiáni Urban 206, 208  
 Bertoldo Giovanni di 43  
 Biondo Flavio 47  
 Bogdan III Ślepy, hospodar mołdawski 16, 20, 95, 110, 111, 113, 117, 119, 120, 123, 125, 127, 128, 129, 131, 133, 135, 137, 139, 141, 143, 145, 147, 149, 161, 178, 185, 217, 218, 225, 262, 265  
 Bonfini Antonio 57, 60, 61  
 Boryszewski Andrzej, arcybiskup 62, 72, 88, 92, 96, 98, 101, 103, 107, 138  
 Borzemski Antoni 11, 12, 13, 71  
 Borzymowski Marcin, wielkorządca generalny krakowski 89, 110  
 Bostel Ferdynand 71  
 Brandenburg Georg von, margraf 206  
 Brant Sebastian 42  
 Bubuiog Toader 183, 206  
 Buczacki Jakub, wojewoda ruski 66, 105, 107  
 Buczacki Jan 133  
 Buczacki Michał 24, 66  
 Bunar Piotr 12

## C

Canciuncul Klaudius 252

Caro Jakub 71  
 Cîmpeanu Liviu 13, 24, 25, 73  
 Chodecki Andrzej 138  
 Chodecki Jan 138  
 Chodecki Mikołaj 138  
 Chodecki Otto, wojewoda podolski, ruski, sandomierski, krakowski, halicki, lwowski, lubaczowski, rohatyński, kołomyjski, kamieniecki, śniatyński, kasztelan lwowski 138, 139, 140, 141  
 Chodecki Piotr 140  
 Chodecki Rafał 140  
 Chodecki Spytek 138  
 Chodecki Stanisław, starosta lwowski, halicki, podolski, trembowelski, kasztelan lwowski 95, 104, 105, 116, 132, 136, 138, 140, 141, 142, 143, 185, 262  
 Čič Václav 61, 62, 63, 64, 80, 83  
 Constantinescu Radu 13  
 Contarini Ambrogio 52, 171  
 Cristea Ovidiu 11, 24, 131  
 Czamańska Ilona 27, 73, 85, 86, 102, 187  
 Czibak Emerik, biskup Wielkiego Warady-  
 nu 205, 206, 207, 208, 210

## D

Długosz Jan 48, 51  
 Dóczy Janos 206, 208  
 Dracul Vlad, gospodar wołoski 118  
 Dracula Vlad, gospodar wołoski 19  
 Dracz Łukasz 122  
 Drágffy von Bétek Bartłomiej, wojewoda siedmiogrodzki 56, 63, 65, 79, 84, 86, 188  
 Drzewicki Maciej 100, 184, 213, 230  
 Dumsa, Rumun 163

## E

Elias, pretendent do tronu mołdawskiego 92  
 Elżbieta Jagiellonka, siostra Aleksandra 119, 122, 123, 127, 128, 129, 131, 132, 133, 140, 161  
 Elżbieta Rakuszanka, królowa Polski 77, 122

## F

Fac Lucjan 12, 13  
 Ferdynand Habsburg, król Czech, Węgier i Chorwacji, król Niemiec 71, 167, 168, 175, 176, 177, 179, 180, 182, 183, 186, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 197, 200, 201, 202, 203, 205, 207, 208, 212, 213, 215, 228, 229, 235, 236, 237, 238, 239, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 263, 265  
 Filelfo Francesco 41, 47  
 Firlej Mikołaj 96, 107, 108, 109, 139, 219  
 Franciszek I, król Francji 157, 167, 168, 212, 229  
 Fryderyk Jagiellończyk, kardynał 48, 49, 50, 53, 56, 60, 77, 81, 88, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 111

## G

Goławiński Bernard 121  
 Gorovei Ștefan S. 117, 178, 179  
 Górka Olgierd 11, 13  
 Gritti Francesco 198  
 Gritti Ludovik 193, 194, 198, 199, 200, 201, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 232, 233, 234, 236, 238, 243, 244, 245, 255, 261, 265

- Grzegorz VII, papież 39  
 Grzegorz z Sanoka, arcybiskup 50
- H**
- Haci Girej, chan tatarski 67, 69, 70, 71, 75, 90, 102, 146  
 Henryk VIII, król Anglii 167  
 Herbs Stanisław 12  
 Hieronim, biskup Krety 43  
 Horwath Marek 107, 108, 109  
 Hunyady Jan, gospodar wojewoda siedmiogrodzki 25, 27  
 Hurul Efrim 206  
 Hynek Stanisław 124
- I**
- Ibrahim Pasza 165, 166, 170, 173, 184, 192, 193, 194, 198, 199, 202, 203, 207, 210, 227, 228, 229, 232, 236, 244, 245, 250  
 Ilias, syn Aleksandra Dobrego 24  
 Iskrycki Mikołaj, stolnik kamieniecki 140, 152, 211, 220, 241, 242  
 Iusaf vātaf Dorohoi 181  
 Iwan III moskiewski 31, 61, 66, 68, 69, 72, 76, 77, 87  
 Iwanko pitar 123  
 Izaak wisternik, podskarbi 123
- J**
- Jan Feliks z Tarnowa 123  
 Jan Lutek z Brzezia 21, 70  
 Jan Olbracht, król Polski 11, 12, 15, 16, 19, 20, 22, 24, 36, 47, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 95, 97, 98, 99, 100, 110, 114, 115, 116, 117, 121, 138, 228, 261, 262, 264  
 Jan Wels z Poznania 48  
 Jan XXII, papież 39  
 Jan z Bochoćnicy 99  
 Jan Zápolya, król Węgier 56, 145, 148, 157, 166, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 182, 183, 186, 89, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 200, 201, 203, 204, 206, 207, 208, 209, 212, 213, 218, 227, 229, 230, 231, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 242, 243, 246, 247, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 263, 264, 265  
 Jean Mielot z Lille 44
- K**
- Kalikst III, papież 27  
 Kallimach, właśc. Filip Buonaccorsi 16, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 58, 64, 71, 92, 261  
 Kamieniecki Jan, rotmistrz 106, 112, 133  
 Kamieniecki Marcin, wojewoda podolski 145, 151, 191, 211  
 Kamieniecki Mikołaj, starosta krakowski, hetman koronny 49, 89, 99, 100, 101, 102, 103, 105, 106, 107, 109, 110, 114, 115, 124, 125, 126, 127, 133, 134, 139, 143  
 Karczowski Jakub 104, 111  
 Karol V Habsburg, cesarz 166, 191, 200, 201, 202, 212, 258  
 Kazimierz Jagiellończyk, król Polski 20, 25, 29, 35, 36, 42, 47, 48, 50, 52, 54, 66, 67, 71, 74, 75, 77  
 Kmita Stanisław, wojewoda bełski 115  
 Kola Jan 216  
 Kola Paweł, wojewoda podolski 101, 138

- Kola Piotr 124  
Kołodziejczyk Dariusz, historyk 13  
Korzon Tadeusz, historyk 12  
Kotowicz Jan 105  
Kromer Marcin 24, 54, 57, 58, 59, 74, 81, 82, 90  
Krupski Jerzy 136, 143, 146, 147, 151, 162, 163, 211  
Krzesław z Kurozwek 58, 59, 78, 79  
Krzycki Mikołaj 105  
Ksenofont 51  
Kun Gotthárd 206
- L**  
Lăcustă Ștefan 177, 183, 257, 258, 260  
Lanckoroński Mikołaj 97  
Lanckoroński Stanisław 124, 139, 141, 142, 145, 147, 153, 185, 212, 213, 214, 215, 227, 228, 238, 239, 246, 247  
Lăpușneanu Aleksander, gospodar mładowski 119, 177  
Leon X, papież 45, 148, 156, 157  
Lewicki Anatol 11, 72  
Lichtenstein Christoph von 60  
Lubrański Stanisław, starosta kamieniecki 143  
Luca-Vendramin Benedetta di 198  
Ludwik Jagiellończyk, król Czech i Węgier 146, 148, 152, 154, 156, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 166, 167, 168, 169, 179, 171, 172, 173, 175, 176, 186, 189, 191  
Luter Marcin 157, 168
- Ł**  
Łaski Hieronim 192, 193, 204, 205, 206, 207, 210, 232, 233, 235, 238, 239, 250, 252  
Łaski Jan 57, 136, 204, 205, 206, 207, 210
- M**  
Macarie Hieronim 131, 149, 150, 212, 257, 258  
Maciej Korwin, król Węgier 27, 28, 30, 31, 34, 35, 36, 52, 60, 65, 81, 173, 187, 188, 238  
Maciej z Miechowa 57, 58, 59, 71, 72, 76, 81, 82, 89, 90, 124, 125, 261  
Maciej ze Starej Łomży, biskup chełmski 58, 59  
Maksymilian Habsburg, król Niemiec, cesarz 55, 60, 61, 66, 146  
Mânja Petru 178  
Marcin z Wrocimowic 52  
Mehmed II, sułtan turecki 20, 23, 32, 52, 155  
Mengli Girej, chan tatarski 67, 69, 70, 71, 75, 102, 146  
Mesih Pasza, władca Sylistrii 66, 82  
Międzyleski Wawrzyniec, biskup kamieniecki 162  
Mikołaj Parawa z Lubina 137  
Mikołaj z Brzezia 113  
Mucha, Rusin 74  
Myszkowski Piotr 95, 116  
Myszkowski Wawrzyniec 233, 234
- N**  
Nádasady Tamas 194, 195, 196  
Nastasia (Anastasia), konkubina Bogdana III Ślepego 118, 119, 149  
Neagoe Basarab, gospodar wołoski 118, 159



**O**

Odrowąż Andrzej 26  
 Odrowąż ze Sprowy, Stanisław 164, 169  
 Oleśnicki Zbigniew, biskup krakowski 52  
 Ormiańczyk Andrzej 124, 148  
 Ostroróg Jan 42, 43

**P**

Pampowski Ambroży 100, 104, 111, 113, 114  
 Panaite Viorel 13  
 Papée Fryderyk 49, 54  
 Pempflinger Sebastian 180, 197, 248, 250, 255  
 Perény Peter 195  
 Petru Ioan, hospodar mołdawski 25  
 Petru Mușat, hospodar mołdawski 21  
 Piccolomini Eneas 21, 46, 47, 48  
 Pietkiewicz Krzysztof 13, 72  
 Pilat Liviu 13, 23, 26, 33, 37, 66  
 Pilecka Barbara 138  
 Piotr II, hospodar mołdawski 27  
 Piotr, pretendent do tronu mołdawskiego więziony w Malborku 150, 177, 185, 263  
 Piri Pasza, wielki wezyr 158  
 Pius II, papież 43, 47  
 Plewczyński Marek 11, 13, 210  
 Prokyt Iwan 124

**R**

Rac Michał 124  
 Radu Piękny, hospodar wołoski 29, 30  
 Radu VI, hospodar wołoski 164  
 Radu Wielki, hospodar wołoski 118

Raresz Piotr, hospodar mołdawski 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 263, 265

Reicherstorffer Georg 179, 180, 181, 182, 190, 191, 205, 209, 246

Roșca Grigore 180

Rozembarski Mikołaj, poseł polski 78

Ruxanda, córka hospodara wołoskiego Mihnei I Złego 119, 129, 143

**S**

Saboletto Jacobo, sekretarz papieski 165

Safa Girej, chan kazański 216

Sagundino Niccolo 47

Said bej (Jan Kierdej) 227, 228, 229, 231, 258, 259

Sansheim Wolf von, hrabia Osterrode 24

Schepper Cornelius 203, 268

Selim, sułtan turecki 45, 147, 148, 153, 155, 156, 157, 170

Sieklicki Jakub, kasztelan wojnicki 101, 107, 109

Silahdar Kethudasy Haidar, poseł turecki 68

Simon Alexandru 21, 22, 130

Skoczek Józef 51, 54

- Smółucha Janusz 11, 13, 72  
 Spieralski Zdzisław 11, 12, 13, 72, 210, 215, 216, 221, 222, 225  
 Spytek z Jarosławia 107, 109, 123, 139, 143  
 Sroka Stanisław 12, 18  
 Stana, konkubina Bogdana III Ślepego 118, 119, 149  
 Stana, żona Stefana Młodego, córka Ne-  
 agoe Basaraba 177  
 Stefan Batory, palatyn węgierski 171, 189  
 Stefan Młody, hospodar mołdawski 149, 152, 165, 177, 179, 190, 191, 263  
 Stefan Rozgonyi, zarządca Timisoary 21, 25  
 Stefan Wielki, hospodar mołdawski 15, 19, 20, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 37, 38, 53, 59, 60, 62, 63, 64, 65, 67, 68, 69, 70, 71, 73, 74, 75, 78, 79, 81, 84, 85, 86, 88, 89, 90, 91, 92, 95, 96, 97, 99, 101, 102, 103, 104, 107, 108, 109, 111, 117, 118, 120, 127, 134, 159, 177, 178, 180, 182, 186, 187, 188, 217, 225, 262, 264  
 Stefan, syn Aleksandra Dobrego 24  
 Strzemiński Tomasz 42  
 Sulejman Wspaniały, sułtan turecki 15, 155, 156, 157, 158, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 176, 182, 186, 189, 191, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 209, 210, 212, 218, 219, 225, 226, 227, 231, 232, 235, 236, 237, 239, 242, 243, 245, 250, 255, 256, 257, 259, 260, 263, 264, 265  
 Sykstus IV, papież 30, 31, 32  
 Szálaházi Támas, biskup Egeru 191  
 Szeremi György, kapelan Jana Zápolyi 205, 206  
 Szerpa (Śerpa) bojar, przywódca buntu przeciw Stefanowi Młodemu 162, 183  
 Szydłowiecki Jakub, podskarbi 113  
 Szydłowiecki Krzysztof, podskarbi nadworny koronny, podkanclerzy, kanclerz wielki, wojewoda krakowski, kasztelan sandomierski, krakowski, starosta generalny krakowski 77, 146, 160, 161, 162, 163, 168, 169, 184, 215, 216, 219, 228, 229, 231, 263  
 Szydłowiecki Stanisław, ochmistrz 48
- T**
- Tarnowski Jan Amor, wojewoda ruski 106, 115  
 Tarnowski Jan, hetman 203, 212, 214, 217, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 228, 241, 243, 248, 258  
 Tăutul logofet 62, 80, 84  
 Tedaldi Jacopo 44  
 Teoctist II 150  
 Teodor, brat Piotra Raresza 256, 260  
 Tęczyński Andrzej 203, 242, 243, 244, 245  
 Tęczyński Jan 185, 186, 192, 248  
 Tieffen Johann, von, wielki mistrz zakonny 74, 81  
 Todreașcu Ion 178  
 Tomicki Piotr 135, 136, 146, 149, 150, 153, 160, 161, 184, 203, 204, 205, 210, 213, 214, 215, 219, 221, 230, 235, 239, 241, 242, 243, 263

**U**

Ureche Grigore 22, 118, 119, 130, 131, 132,  
150, 161, 165, 176, 177  
Uzun Hasan 30

**V**

Várday Pál 195  
Vlad Vintilă 204, 205, 237  
Voica, wdowa po gospodarze wołoskim  
Mihnei I Złym 129, 130

**W**

Wapowski Bernard 21, 57, 58, 59, 71, 78,  
81, 82, 89, 122, 124, 125, 131, 39, 191  
Wartemberg Ioan de, baron 252  
Watzenrode Łukasz 55, 71  
Wilczek Bernard 123  
Wiśniowiecki Michał 124  
Wład, perkułab chocimski 185, 221  
Władysław II Jagiellończyk, król Polski  
55, 56, 65, 70, 74, 135, 144, 147, 148, 156,  
188, 262, 264  
Władysław Jagiełło, król Polski 97, 98  
Władysław Warneńczyk, król Polski 41,  
43, 59

Wolski Mikołaj, kasztelan sandomierski  
250

Wrona Wasyl 191, 232

**Z**

Zara Hieronim von 202, 203  
Zachariadou Elizabeth A. 22  
Zygmunt Stary, król Polski 16, 45, 48, 50,  
56, 58, 59, 60, 62, 63, 64, 71, 72, 74, 75,  
77, 78, 79, 80, 85, 87, 92, 93, 97, 115, 124,  
126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134,  
135, 136, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144,  
145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153,  
154, 155, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163,  
164, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173,  
174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182,  
183, 184, 185, 186, 188, 190, 191, 192, 193,  
196, 197, 198, 200, 201, 202, 204, 206,  
208, 210, 211, 212, 213, 214, 216, 217, 218,  
219, 220, 222, 224, 225, 226, 227, 228,  
229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236,  
237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244,  
245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252,  
253, 254, 255, 256, 258, 259, 260, 262,  
263, 265

**Polish-Moldovan relations  
in the context of relations with Hungary and Türkiye  
at the turn of the 15th and 16th centuries**

Summary

This study addresses the topic of Polish-Moldovan relations between 1492 and 1538. The starting date is marked by the assumption of rule in the Polish state by Jan Olbracht, while the ending date is delineated by the fall of the Moldovan hospodar Petru Rareş and the deepening of Moldova's political subordination to Türkiye, which put an end to the Moldovan-Polish conflict over Pokuttya. Furthermore, the capture of Budjak by the Turks resulted in the establishment of a direct border with the Ottoman Empire. The author has analysed the relations with Moldova of successive Polish kings: Jan Olbracht, Alexander Jagiellon and Sigismund I the Old. Thanks to her access to unknown documents from the Levoča congress, the author has managed to present the importance of this congress in the planned expedition of Jan Olbracht in 1497.

She has also emphasised the role of the Chodecki family in the Polish-Moldovan conflicts during the reigns of Alexander Jagiellon and Sigismund I the Old, and discussed the intricacies of Petru Rareş's policies towards Poland, Hungary and Türkiye. Based on a very extensive research query, including German, Austrian, Romanian, Moldovan, Hungarian, Polish and Russian archives and libraries, she has undertaken a study and description of Polish-Moldovan relations at the time. The conclusions of the queries shed new light on the topic presented. The aim was also to set these relations in an international context. The need for their in-depth geopolitical analysis arose from the fact that Moldova in the 15th and 16th centuries was a place of intersection of influences and interests of Poland, Hungary, Türkiye and the Grand Duchy of Moscow. Therefore, in order to properly understand and interpret Poland's relations with Moldova, it was necessary to analyse the geopolitical and political-legal situation of each side.

Redakcja  
Joanna Szewczyk

Projekt okładki  
Tomasz Tomczuk

Korektor  
Marzena Marczyk


Łamanie  
Marek Zagniński

Redaktor inicjujący  
Paweł Radek

Nota copyrightowa obowiązująca do 30.06.2026  
Copyright © 2025 by Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego  
Wszelkie prawa zastrzeżone

Sprzysiamy otwartej nauce. Od 1.07.2026 publikacja dostępna na licencji Creative Commons  
Uznanie autorstwa-Na tych samych warunkach 4.0 Międzynarodowe (CC BY-SA 4.0)



 <https://orcid.org/0000-0002-9656-3048>  
Niemczyk-Wiśniewska, Katarzyna  
Stosunki polsko-mołdawskie w kontekście relacji  
z Węgrami i Turcją na przełomie XV i XVI wieku  
/ Katarzyna Niemczyk-Wiśniewska. – Wydanie I.  
– Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego,  
2025

<https://doi.org/10.31261/PN.4251>  
**ISBN 978-83-226-4488-1**  
(wersja drukowana)  
**ISBN 978-83-226-4489-8**  
(wersja elektroniczna)

Wydawca  
**Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego,**  
**ul. Jordana 18, 40-043 Katowice**  
<https://wydawnictwo.us.edu.pl>  
e-mail: [wydawnictwo@us.edu.pl](mailto:wydawnictwo@us.edu.pl)

Druk  
volumina.pl Sp. z o.o.  
ul. Księcia Witolda 7–9  
71-063 Szczecin

Wydanie I. Ark. druk. 20,25. Ark. wyd. 23,0. Papier offset 90 g. PN 4251. Cena 59,90 zł (w tym VAT)

Autorka zebrała ogromną ilość cennego materiału źródłowego w bibliotekach i archiwach nie tylko w Polsce, ale także w Rumunii, Austrii i Niemczech. [...] Wniosła tym niewątpliwy wkład do badań nad tematyką dawno niepodjętą przez polskich badaczy.

[...]

Bardzo interesujący podrozdział *Prywatne animozje między Chodeckimi a hospodarem mołdawskim jako przyczyny konfliktów przygranicznych w latach 1509–1517* poświęcony jest roli rodu Chodeckich w kształtowaniu relacji polsko-mołdawskich. Widać w nim bardzo dobrą orientację Autorki w niuansach politycznych i relacjach interpersonalnych.

*fragment recenzji prof. dr hab. Ilony Czamańskiej*

\* \* \*

Po raz pierwszy w historiografii polskiej i rumuńskiej została poruszona niezwykle istotna kwestia polityczna – dotycząca polityki królów polskich wobec Mołdawii w końcu XV i w pierwszym 40-leciu XVI wieku.

Jedną z najważniejszych zalet dzieła jest znajomość przez Autorkę wielu języków, a zwłaszcza paleografii średniowiecznej. Pozwoliło jej to na zidentyfikowanie, wykorzystanie [...] setek dokumentów odnalezionych w archiwach Polski, Niemiec, Austrii, Rumunii, Węgier i Rosji. Bogaty i obszerny materiał źródłowy pozwolił Autorce na głęboką i wnikliwą analizę stosunków mołdawsko-polskich w kontekście niezwykle skomplikowanej sytuacji geopolitycznej badanego okresu. Właściwe zrozumienie stanowiska zarówno gospodarów, jak i królów polskich wymagało poznania szerszego tła geopolitycznego, albowiem relacje Polski z Mołdawią były mocno skorelowane ze stanowiskiem Węgier i Turcji.

*fragment recenzji dr hab. Lilii Zabolotnai*

Cena 59,90 zł (w tym VAT)

ISBN 978-83-226-4489-8



9 788322 644898

Więcej o książce

